

MATI SALUNDI, ANNE TIKO

Koolivalikut mõjutavad tegurid

2008. aastal kooli astunud laste vanemate küsitluse tulemusi

Tallinn 2009

Mati Salundi, Anne Tiko
KOOLIVALIKUT MÕJUTAVAD TEGURID
2008. aastal kooli astunud laste vanemate küsitluse tulemusi

Retsensent Marika Veisson, TLÜ eelkoolipedagoogika professor

Keeletoimetaja Elvira Küün

Küljendaja Küllike Pihlap

ISBN 978-9985-58-618-1

Autoriõigus: Mati Salundi, Anne Tiko 2008
Autoriõigus: Tallinna Ülikool, Eesti Koostöö Kogu 2008

Tallinna Ülikooli kirjastus
Narva mnt 29
10120 Tallinn
www.kirjastus.tlu.ee

EESSÕNA

Hariduse kättesaadavus lasteaiast täiskasvanukoolituseni on oluline iga pere, iga inimese jaoks. Muutuste kavandamine ja elluviimine haridussüsteemis laiemalt ja koolivõrgus kitsamalt võetuna on oluline nii kohaliku omavalitsuse kui ka riigi jaoks. Mida rohkem kaasatakse muutuste ettevalmistamise etapil inimesi läbirääkimiste laua taha, seda enam on loota ka vastutajate ja tegijate osakaalu tõusu, s.t otsustusprotsessis osalemine loob inimestele motivatsiooni nende elu puudutavate otsuste elluviimisel kaasa rääkida.

Haridusajade üle arutletakse igal aastal arvukatel konverentsidel, foorumitel, ümarlaudadel ja vestlusringides. Haridusfoorumit “Hariduse kättesaadavus lasteaiast täiskasvanukoolituseni” 2007. aasta sügisel ette valmistades kujunes avar koostöö paljude haridussüsteemis töötavate inimestega üle kogu Eesti. Tallinna Ülikoolis oktoobri keskel toimunud foorumil jäi muu hulgas kõlama küsimus laste koolivalmidusest, nende valmistumisest kooli astumiseks, seejuures pere ja lasteaia rollist. Teisejärguline polnud ka koolivõrgu tulevikuga seotu ja lastevanemate hoiakud ning suhtumine kooli, kus laps võiks kooliteed alustada.

Otsustasime pöörduda 2008. aastal kooli astuvate laste vanemate poole, et nende abiga saada vastuseid mitmele kooliks ettevalmistamise, kooli valikuga seotud, aga ka hariduselu laiemalt puudutavale küsimusele.

Kevadel 2008 alustasime projektiga “Koolivalikut mõjutavad tegurid”, mille raames koostasime ankeedi lastevanemate küsitlemiseks, saatsime selle lasteaedade kaudu sügisel kooli minevate laste vanematele palvega osaleda projektis, täites küsitluse ja saates selle meile tagasi. Nii saime suve hakuks täidetuna tagasi üle kahe tuhande ankeedi. Sügisel toimus laekunud andmestiku analüüs.

Siinkohal tänusõnad küsitluse korralduses osalenutele ja vanematele, kes ei pidanud paljuku ankeet täita ja koos sellega kasutada võimalust oma arvamuse avaldamiseks ja ka ettepanekute tegemiseks. Vanemad suhtusid küsimustiku täitmisse tõsiselt, mida kinnitavad sajad avameelsed ja siirad seisukohad lisatuna ankeetides.

Mitu vastajat avaldas soovi tutvuda ka teiste vanemate arvamuste ja tehtud üldistustega. Käesoleva teksti abil tehaksegi uurimistulemused kõigile huvilistele kättesaadavaks. Loodetavasti pakuvad käesoleva töö tulemused huvi igahelale, kelle peres kasvavad peagi kooliealiseks saavad lapsed ja loomulikult ka neile, kelle lapsed eelmisel sügisel kooli astusid.

Mahukas andmetöötluses oli meile toeks Linda Pallas Tallinna Ülikooli Kasvatusteaduste Instituudist, kellele kuuluvad uurimuse läbiviijate soojad tänusõnad.

Meie tänusõnad kuuluvad ka Haridus- ja Teadusministeeriumile ning Hasartmängumaksu nõukogule, kes pidasid vajalikuks toetada projekti rahastamist.

Mati Salundi

Anne Tiko

Tallinnas, detsember 2008

SISUKORD

Sissejuhatus	5
1. Uurimisprobleemi aetus, meetodika ja valim	7
2. Lasteaia rollist lapse kooliks ettevalmistamisel	10
3. Koolivaliku põhimõtted	15
3.1. Koolivalikut mõjutavad tegurid	15
3.2. Esimeste klasside komplekteerimisest	24
4. Ootused koolile	28
4.1. Vanemate ootused kooli personalile	28
4.2. Suhtumisest huvitegevusse	33
4.3. Kooli turvalisusest	37
4.4. Hinnangutest kooli tugevusele	39
4.5. Koostöö – kool ja partnerid	41
5. Laste koolieluga seotud mured ja rõõmud. Vanemate kogemused	45
5.1. Rahulolust tänase kooliga, kus lapsed juba käivad	45
5.2. Kooliga rahulolematuse põhjused	46
5.3. Vanemate mured ja rõõmud, mis seostuvad oma lapse kooliskäimisega	47
5.4. Teenuste vajadus ja kättesaadavus	52
6. Hinnang koolikorraldusele, haridussüsteemile ja võimalikele muudatustele	54
6.1. Koolikoormusest – koolipäeva pikkusest ja pikapäevarühmast	54
6.2. Õpilaste arvust klassis ja liitklassidest	55
6.3. Põhihariduse ja põhikooli tulevikust	59
6.4. Haridussüsteemile ja -korraldusele antud üldhinnangutest	62
7. Arutelu	68
8. Kokkuvõte ja järeldused	70
Lisad:	
Ankeet lastevanematele	72
Tabelid	80

SISSEJUHATUS

Eesti riigi põhiseadus § 37 ütleb muu hulgas: “Igaühel on õigus haridusele” ja “Laste hariduse valikul on otsustav sõna vanematel”. Õppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik ning riigi ja kohalike omavalitsuste üldhariduskoolides õppe maksuta. “Niisiis on tüdrukute ja poiste põhiseaduslik õigus ja kohustus õppida. Põhiseadus sätestab kohustuse õppida, seadmata kohustust ühe või teise haridustasemele vastava hariduse omandamiseks.

Eesti koolivõrk on pidevas muutumises. Viimase kümne aastaga on oma ukсед sulgenud üle saja kooli. Arvestades kooliastuvate laste arvu vähenemist ka eelolevatel aastatel, jätkub koolivõrgu kokkutõmbumine ka järgmisel kümnendil. Samas on koolide asukoht ning sealne õpikeskkond määrava tähtsusega iseäranis põhihariduse kättesaamisel ja eriti maapiirkondades.

Muutused meie koolide paiknemises viimase kümne-viieteistkümne aasta jooksul näitavad domineerivalt koolide sulgemist ja seda eriti maapiirkondades. Õpilaste arv üldhariduskoolides on 1995. aasta 214 184-lt langenud 2008. aastal 148 050-ni. Koolide arv on 2008. aastaks kahanenud 590-le.

Sisemigratsioon vähendab veelgi kooliealiste laste arvu maapiirkondades, kust pered lahkuvad linnadesse.

Laste suunamine eelkõige olemasoleva koolipiirkonna kooli on iga omavalitsuse soov. Samas võib lapse astumine koolipiirkonna kooli nii mõnigi kord põrkuda lastevanemate vastuseisule, kui pole selge kõnesoleva kooli tulevik keskpikas perspektiivis. Nii võibki juhtuda, et valik ei lange koduvalla, vaid teise omavalitsuse territooriumil asuvale koolile. Pole saladus, et võõras vallas õppivaid lapsi pole täna kümme ega sada, vaid märksa enam. Rahvastikuregistri andmetel on neid õpilasi ainuüksi põhikooli kolmandas astmes 2007/2008. õppeaastal 11,9%.

Mitmes vallas ületab teises omavalitsuses õppivate laste arv elukohajärgses koolis käijate arvu.

Seega teevad tuhanded lapsevanemad oma otsustava sõnaga igal aastal valiku, millisesse kooli nende laps sügisel astub. Lapsele parima kooli otsingul on vanema juhtmotiiviks subjektiivne kujutus “parimast koolist”, aga sageli ka parimast võimalikust lahendusest. Märkamata ei jää seejuures ka õpetajate koosseisus toimuvaid muutused, koolide õpikeskkonna seis. Milline on parim kool ja kus ta asub?

Millist koolivõrku me tahame? Milline koolivõrk on meile regionaalpoliitiliselt oluline, milline majanduslikult mõttekas, kus on nende ühisosa? Need ja teised küsimused on täna olulised ja aktuaalsed. Erinevatel osapooltel on erinevad lähtekohad sellele probleemile lähenemisel – riigil ja ka omavalitsusel enamasti majanduslikud, samas ei tohi ära unustada regionaalpoliitilisi argumente, perede jaoks aga on kindlasti esmane eelkõige lapse huvi ja tema heaolu.

Meie koolide tänase ja homse päeva suhtes on väljendatud mitut seisukohta. Millised olid 2008. aasta 1. septembril üle kooliläve astunud laste vanemate arvamused ja ka mured, mis on seotud praeguse koolieluga?

Nendele ja teistele küsimustele vastust otsides pöördusime 2008. aasta kevadel lastevanemate poole, kelle perest läheb laps sügisel esimesse klassi. Käesoleva uurimuse eesmärk on tutvuda just nende lastevanemate arvamuste ja ka kogemustega. Koostasime ja saatsime neile asjakohase küsimustiku eesmärgiga saada üldistatud andmeid ja kasutada neid ühe lähtekohana koolivõrgu tulevikku kujundatavate ettepanekute ja seisukohtade sõnastamisel.

Töö esimeses osas antakse ülevaade lastevanemate tagasivaatest nende lapse lasteaiaajaperioodile: kas ja kuidas vastas lasteasutus vanemate ootustele lapse kooliks ettevalmistamisel?

Uurimuse järgmises osas vaadeldakse neid sõlmküsimusi, millele vastates toimub kooli valik, otsustamine ühe või teise kooli kasuks. Kas kooli lähedus kodule on ikka ja alati määrav koolitee alguse valikul? Võib-olla sobib enam kool, kus on enam süvaõppe võimalusi, laps saab kaasatud huvitegevusse? Kas juurdepääs koolile ja liiklusolud tulevad ka arvesse või on määravaks lapse edasine haridustee? Kas vanemad peavad vajalikuks kooliga tutvumist enne kui saabub esimene koolipäev?

Lastevanemad, kelle peres on juba koolis käivaid lapsi, annavad hinnanguid tänasele koolielule. Arvamust avaldatakse õpetaja töö üle, välja pakutakse omapoolseid arusaamu, keda oleks lisaks pedagoogidele koolis veel vaja rakendada. Suhtumine põhikooli klassitäituvusse ja liitklassidesse väikekoolides tuleb selgelt esile, samuti ootused kooli turvalisusele ja huvitegevusele.

Vanemate hinnangud ja arusaamad kooli- ja hariduselu üldisematest küsimustest on koondatud analüüsi lõpuossa. Hariduspoliitilised mõjutegurid toimivad igas omavalitsuses ja riigis tervikuna.

1. UURIMISPROBLEEMI ASETUS, METOODIKA JA VALIM

Käesoleva uurimuse eesmärgiks seadsime ülevaate saamise lastevanemate seisukohtadest, mis puudutavad koolivalikut, kooliga seotud muresid ja rõõme. Püstitatud eesmärgi saavutamiseks koostasime ankeedi, milles keskendusime järgmistele alateemadele:

- vanemate hinnang lasteasutusele lapse arengu ja kooliks ettevalmistamise vaatekohast, peamised koolivalikut mõjutavad tegurid
- vanemate arusaam ja ootused erinevate professionaalide olemasolule ja nende koostööle koolis
- hinnang huvitegevuse vajalikkusele lapse jaoks
- vanemate ootused õpetajale
- vanemate arusaam ja eelistused eri koolitüüpide osast haridussüsteemis
- suhtumine liitklassidesse
- kooli turvalisuse tagamise võimalused
- vanemate arusaam erinevate osapoolte rollist haridust puudutavate otsustuste tegemisel

Eraldi tundsiime huvi, millised on nende vanemate kooliga seotud kogemused, kellel on juba kooliskäivaid lapsi. Siin keskendusime nii koolieluga seonduvatele rõõmudele kui ka muredele, erinevate teenuste vajadusele kui ka saadud teenuste vastavusele tegelikele vajadustele.

Ankeedis oli suletud ja avatud küsimusi. Suletud küsimuste osas toimus kvantitatiivne analüüs sagedusjaotuste, korrelatsioonanalüüsi ja klasteranalüüsi tasemel. Avatud küsimuste vastuseid analüüsisime tematiseerimise teel. Analüüsi osas kasutasime tsitaate vanemate vastustest (tsitaadid on esitatud kursiivis).

Valimisse sattumise kriteeriumiks oli lapse kooliastumine 2008. a sügisel. Osaliselt on tegu kihtvalimiga, kus kihitunnuseks on maakond. Valimi moodustamisel iga kihi sees toimus käepäraste elementide valik¹.

Lähtusime sellest, et esindatud oleks kõik maakonnad. Valimi suuruse kavandamisel arvestasime, et igast maakonnast oleks kaasatud kuni kolmandik lasteaedu ja igast kaasatud lasteaiast omakorda kolmandik peresid, kelle laps läheb 2008. aasta sügisel kooli. Meie püstitatud tingimustele vastav ankeetide hulk jõudis maakonna kontaktisikuni postituse teel. Tema valis lasteaiad, kus vanematele edastati ankeetid palvega need täita ja tagastada kontaktisikule, kes saatis need meie aadressil edasi.

Oli maakondi/linnu, kust saabus tagasi enamik meie väljastatud ankeetidest, aga mitmest maakonnast oli laekumine tagasihoidlikum. Küsitlusele vastanute osakaal maakonniti on seetõttu erinev. Meie arvates ei vähenda see üldistustes esitatu väärtust, küll aga kohustab maakondlike erinevuste väljatoomisel eespool toodud tõsiasjaga arvestama.

Küsitluse korraldusse kaasasime maavalitsuste haridus- ja kultuuriosakondade ning oma-
valitsuste lasteasutuste töötajaid. Sel teel saime head abilised, kes korraldasid vanematele

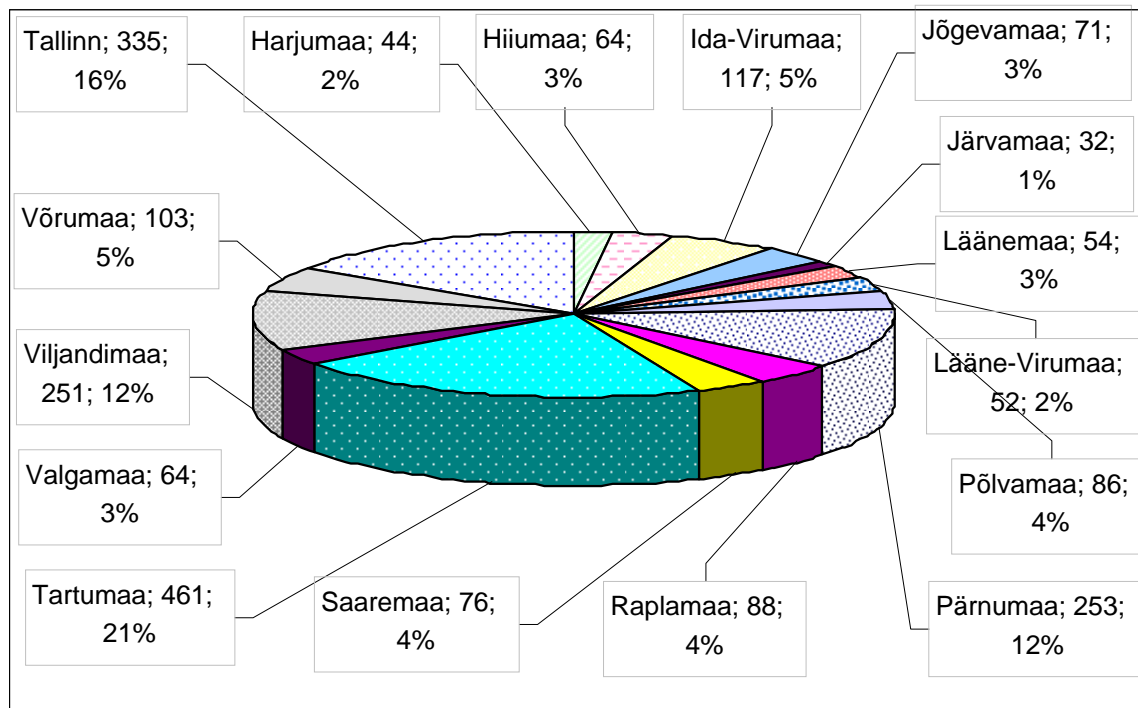
¹ L.-M.Tooding "Andmeanalüüs sotsiaalteenustes", Tartu: TÜ kirjastus 2001, lk 154–170

ankeetide kättetoimetamise ja nende täidetult tagasisaatmise. Real juhtudel laekusid ankeedid meile ka otse lasteaedadest.

Saatsime välja 4340 ankeeti, täidetuna saime tagasi 2326 ankeeti, millest osa polnud täielikult täidetud. Analüüsimisele kuulus 2166 ankeeti. Seejuures väärib tähelepanu, et vanemate huvi ankeedile vastamisel oli sedavõrd suur, et oli lasteasutusi, kus ankeete täiendavalt paljundati.

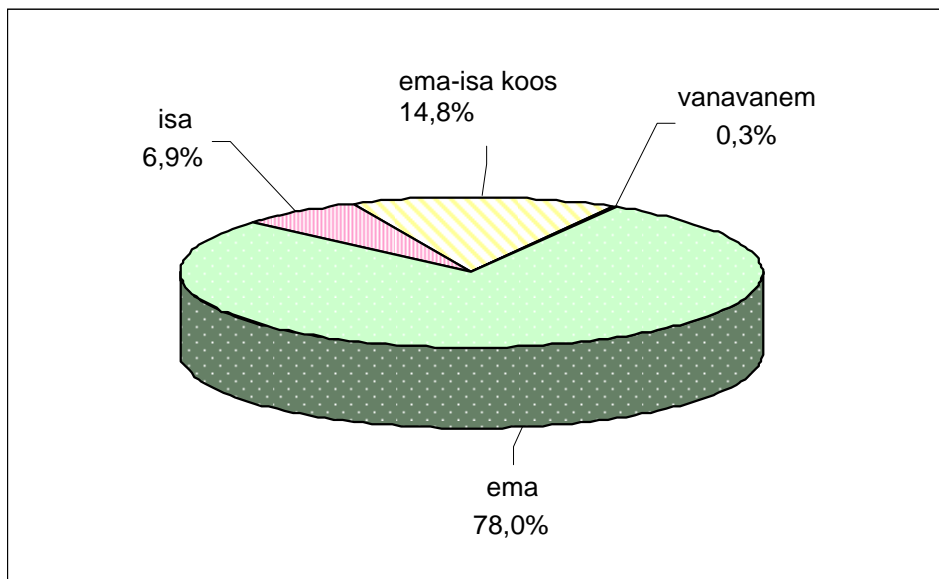
Anketeerimine toimus ajavahemikus 1. mai kuni 30. juuni 2008.

Valimi üldiseloostus on toodud joonisel 1.

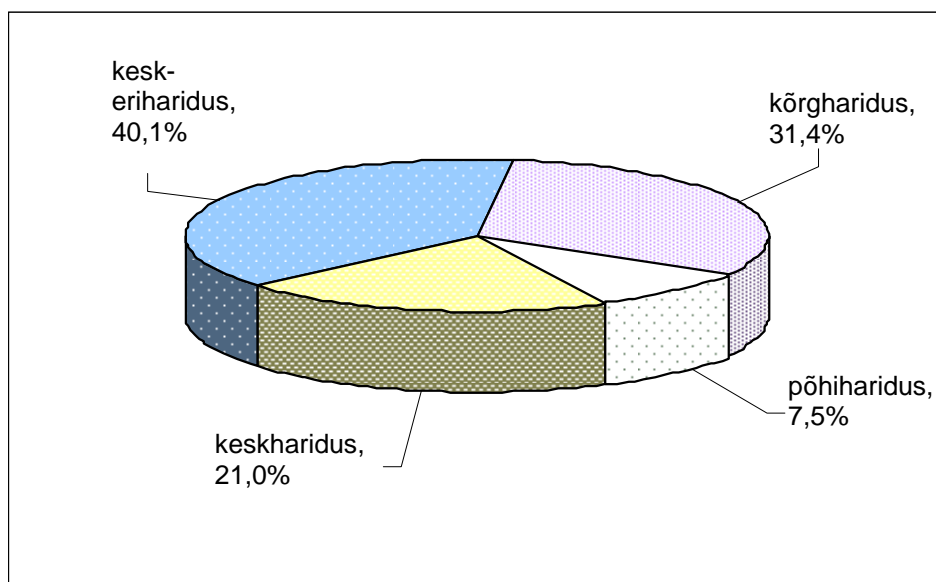
Joonis 1. Ankeedi täitjad maakonniti

Ankeedile vastanute hulgas oli emade osakaal kolm neljandikku. Näib leidvat kinnitust meie peretraditsioon, kus on loomulikult peetud, et ema tegeleb lastega rohkem kui isa. Samas oli enam kui kolmesajal peres vastustevihik täidetud ühiselt. Analüüsi tulemuste võrdlemine vastanute (isa/ema/ühiselt/vanavanem) lõi näitas, et selles osas puuduvad statistiliselt olulised erinevused. Vanemate haridustasemest lähtuvad erisused mõnede vastuste puhul leiavad käsitlust edaspidises analüüsis. Kas küsitluse täitis ema või isa, või tehti seda koos, või vanavanemad, selgub alljärgnevalt joonisel 2.

Joonis 2. Küsitlusele vastajate jaotus pereliikmeti

Hariduse järgi jagunesid meile vastanud vanemad joonisel 3 esitatud jaotuse järgi.

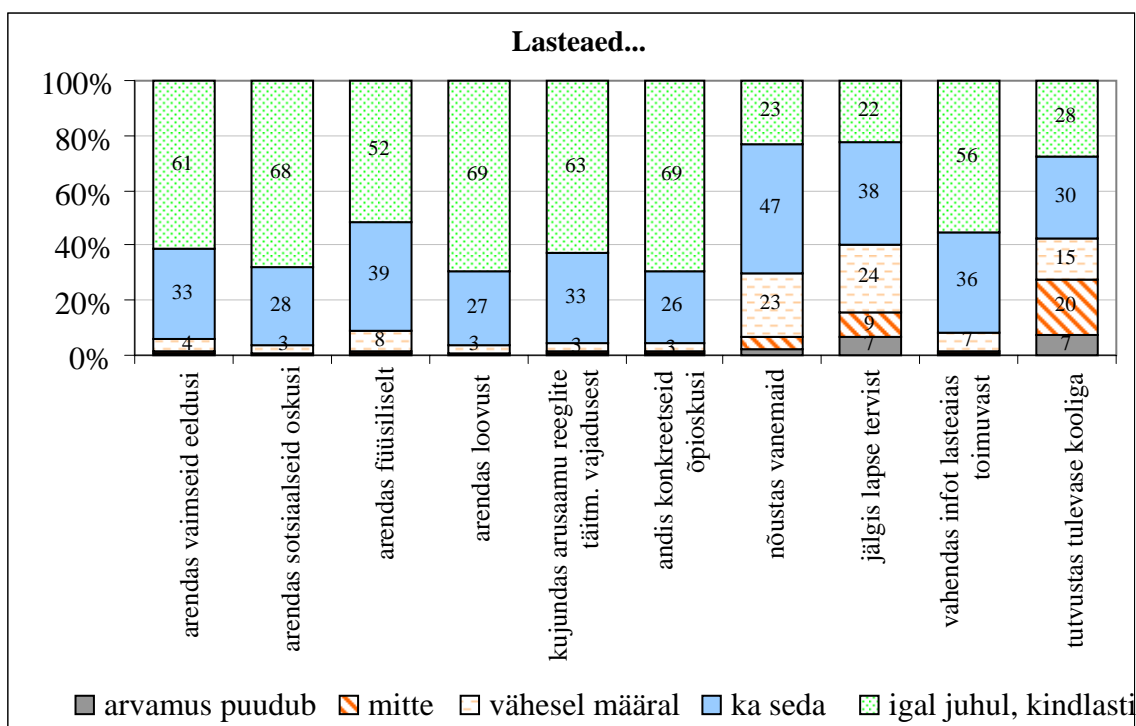
Joonis 3. Küsitlusele vastajate jaotus hariduse järgi

Nagu on näha jooniselt 3, oli vastanud vanemate haridustase suhteliselt kõrge. Kutse- või põhiharidusega oli alla kümnendiku vastanutest, seevastu kõige rohkem oli keskeriharidusega vastanuid, kes moodustasid üle kolmandiku ning kõrgharidusega vanemad ligi kolmandiku valimist.

2. LASTEAIA ROLLIST LASTE KOOLIKS ETTEVALMISTAMISEL

Enne kooli astumist on/peaks olema iga pere huvitatud oma lapse koolivalmidusest. Küsimuste-vastuste esimene osa võimaldaski anda-saada tagasi vaadates hinnangut lapse lasteaiaperioodile.

Joonisele 4 oleme koondanud vastajate arvamused lasteaiarollist nende laste koolivalmiduse kujunemisel.

Joonis 4. Tagasivaade oma lapse lasteaiaperioodile

Lastevanemate hinnangud lasteasutusele on üldiselt heasoovlikud ja tänulikud. Ollakse rõõmus selle üle, et laps just antud lasteasutuses käib. Mitu spetsialisti saab positiivse hinnangu osaliseks.

“Hea meel, et laps palju tarkusi omandanud. Olen rahul selle lasteaiaga”.

Siiski on ka rahulolematust – ja seda just personali nappuse tõttu. Nii on vanemad seisukohal, et juhul, kui lasteasutuses on tegu segarühmaga, ei piisa ühest rühmaõpetajast.

“Kui lasteaias on liitrühm (2–7 a), peaks kasvatajaid olema rohkem”.

Tuntakse puudust erinevatest spetsialistidest: mitu vanemat juhtis tähelepanu sellele, et lasteasutuses oleks väga vajalik ka meediku olemasolu.

“Lasteaias puudub tervishoiutöötaja. Lapsel I tüüpi diabeet. Täielik probleem – mure lapse tervise pärast koolis”.

“Lasteaias peab olema liiklusõpetaja, kes on aktiivne ja oskab last kaasata. Ka muusikaõpetaja”.

Lasteaia oluliseks funktsiooniks peetakse erinevate sotsiaalsete oskuste kujundamist lapsel. Seejuures peetakse väga oluliseks laseasutuse koostööd koduga. Siin on vanemate kogemus erinev. On mitu vastanut, kes sooviksid hoopis suuremat koostööd. Seejuures ootavad vanemad lasteasutuselt ka nõustamist.

“Lasteaia peamine funktsioon on suhtlemise ja kollektiivis käimise õppimine”.

“Ei ole piisavalt pereüritusi. Koostöö lasteaia ja perede vahel liiga väike”.

“Lapsevanemale võiks nõustamist rohkem olla”.

Ühe kitsaskohana toodi esile lasteasutuse liigne orienteeritus tüdrukutele, nende huvidele ja tegevustele.

“Poisid on alates LA-st kehvas olukorras, sest nende arengu eripära arvestatakse vähem”.

Kooliks ettevalmistamisele oli erisuguseid hinnanguid täielikust rahulolust kuni selle töö mittemärkamiseni.

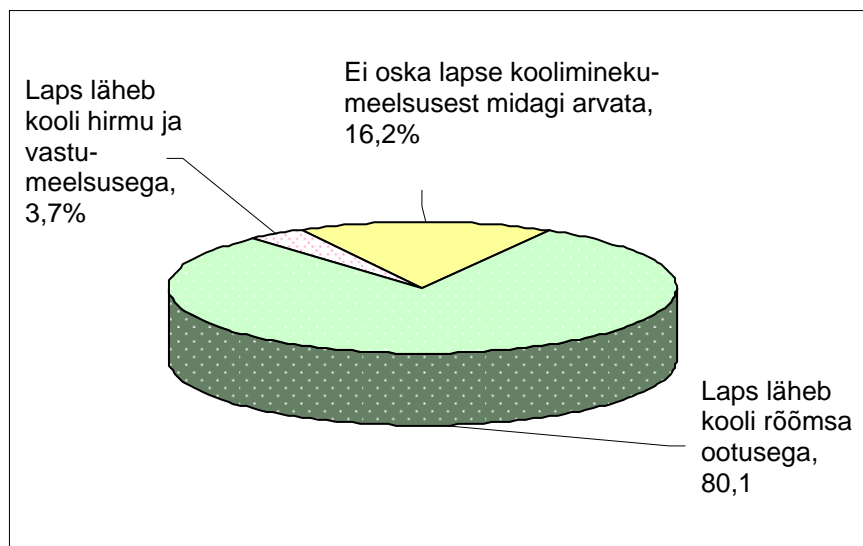
“Arvan, et lasteaed andis lapsele hea ettevalmistuse, eriti õpetaja, kes oli lastega 4 aastat”.

“Pole oma kolme lapse puhul küll kogenud, kuidas lasteaed kooliks ette valmistab, v.a kollektiivitaluvus”.

Ühe murena toodi välja ka õpetajate vahetumine e järjepidevuse puudumine.

“Halb oli, et üks rühmaõpetaja vahetus mitu korda”.

Kuigi esines erinevaid kogemusi, olid lapsevanemad lasteasutuse tööga üldjuhul rahul. Pere ja lapse häälestatust kooliteele asumisel illustreerib joonis 5.

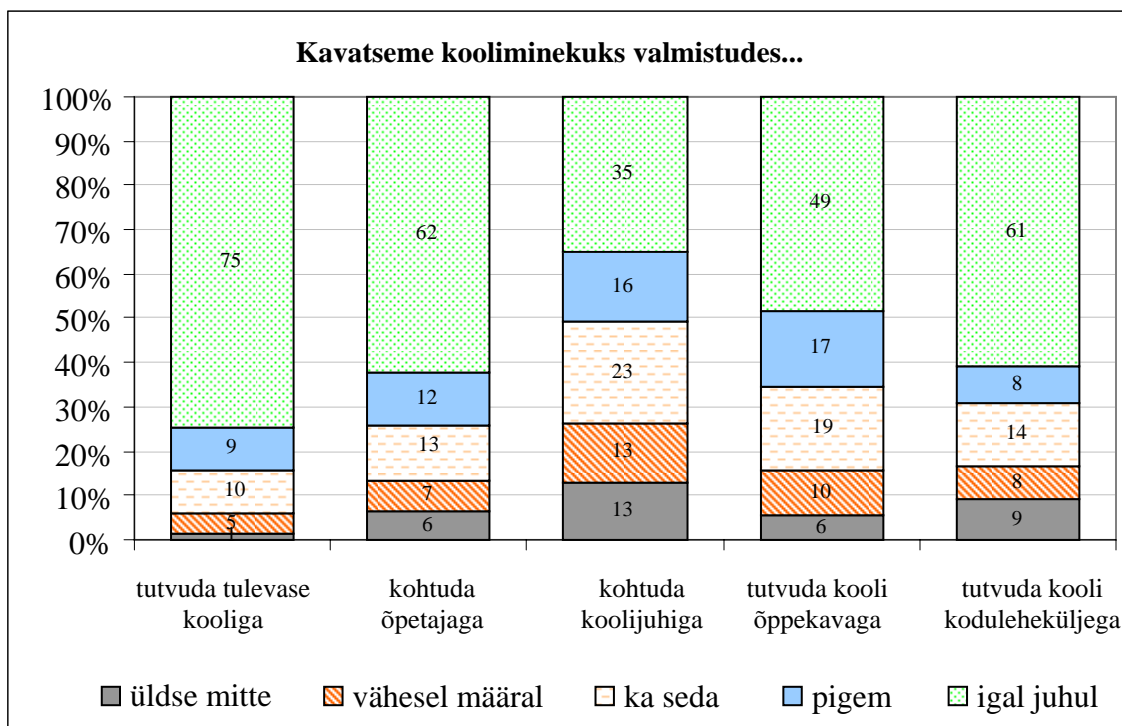
Joonis 5. Vanemate arvamusi lapse kooliks valmisolekust

Oluline osa meie lastevanematest (80,1%) märgib, et nende laps läheb kooli rõõmsa ootusega. Esmapilgul tähtsusetuna tunduv vanemate hulk (3,7%), kelle arvates läheb laps kooli hirmu ja vastumeelsusega, annab meile siiski teada, et 2008. aastal on sadu lapsi,

kelle koolitee algus pole neile eriti meeldiv, pigem vastupidi. Tähelepanu väärib ka nende vanemate hulk – 16,2%, kes ei oska oma lapse koolimineku-meelsusest midagi arvata.

Lastevanemate tegevusest kooliga tutvumiseks

Lasteaiaperioodile tagasivaate võib kokku võtta ülevaatega vanemate valmisolekust tulevase kooliga tutvumiseks. Joonisel 6 näeme, et nimetamisväärne osa vanematest kasutab kooliga tutvumise võimalusi, sh kohtumised õpetaja ja koolijuhiga.

Joonis 6. Tutvumine tulevase kooliga

Kooliga tutvumist enne kooliaasta algust peab loomulikuks 75% vanemaist.

Kooliga tutvumist ei pea vajalikuks vaid 1,3% vastanutest.

Kohtumisi õpetajate ja koolijuhiga peavad vajalikuks pooled lapsevanemad.

Tutvumist kooli õppekavaga peab enamik oluliseks.

Kooliga tutvumist kooli kodulehekülje kaudu peab Interneti võimalust kasutades oluliseks enam kui 60% vanematest.

Mittetutvumist õpetaja või koolijuhiga põhjendasid vanemad enamasti sellise tutvumise võimaluste puudumisega.

Laste koolieelsele perioodile regionaalsest aspektist tagasi vaadates

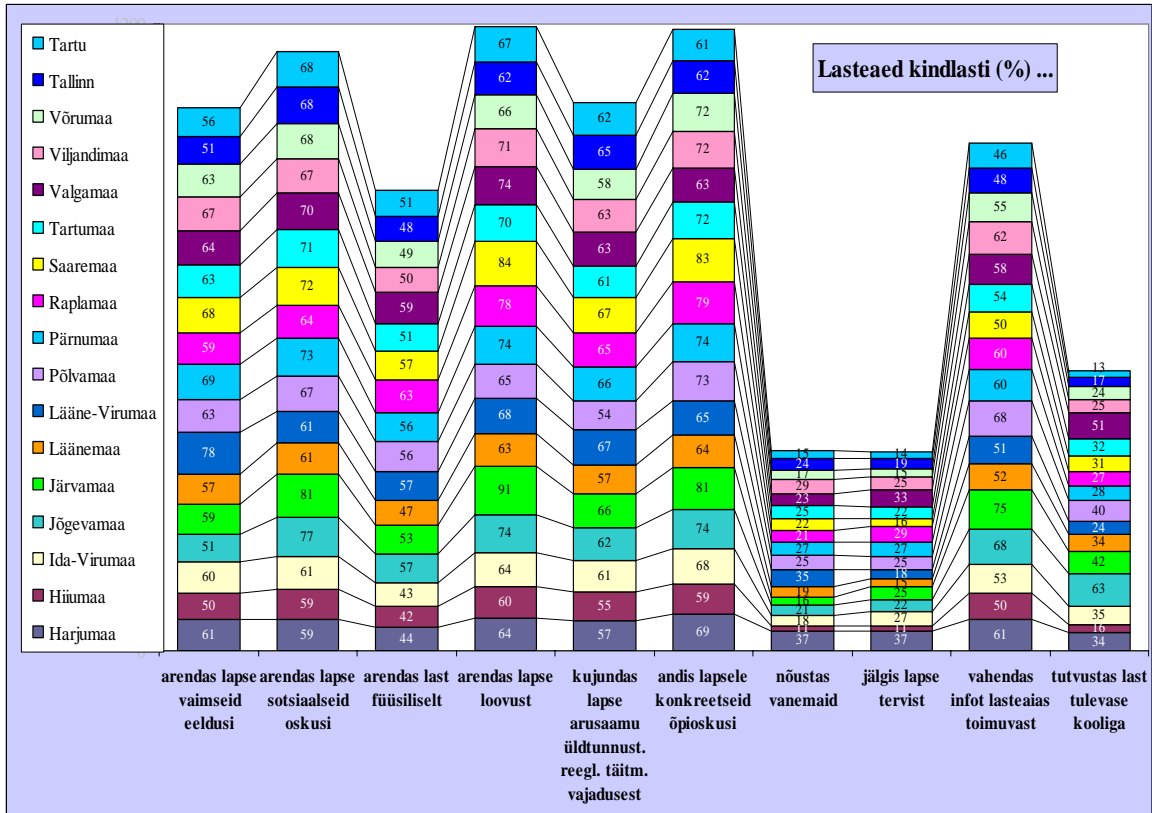
Üldjuhul ollakse lasteaegade tööga rahul kõigis regionides. Joonisel 7 kajastatu, kus on esitatud “igal juhul, kindlasti” valinud vastusevariandi protsendid maakonniti (vastusevariandid olid järgmised: 1 – arvamus puudub, 2 – mitte, 3 – vähesel määral, 4 – ka seda, 5 – igal juhul, kindlasti) ei too reeglina esile suuri kõikumisi regionaalses aspektis.

Meie poolt valikvastustega pakutud kümnest variandist said seitse üsna kõrge hinnangu enam kui pooltelt lastevanematelt.

Märgatavad on madalamad rahulolu hinnangud laste tervist ja nõustamist puudutavates küsimustes. Vaid iga viies-kuues vastaja märkis, et vanemate nõustamine kindlasti toimus. Keskmiselt kolmandik vastajatest Hiiu-, Järva-, Valga- ja Võrumaalt avaldas, et neid oli nõustatud vähesel määral. Igal juhul ja kindlasti oli nõustatud 37,2% Harjumaa, 34,7% Lääne-Virumaa ja 28,7% Viljandimaa vanematest. Lasteaedades läbiviidavat lastevanemate nõustamist ei olnud märganud 9,3% Harjumaa ja 7,5% Tallinna vastajatest. Teistes piirkondades oli sama näitaja 3–5% piires.

Üksmeelt pole ka tulevase kooliga tutvustamise hindamisel. Ida-Virumaa vanematest 63% vastasid, et see kindlasti toimus. Tartu linna vastajatest oli vaid 13% sama meelt. 38,7% pealinlasi ja 32,7% tartlasi märkisid, et lasteaiaid ei tutvustanud neid kooliga. Linnades on see ka mõistetav, sest lasteaiaid võivad käia lapsed mitme kooli piirkonnast. Perel on endal lihtsam lähedalasuva kooli uksest sisse astuda kui teha seda vaid lasteaia-poolsel korraldamisel.

Vanemate kõrgendatud ootusi ja tähelepanelikku suhtumist oma lapse tervisesse näitab ka see, et märkimisväärne osa – viiendik kuni neljandik vastajatest – nõustus väitega, et “lasteaed jälgis vähesel määral lapse tervist. 23,3% harjumaalastest, 17,6% läänevirulastest, 14,8% hiidlastest ja 12,7% pealinlastest avaldas, et lapse tervist ei jälgitud üldse. Mujal oli taolise vastusevariandi valinute hulk alla 9%.

Joonis 7. Maakondlik aspekt lasteaedade rollist laste kooliks ettevalmistamisel

3. KOOLIVALIKU PÕHIMÕTTED

3.1. Koolivalikut mõjutavad tegurid

Väidetakse, et koolivalikuga hääletavad lapsevanemad ühe kooli poolt ja teise kooli vastu.

Kujutlus heast koolist suunab vanemaid koolivalikul otsust tegema. Milline see kool on vanemate kujutlustes ja kus ta asub tänases Eestis? Koolivalikul on osal lapsevanematest otsuse langetamisel abiks senine koolikogemus, kui peres on vanemaid juba koolis käivaid lapsi. Teisel osal taoline kogemus puudub, sest kooli läheb esimene laps.

Meie vastajatest olid 56,3% peredest, kus juba käis koolis vähemalt üks laps.

Koolide sulgemise ja avamise juures on ikka püütud arvestada kooli lähedust kodule, selle vajadust eriti algklasside osas rõhutades.

Last kooli pannes vaadatakse sageli kaugemale kui põhikooli 9 aastat, pigem seatakse lapse haridussihid kohe gümnaasiumi suunas.

Järgmisena vaatleme koolivaliku hinnanguid ja vanemate haridustaset. Jälgime, kuidas 494 kõrgharidusega, 630 keskeriharidusega, 340 keskharidusega ja 118 põhiharidusega lapsevanemat arutles koolitee valiku üle koolitüüpidest tulenevalt ning mis suunas neid enim koolivaliku mõjuritest.

74,3% kõrgharidusega vanematest valib oma lapsele koolitee alguseks keskkooli, 59,3% põhiharidusega ja 69,4% keskharidusega vanematest teeb sama. Lähimat kooli peab silmas 56,0% kõrgharidusega ja 72,1% põhi- ning 68,3% keskharidusega vanematest. Seega "hariduslikud servad", põhi- ja kõrgharidusega vastajad, hindavad olukorda tuntuvalt erinevalt, aga "kesk" jääb paigale.

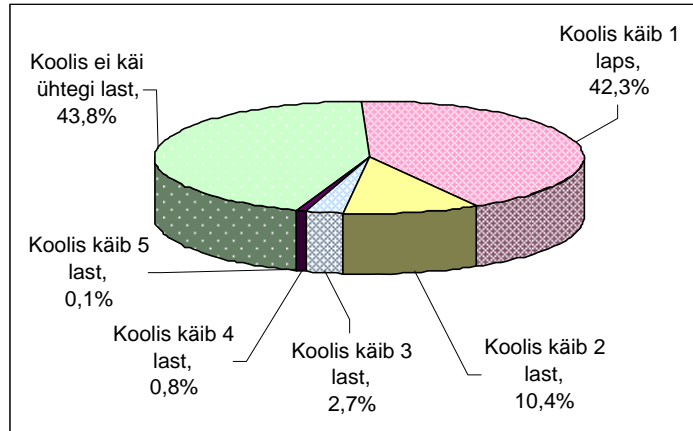
Kooli lähedus mõjutas kõiki vastajaid. Haridustasemeti võrreldes mõjutas see kõige vähem kõrgharidusega vastajaid, kellest neljandik arvas, et neid see üldse ei mõjuta. Samas jääb see tulemus alla nende vastustele, kes arvasid, et "väga mõjutas" (55,6%).

Arvatavasti ei taha keegi otsesõnu öelda, et teda kooli lähedus või liiklus- ega transpordi-olud ei mõjuta, mistõttu kuhjusidki vastused meie skaala maksimumi juurde. Kooli lähedus kodule, transpordi-olud, kooli maine jne ei mõjutanud keskmiselt 15–22% vastajatest.

Huvitegevuse võimalusi pidas kooli juures enam tähtsaks põhiharidusega lapsevanem (40,3%), võrreldes kõrgharidusega vanemaga (29,3%). Samas suurusjärgus erinevused ilmnisid ka edaspidist haridusteed või lapse sõprussuhteid silmas pidades ("väga mõjutas" 35,6% põhiharidusega ja 19,9% kõrgharidusega vanemaid).

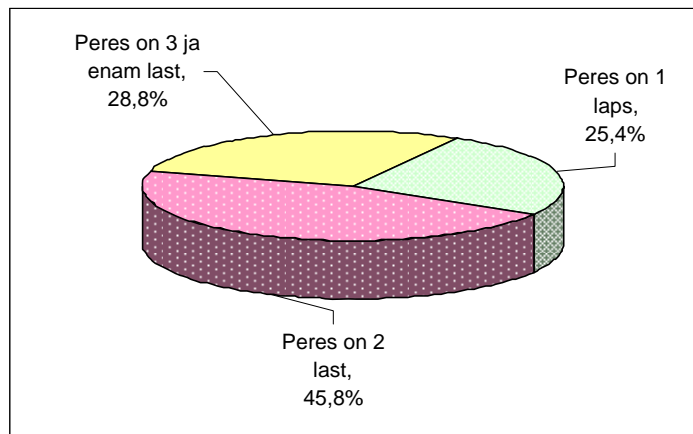
Andmetest selgub, et kõrgharidusega vanemad suunavad lapsi enam keskkooli, kui seda teevad põhiharidusega vanemad.

Lapse koolieelseid sõprussuhteid peab tähtsamaks aga põhiharidusega vanem, kes valib suurema tõenäosusega põhikooli, mis võib olla ka kodule lähemal. Ehk on põhiharidusega vanematel vähem võimalusi oma kooliminevat last kaugel asuvasse keskkooli viia või töötavad nemad kodule lähemal?

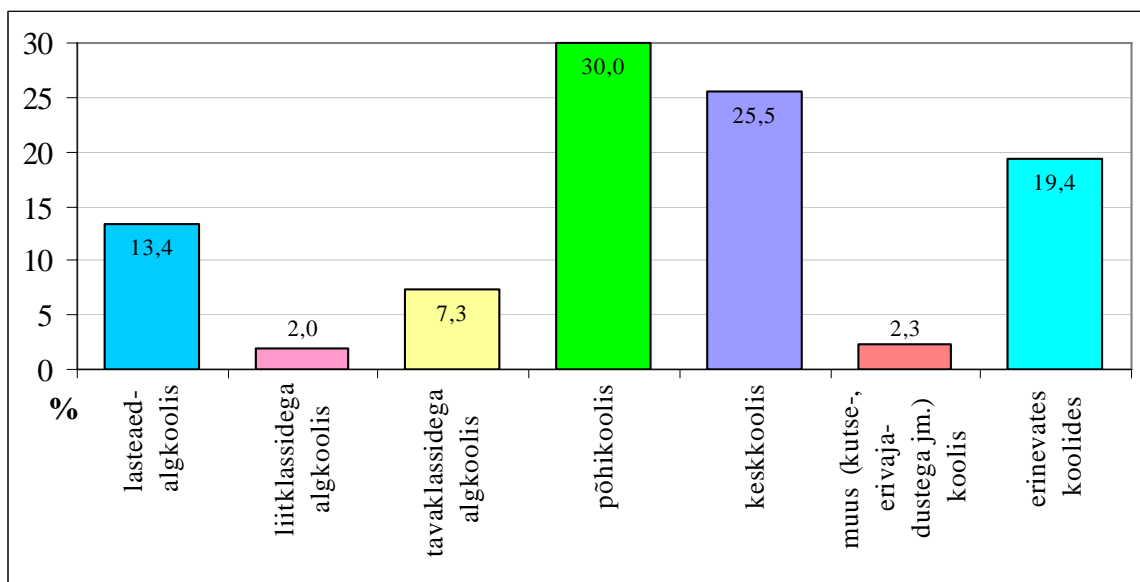
Joonis 8. Perede jaotus kooliskäivate laste järgi

Toome võrdluseks laste arvud peredes.

Joonis 9. Laste arvud peredes

Vanemate senisest koolikogemusest saame ülevaate järgmiselt jooniselt 10.

Joonis 10. Pere kooliealised lapsed, kes käivad/on käinud järgmises koolis

Pere soovib, et laps alustaks kooliteed kooli tüüpi arvestavalt.

Tabel 1. Koolitee alguse valik koolitüübi järgi

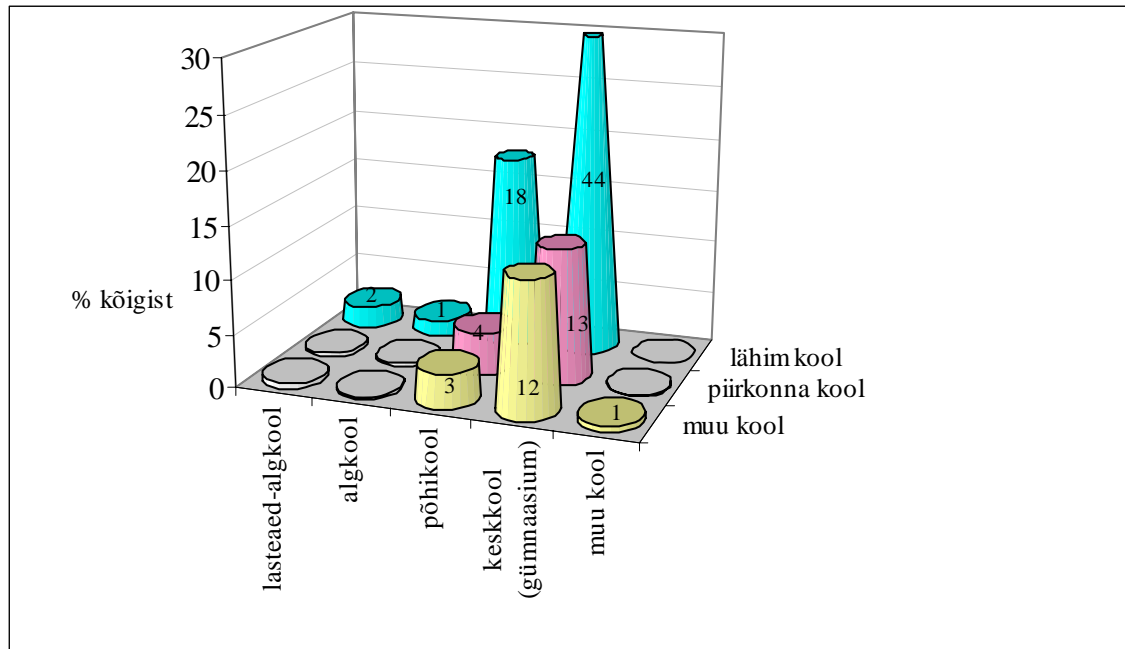
Kooli tüüp	Arv	% kõigist vastajatest	% p 2.1 vastajatest
lasteaed-alkool	48	2,2	2,8
alkool	33	1,5	1,9
põhikool	428	19,8	25,3
keskkool (gümnaasium)	1186	54,8	70,0
KOKKU	1695	78,3	100

Tabelist 2 selgub täiendavalt, et 61,5% peredest soovib lapse koolitee algust lähimas ja 16,2% piirkonna koolis, 54,8% arvates peaks see olema keskkool (gümnaasium). 16,6% arvab, et koolitee algab niikuinii mõnes muus koolis, mis pole lähim ega ka piirkonna kool. Seega iga kuues lapsevanem viib oma lapse igal juhul piirkonnast välja ja suure tõenäosusega on see mõni keskkool/gümnaasium. Siin on ka erandeid – mõnigi lapsevanem otsib oma lapsele turvalist väikest kooli väiksemate klassidega. Kui iga viies (19,8%) näeb koolitee algusena ka põhikooli, siis vaid 1,5% algkooli ja 2,2% lasteaed-alkooli. Need vanemad, kelle laps käib algkoolis, valivad ka järgmisele lapsele selle kooli, sest see on lähim kool ja nad on rahul. Ilmselt ei lähtu paljud vanemad seejuures niivõrd koolitüübist kui reaalsest võimalusest – milline haridusasutus asub kodu läheduses.

Tabel 2. Koolitee alguse valik kooli asukoha järgi

Kooli asukoht	Arv	% kõigist vastajatest	% p 2.1 vastajatest
Lähim kool	1332	61,5	65,3
Piirkonna kool	350	16,2	17,1
Muu kool	360	16,6	17,6
KOKKU	2042	94,3	100,0

Väidetavalt on lapsel õigus saada haridust kodu lähedal. See on äärmiselt tundlik teema iga vestluse ja küsitluse jaoks. Kuidas hindasid meie vastajad koolivaliku “suunategureid”?

Joonis 11. Koolitüüp ja kooli lähedus kodule

Jooniselt 11 paistab silma 44% “sammast” ehk nende vanemate arvamused, kes soovisid tulevase koolina nii kodulähedast kui ka keskkooli. 18% olid nõus ka kodulähedase põhikooliga. Põhikoolide arv on vähenenud 1997/1998. õppeaastal 268-lt 2007/2008. õppeaasta 226-le². Alkkoolide arv on kahanenud veelgi kiiremini – samal perioodil 191-lt 81-ni. Väikekoolide sulgemine on ühe protsessi – noorte perede ja laste arv väheneb – tagajärg ning teise protsessi – kodulähedaste koolide arv väheneb – põhjus. See mõjub koolivalikule pikemas perspektiivis.

Märgime, et tulemus näib sõltuvat asjaolust, et vastajate hulgas oli palju linnas elavaid inimesi, kelle lähim kool ongi keskkool.

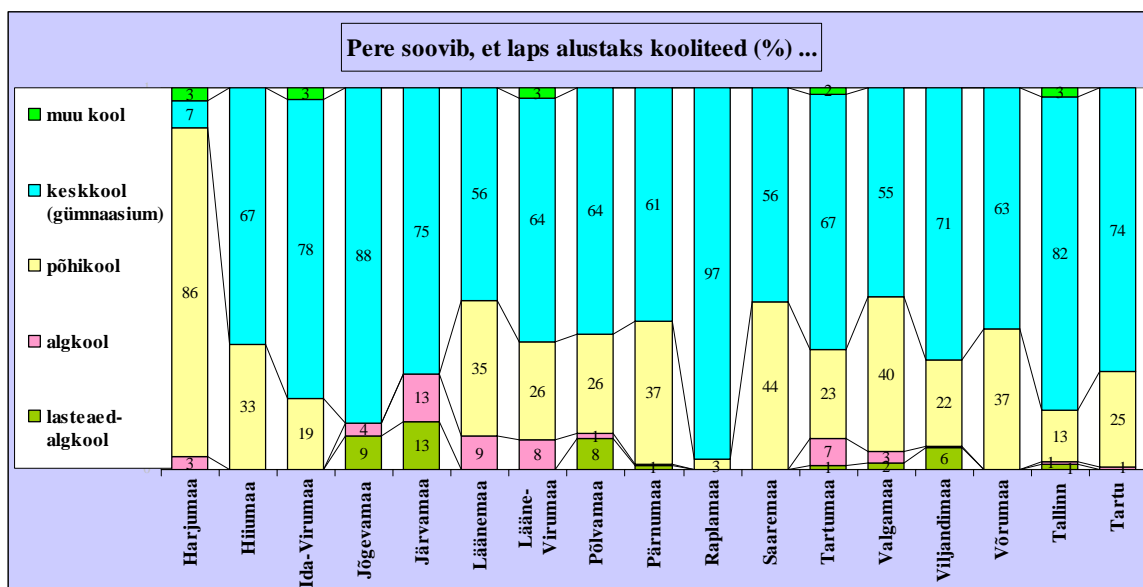
Ankeedi vastustest selgub, et 1153 (56,3%) vastanul on peres vähemalt üks kooliskäiv laps. Samas oli koolide jaotus koolitüüpide järgi erinev sellest jaotusest, mida vanemad pidasid vajalikuks rõhutada kooli valikul kooli minevale järgmisele lapsele. See võib olla tingitud asjaolust, et lapsed on jõudnud järgmisse kooliastmesse.

Lasteaed-alkkoolis käis 2008. aasta kevadel 13,4% kooliealistest lastest, alkkoolis 9,3%, põhikoolis 30,0% ja keskkoolis 25,5%. Vastajate hulgas oli 224 (10,3% kõigist ankeeditäitjatest) peret, kus lapsed käisid erinevates koolides.

Kooli valikul on vanemad tänapäeval orienteeritud keskharidust andvale koolile. See saabki määravaks põhikoolide ja veelgi väiksemate alkkoolide tulevikule. Objektivele laste arvu kahanemisele lisandub vanemate subjektiivne hoiak ja suurema laste arvuga koolide valik. Koolitee alguseks valib vaid 1,5–2,2% vanemaid alkkooli või lasteaed-alkkooli.

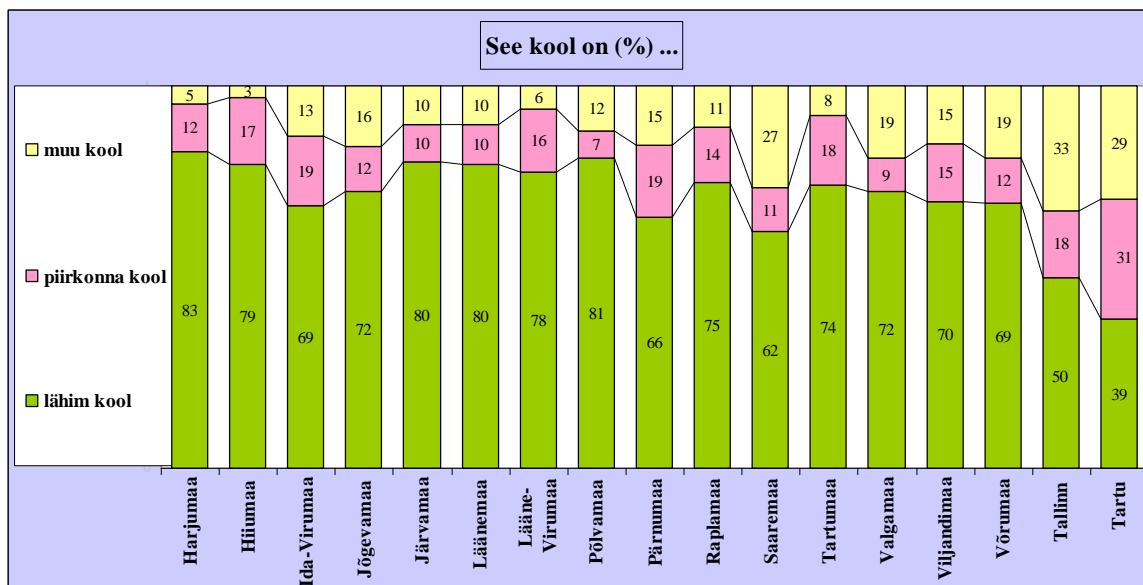
² “Koolist tööle. Haridus ja tööturg”, Tallinn 2008

Regionaalne aspekt vanemate poolt kooli tüübile ja asukohale antud hinnangutes. Joonis 12 ja 13 annavad sellest ülevaate. Hinnangutes on regiooniti märgatavaid erinevusi. On mitu maakonda, kus oma lapse koolitee alguseks algkooli ei valita.

Joonis 12. Maakondlik aspekt koolivaliku eelistusel koolitüübist tulenevalt

Meie ankeedile vastanute lastevanemate elukoht näib mõjutavat ka nende antud hinnangut kooli tüübile ja kooli kaugusele kodust.

Joonis 13. Maakondlik aspekt koolivaliku eelistusel kooli asukohast tulenevalt

Rõhuvas enamuses valitakse lähim kool. Enam võimalusi kooli valikuks on suurlinnades – Tallinnas ja Tartus. Süvaõppega koolid pakuvad paljudele vanematele huvi juba last esimesse klassi panekul, rääkimata valikust põhikooli järel. Väiksemas maakoolis on aga kooli

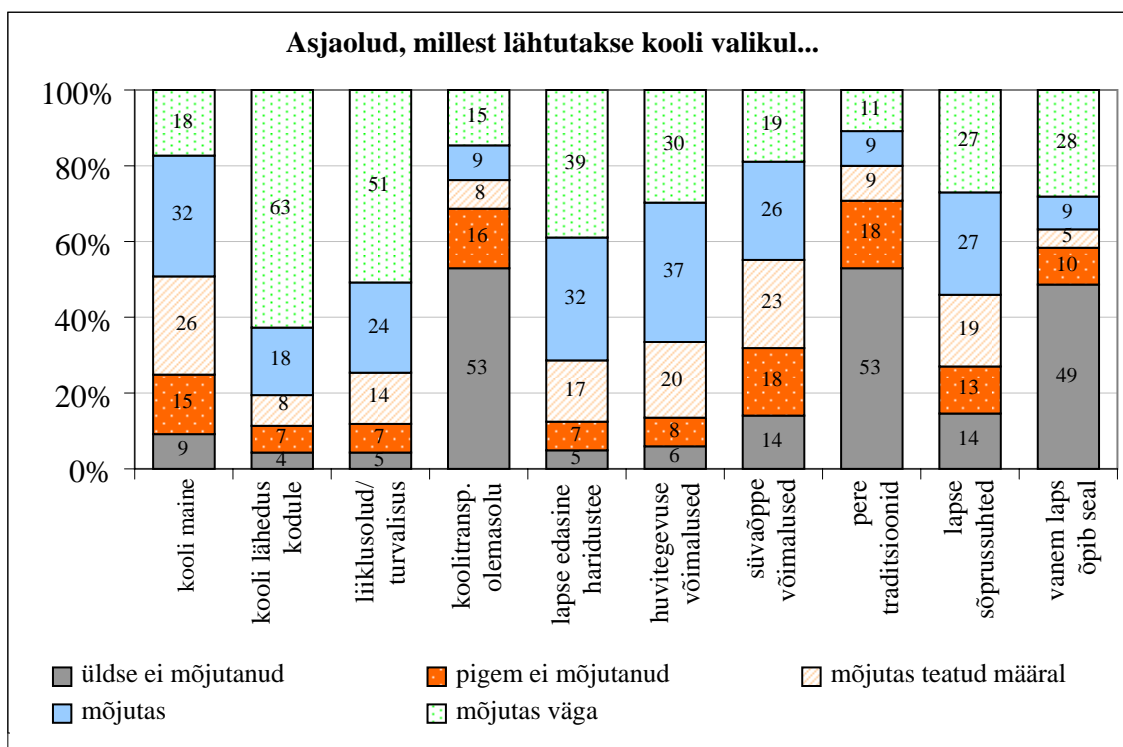
õppekavas pakutud valikud väiksemad. Valdkonnapõhiseks süvaõppeks võivad puududa tingimused – õppebaas ei saa pakkuda alternatiive ja napib vastava ettevalmistusega õpetajaid.

Selle osa kokkuvõtteks märgime, et koolid peavad olema atraktiivsed ja vastama vanemate ootustele, vastasel juhul valitakse lapse koolitee alustamiseks mõni teine kool. Vähenev õpilaste arv toob kaasa ka finantseerimise vähenemise. Kooli valikul on küll oluline juurdepääs haridusele, kuid ka kvaliteetse hariduse kättesaadavus on sama tähtis.

Iga kooli sulgemine on valuline protsess. Ometi pole tegelikkuses kooli kodulähedus ainumäärav, mida näib kinnitavat ka käesolev küsitlus. Paljud lapsed ei alusta kooliteed kodulähedases koolis.

Kahaneva õpilaste arvuga kool pole pahatihti “parim kool” lapsevanemale, kes on eelkõige huvitatud hariduse kvaliteedist, mida kool lastele pakub.

Mis lisaks kooli asukohale ja kooli tüübile mõjutavad vanemate arvates veel kooli valikut? Kas ja kui palju mõjutavad kooli valikut kooli asukohaga vahetult mitteseotud asjaolud? Nendele küsimustele otsime vastust alljärgnevalt jooniselt 14.

Joonis 14. Koolivalikut mõjutavad tegurid

Kooli maine mõjutas valikut 32% vastajate arvates ja mõjutas väga 18% arvates. Seega umbes poolte vastanud vanemate jaoks on kooli maine oluline kooli valiku kriteerium. Neljandik arvas, et pole oluline ning iga kuues, et ei mõjuta.

Kooli lähedus kodule, liiklusolud/turvalisus kooli jõudmisel ja koolitranspordi olemasolu on vanemate jaoks olulised valikukriteeriumid nooremate laste puhul ja maapiirkondades.

Hariduse kvaliteedi tagajatena nähakse head õpetajad ja positiivset kooli atmosfääri. Sageli rõhutatakse ka soovi, et laps võiks käia oma koolitee nii, et kooli poleks vaja vahetada, s.o laps ei peaks korduvalt uue keskkonnaga kohanema.

“Põhikooli osas kodu lähedus, gümnaasiumi osas akadeemiline edukus”.

“Head oskuslikud õpetajad. “Õpikallak” koolis. (Õppimine on väärtustatud). Võimalus end maksimaalselt arendada”.

“Kodu lähedus – 7-aastast last ei saada ju kümnete km kaugusele kooli”.

Kodu lähedust koolile ei peeta oluliseks ainult Eestis. See on peamisi haridusele juurdepääsutaotlusi praktiliselt kõigis EL-i maades ja mujalgi. Koolide asukohta peetakse oluliseks. Riigid on võtnud kohustuse säilitada koole ka harvalt asustatud piirkondades.³

Kui lapsevanem hindab kooli kodulähedust oluliseks, siis lähtub ta eelkõige lapsele vajalikust turvalisest kooliteest ja ka koolipäeva pikkusest. Alahinnata ei tasuks ka perele olulisi muid tegureid – majanduslik aspekt koos aja säästmisega jm. Teisalt tagab kodulähedus hea koostöövõimaluse kooliga, kogukonna laiema sotsiaalse aktiivsuse.

Kooli turvalisus on samuti väga oluliseks kriteeriumiks. Seda nii hoolivuse, koolivägivalla puudumise kui ka koolitee ohutuse mõttes. Turvalisena nähakse sageli väiksemat kooli väiksema arvu õpilastega klassis. Turvalisus on seotud ka lapsedõbralikkusega. Turvalisena nähakse ka seda, et koolis on tagatud distsipliin või töörahu.

“Et laps jõuaks turvaliselt kooli ja haridus oleks tasemel”.

“Eelistan väiksemat kooli väiksemate klassidega”.

“Et kool oleks traditsioonidega ja jätkusuutlik, kindlustaks korraliku hariduse ja korra koolis”.

“Turvaline ja rahulik keskkond ning kvaliteetne õpe”.

“Väikesed klassid, hea haridus, lapsedõbralikkus”.

“Algkool, kui oleks. Väike kool on turvalisem”.

Klassi väiksus seondub vanemate jaoks ka hariduse kvaliteediga.

“Väike õpilaste arv klassis – ei ole ohtu, et laps jääks märkamatuks, ei ole lootust, et ehk ei küsita”.

Mitmel juhtumil lähtub selline vajadus väikese kooli järele ka lapse vaimse või füüsilise tervise esitatavatest nõuetest.

“Meie pere puhul on oluline, et laps saaks käia rahuliku õhkkonnaga maakoolis”.

Koolivaliku tugevamate mõjurite hulka kuuluvad ka liiklusolud, mis on 50% arvates väga olulised. Samal ajal ei hinnata koolitranspordi vajalikkust 53% poolt. Vaid 15% pidas selle olemasolu väga vajalikuks. Tallinnas ja Tartus on hinnangud koolitranspordi vajalikkusele märgatavalt väiksemad kui teistes piirkondades.

Regionaalselt hinnates selgub, et see ongi rohkem maapiirkondade probleem.

³ “Koolivõrku kujundavad tegurid EL-i maades”

Laste edasise haridustee jätkuvuse suhtes on kaks vastandlikku seisukohta – ühed vanemad sooviksid, et laps võiks käia oma koolitee nii, et kooli poleks vaja vahetada, s.o laps ei peaks korduvalt uue keskkonnaga kohanema. Viimane osutub paljude vanemate jaoks oluliseks argumendiks ja lapse kodulähedase kooli ainsaks puuduseks.

“Lapsel võimalus õppida ühes koolis gümnaasiumi lõpuni”.

Teised vanemad eelistavad, et lapse koolitee algaks võimalikult kodu läheduses, kuid hiljem tuleks hariduse kvaliteedi huvides suunduda kaugemale.

“Kool on meie praegusele elukohale kõige lähem. Olen arvamusel, et esimese kooliastme puhul sobib õppimiseks väga hästi ka maakool, edasiõppimise soovi puhul aga tuleks pärast põhikooli kooli vahetada”.

Kolm vanemat neljast vaatavad kaugemale kui vaid kooliastumist põhihariduse mõttes.

Huviharidusvõimaluste olemasolu mõjutab samuti kooli valikut, seda sama tugevalt kui edasise haridustee valik. Kaks lapsevanemat kolmest hindavad huvitegevust oluliseks. Maakonniti on küll erinevusi, aga keskmiselt ületab nende osa, kes valisid vastusevariandi “mõjutas” ja “väga mõjutas” koosvõetuna siiski 70% piirid – Tallinn 75,5%, Jõgevamaa 74,2% ja Raplamaa 76,5%.

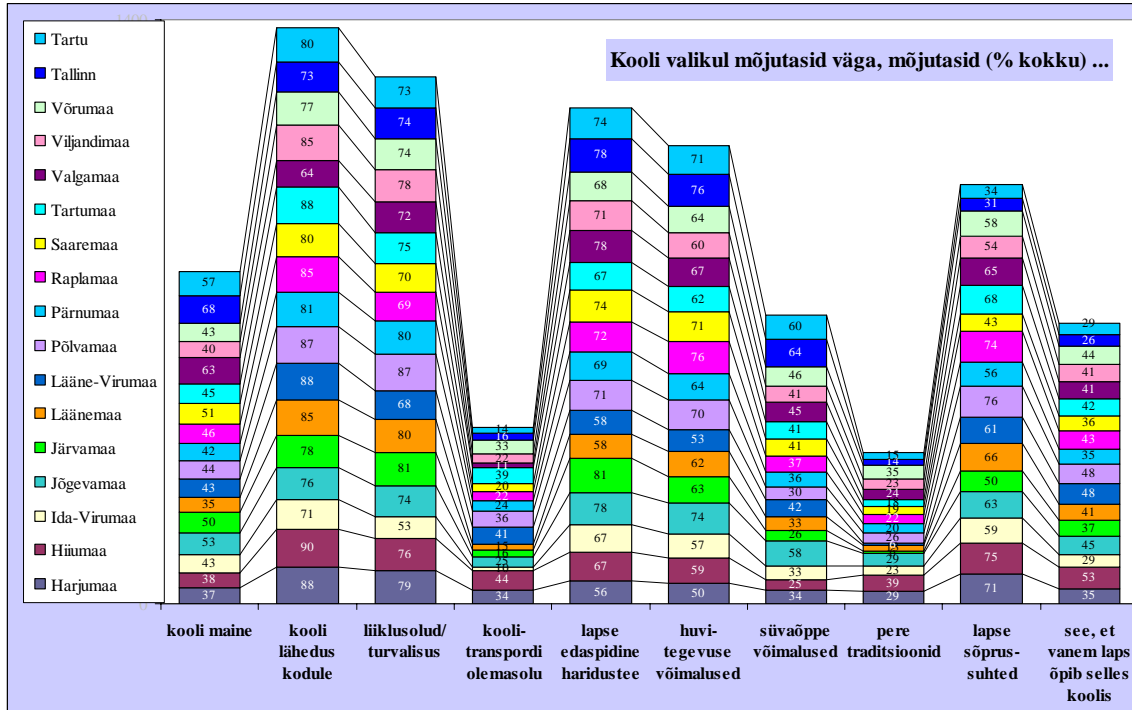
Süvaõppe võimalused on kooliastuva lapse vanema hinnangul vähemtähtsad kui eespool toodud tegurid. 17,9% peab nende võimaluste olemasolu väga oluliseks, aga 30,5%-ile ei avalda see suuremat mõju. Tallinnas peetakse süvaõppe võimalusi tähelepanu keskmes – 73,7% vastajatest, sh 34,7% valis vastusevariandi “väga mõjutas”.

Pere traditsioonid kooli valiku mõjutajatena ei tule täna eriti arvesse – 68,5% ei pea neid eriti silmas. Iga kümnes pere peab traditsioone siiski oluliseks. Ehk elavad need pered suuremate koolide läheduses, kus õppisid ka nende vanemad jne.

Lapse sõprussuhete arvestamist peavad kooli valikul oluliseks üle poole vastanud vanematest (53,1%). Seejuures on see näitaja maapiirkondades poole kõrgem kui Tallinnas ja Tartus.

Vanema lapse õppimine samas koolis eeldab, et peres on rohkem kooliealisi lapsi kui koolimineja 2008. aastal. Peredele, kus juba on koolikäivaid lapsi, on selge, et see on oluliselt mõjutanud järgmise kooli valikut.

Vastused maakonniti vastusevariantide “mõjutas väga” ja “mõjutas” protsentide summa kõikidest võimalikest vastusevariantidest (vastusevariandid olid järgmised: 1 – üldse ei mõjutanud, 2 – pigem ei, 3 – teatud määral, 4 – mõjutas, 5 – mõjutas väga).

Joonis 15. Maakondlik aspekt hinnangutes kooli valikule

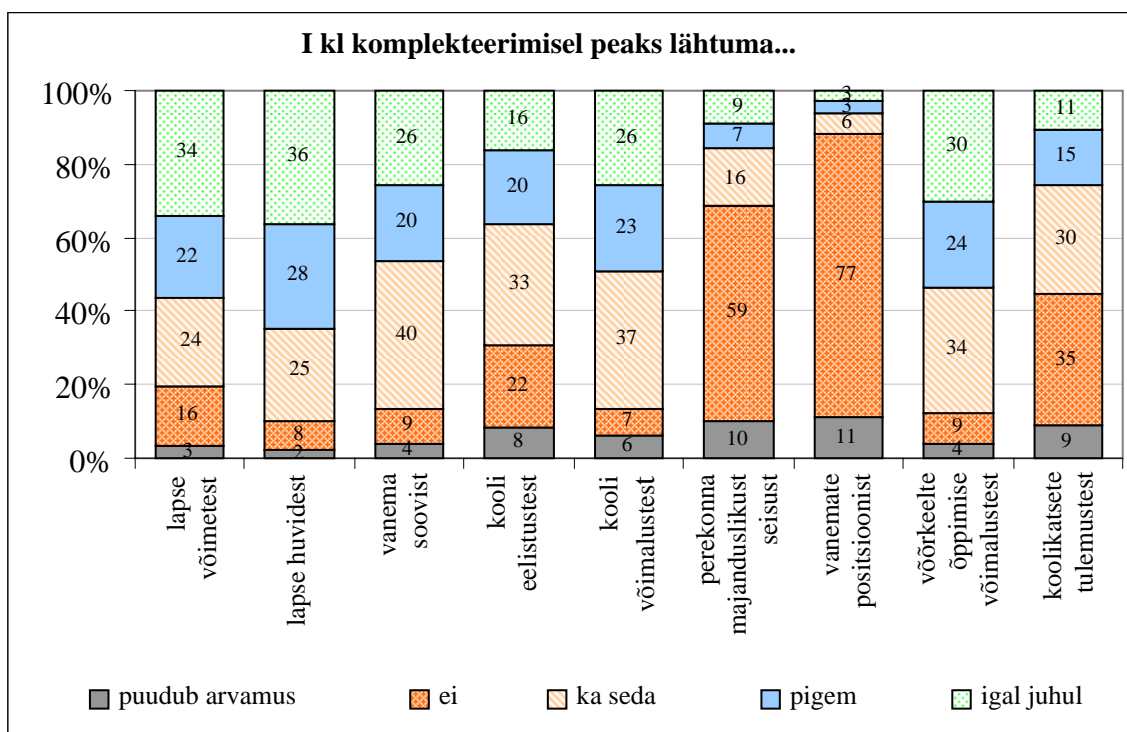
Pere traditsioonid ja laste koolieelsed sõprussuhted tulevad enam arvesse maapiirkondades kui suuremates keskustes.

3.2. Esimeste klasside komplekteerimisest

Kuidas peaks esimesed klassid komplekteerima ja kas ning kuidas tutvuda kooliga, enne kui laps sinna astub?

Vastajatele pakuti ankeedis valik üheksa võimaluse vahel. Joonis 16 annab nende vastustest ülevaate.

Juhul, kui on mitme paralleelklassiga kool või piirkonnas on valida koolide vahel, siis saab esimeste klasside komplekteerimisel rääkida erinevatest valikukriteeriumidest.

Joonis 16. Hinnangud esimeste klasside komplekteerimisele

Lapse võimetest ja huvidest lähtudes esimese klassi komplekteerimist peab vajalikuks praktiliselt iga teine pere. Lapse võimete ja huvide varajane märkamine on tema arengu suunamisel väga oluline. Ilmselt kuulub siia ka teatud eelistuste tegemine ühe või teise kooli valikul. See panebki lapsevanemad koos lapsega sobivat kooli otsima. Lapse huvi ja andeid tahetakse koolivalikul kohe toetada.

Domineeriv osa üldhariduskoole (eriti alg- ja põhikoolid) ei sea kooli tulevate laste võimete selgitamiseks mingeid ülesandeid ega kontrollivorme. Lähtutakse tõsiasjast, et üldhariduskoolides tuleb õpetada kõiki normintellektiga lapsi. Sama seisukohta toetasid ka need vanemad, kes arvasid, et lapse võimed ei tule arvesse – seda meelt olid 16% vastajatest.

Nagu jooniselt näha, hindavad vanemad esimese klassi komplekteerimise arvestatava põhimõttena laste huvisid ja võimeid. Vanemate positsiooni või majandusliku seisu arvestamist ei peeta põhjendatuks.

Võõrkeelte õppimise võimalus on oluline enam kui pooltele vanematest. “Igal juhul vajalikuks” pidas seda võimalust 29,0% vastajatest.

Koolikatsete korraldamisse suhtuvad vanemad erinevalt – 34,2% ütleb kindla ei, kuid 10,1% ütleb kindla jah. 14,4% on seisukohal, et “pigem jah” ning 28,7% väljendasid väheütlevat seisukohta – “ka seda”. Ilmselt on siin vastajate hoiakuid kujundanud igapäevane elu, kus need katsed mitmes koolis siiski läbi viiakse ja vanemad ei saa neid muuta.

Hinnanguid esimese klassi komplekteerimisele sõltuvalt hinnangutest vanemate majanduslikule seisule ja positsioonile ühiskonnas

Küsimusele, kas esimese klassi komplekteerimisel koolides, kus on rohkem õpilasi, tuleks arvestada ka koolikatsete tulemusi, vastajate hulgas oli vanemaid, kes pidasid seejuures oluliseks pere majandusseisu ja/või vanemate positsiooni ühiskonnas.

Võtsime vastavate hinnangutega rühmad ja võimalikud seosed hinnangute jaotusega lähema vaatluse alla. Selgus, et lineaarkorrelatsioonid nimetatud kolme tunnuse omajate vahel on statistiliselt olulised.

Klasteranalüüsi alusel jaotusid vastanud kolme gruppi:

1. klastrisse (252 vastajat) kuuluvad need, kes arvasid, et klassid peaks komplekteerima lähtudes nii perekonna majanduslikust seisust, vanemate positsioonist kui ka koolikatsete tulemustest;
2. klastrisse (1016 vastajat) kuuluvad need, kes arvasid et majanduslik olukord ei ole peaaegu oluline, vanemate positsioon üldse mitte oluline, koolikatsed pigem olulised;
3. klastrisse (779 vastajat) kuuluvad need, kes ei pea oluliseks ühtegi nendest kolmest näitajast.

Vastajatest 779 ei pidanud oluliseks ei vanemate majanduslikku seisut, nende positsiooni ega koolikatseteid ja olid selles osas üsna üksmeelsed – antud hinnangu keskmine 1,09 skaalal 1–4, kus 1 on madalaim ja 4 kõrgeim hinne. 5 alla märgiti määratus antud küsimusele vastamisel: “ei oska öelda”. Teiselt poolt on homogeenne ka see vanemate rühm (252), kes pidasid oluliseks eelnimetatud kolmest kõiki kolme kriteeriumi, andes keskmise hinnangu katsetele 2,74, positsioonile 2,94 ja majanduslikule seisule – 3,69.

Vanemate rühm, kes ei pidanud oluliseks majanduslikku seisut ega positsiooni, kuid arvas, et vajalikud on koolikatsed, andis selles positsioonis keskmise hinne 2,61.

Kokkuvõtteks märgime, et koolikatsete korraldamine on juba muutunud nii tavaliseks, et vanemad peavad neid pigem vajalikuks kui mitteoluliseks. Majanduslikku seisundit ja positsiooni ühiskonnas hindavaid peresid (peamiselt emasid, sest naised moodustasid meie vastajate hulgas üle 80%) oli 252 (11,6%).

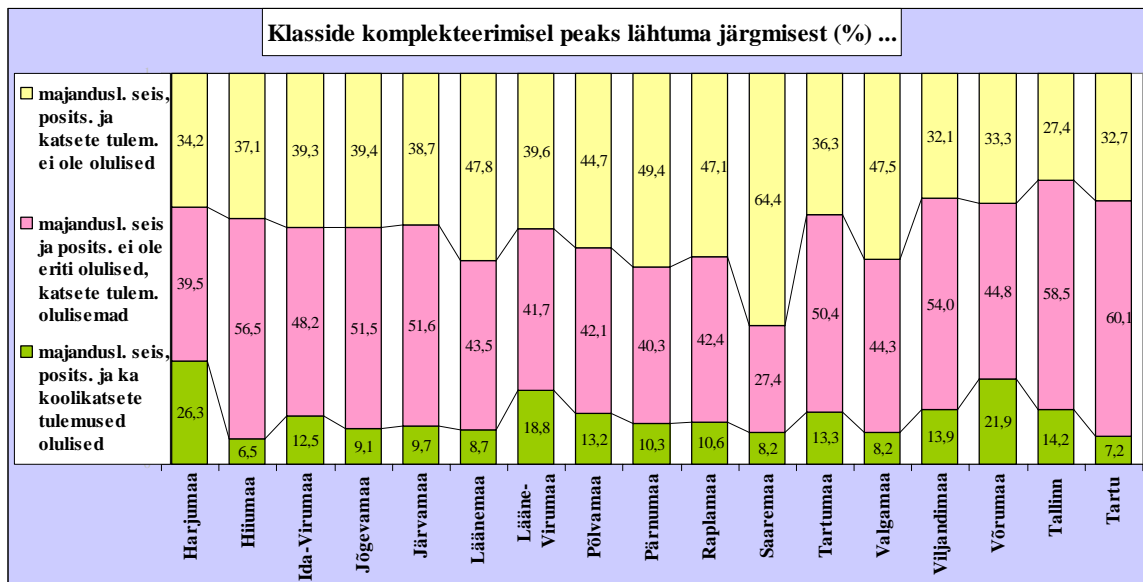
Tabel 3. Klastritesse jagunemine maakonniti

Maakond			3 klastrit, tunnused ümberkodeeritud (skaalad 1–4)			Kokku
			1. klaster	2. klaster	3. klaster	
Harjumaa	%		26,3	39,5	34,2	100,0
	N		10	15	13	38
Hiiumaa	%		6,5	56,5	37,1	100,0
	N		4	35	23	62
Ida-Virumaa	%		12,5	48,2	39,3	100,0
	N		14	54	44	112
Jõgevamaa	%		9,1	51,5	39,4	100,0
	N		6	34	26	66
Järvamaa	%		9,7	51,6	38,7	100,0
	N		3	16	12	31
Läänemaa	%		8,7	43,5	47,8	100,0
	N		4	20	22	46
Lääne-Virumaa	%		18,8	41,7	39,6	100,0
	N		9	20	19	48
Põlvamaa	%		13,2	42,1	44,7	100,0
	N		10	32	34	76
Pärnumaa	%		10,3	40,3	49,4	100,0
	N		25	98	120	243
Raplamaa	%		10,6	42,4	47,1	100,0
	N		9	36	40	85
Saaremaa	%		8,2	27,4	64,4	100,0
	N		6	20	47	73
Tartumaa	%		13,3	50,4	36,3	100,0
	N		30	114	82	226
Valgamaa	%		8,2	44,3	47,5	100,0
	N		5	27	29	61
Viljandimaa	%		13,9	54,0	32,1	100,0
	N		33	128	76	237
Võrumaa	%		21,9	44,8	33,3	100,0
	N		21	43	32	96
Tallinn	%		14,2	58,5	27,4	100,0
	N		46	190	89	325
Tartu	%		7,2	60,1	32,7	100,0
	N		15	125	68	208
Kokku	%		12,3	49,5	38,2	100,0
	Kokku N		250	1007	776	2033

Kolme tunnuse põhjal eristuvad vastajad mitmes maakonnas. Tähelepanuväärsem on ehk 1. rühmas toodud kolme tunnuse poolest oluline hindajate suhteliselt väike osakaal, alla 10% vastanutest Tartu linnas, Valga-, Saare-, Lääne-, Jõgeva-, Järva- ja Hiiumaal.

776 respondenti (2033-st 38,2%), kes ei hinnanud ühtegi pakutud varianti esimese klassi komplekteerimisel määravaks, jagunesid üle riigi üsna ühtlaselt, v.a Saaremaa 64,4%, Pärnumaa 49,4% ning Valgamaa 47,5% ja Läänemaa (47,8%).

Joonisel 17 on välja toodud järgmine: maakondlik aspekt esimeste klasside komplekteerimisel lähtudes rühmitamisest – vanemate majanduslik seis, positsioon ühiskonnas ja koolikatsete olulisus.

Joonis 17. Maakondlik aspekt hinnangutes esimeste klasside komplekteerimisele

4. OOTUSED KOOLILE

4.1. Vanemate ootused kooli personalile

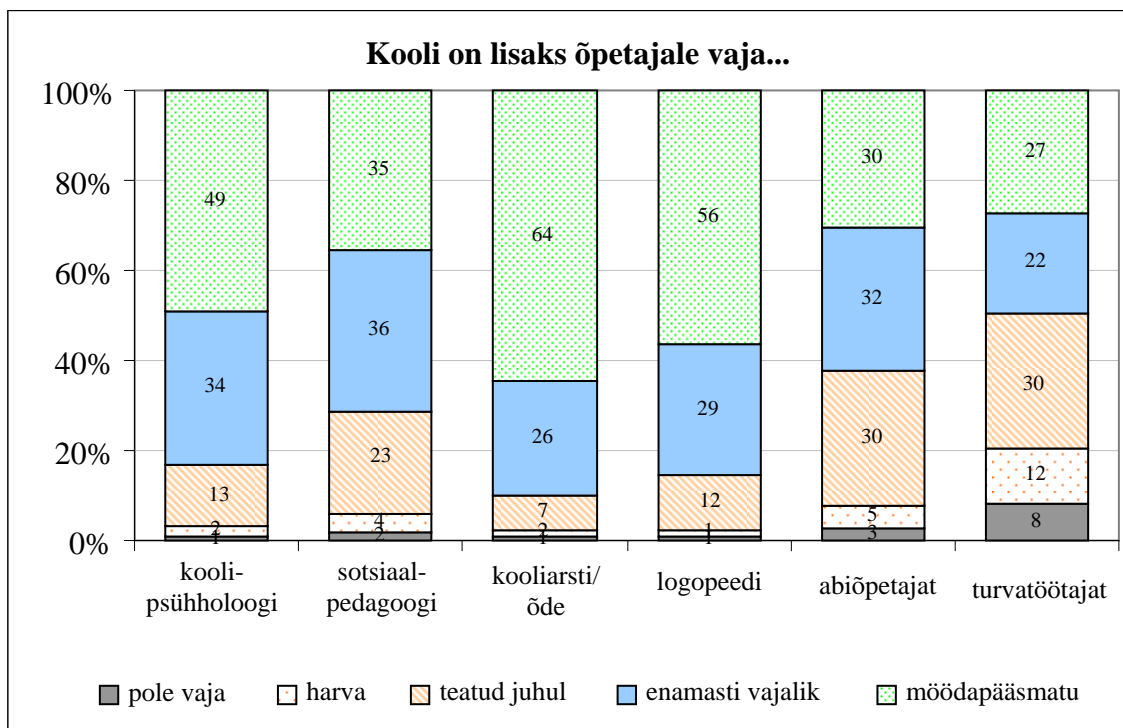
Küsimusele, keda veel oleks vaja koolis lisaks õpetajatele, olid vastused väga erinevad, alates sellest, et õpetaja tuleb ise toime (*“kui on vähe õpilasi klassis, siis saab õpetaja hakkama”*) ja vajadusel küsib abi – kuni selleni, et vajalikuks peeti lisaks pakutud sotsiaalpedagoogile, psühholoogile, meedikule ja turvatöötajale ka hambaarsti, narkoennetajat, aga samuti seda, et kõik kooli töötajad – nii garderoobi- kui ka kokatädi osaleks suhetes lastega ja turvatunde loomises. Väga oluliseks peetakse meditsiinitöötajat koolis (64% arvates möödapääsmatu), logopeedi (56%) ja koolipsühholoogi viibimist koolis (49%).

“Psühholoog peaks olema ka maakoolis – kas või mõnel päeval nädalas. See ei ole lahendus, kui ta on maakonnas”.

Võtmemõisteks on siinjuures spetsialisti kvaliteet:

“Küsimus on pigem nende töötajate pädevuses kui arvus. Üks professionaalne psühholoog võib olla vajalikum kui viis erinevat töötajat, kes ei ole motiveeritud hästi töötama”.

Joonisel 18 on toodud kõik vastuste variandid. Selgelt eristuv on vanemate soov näha koolis töötamas koolipsühhologe, sotsiaalpedagooge, meditsiinitöötajaid, logopeede, abiõpetajat ja ka turvatöötajaid.

Joonis 18. Meie pere arvates on tänasesse kooli lisaks õpetajatele vaja...

Vanemad kasutasid aktiivselt võimalust lisada etteantud variantide valiku juurde ka oma-poolsed **ootused õpetajale ja teistele koolitöötajatele.**

Ootused õpetajale on väga mitmekülgsed, mis teevad esimesest õpetajast peaaegu ideaalinimese, kuid esmasteks olulisteks omadusteks peetakse **inimlikkust, lapsesõbralikkust ja hoolivust**.

“Armastagu lapsi – võimumaiad kooli ei sobi”.

“Ootan eelkõige inimlikku suhtumist, mõistmist”.

“Armastust laste ja oma töö/aine vastu. Kannatlikku ja mõistvat suhtumist lastesse”.

“Number 1 on mõistev õpetaja. Õpetaja peaks olema avatud suhtlemisega, tolerantne erinevuste suhtes, tolerantne loovuse suhtes”.

“Positiivne suhtumine lapsesse”.

Lapsesõbralikkus ja hoolivus sisaldab kindlasti soovi ja oskust lapse mure ära kuulata, toetada, iga lapse eripära arvestada.

“Lapsesõbralik, huvi laste tegemiste ja murede vastu, lapse eripära arvestamine, murede ära kuulamine”.

“Oskus ja tahtmine lapse mure ära kuulata, mitte langetada otsus esmamulje alusel”.

“Et oleks kannatlikud, hoolivad, arvestaks lapse eripära”.

“Pädevad oma töös, sõbralikud, oskavad arvestada lapse isiksusega”.

“Mõistmist, abivalmidust, koostööd”.

Väga tähtsaks peetakse inimlikkuse kõrval aga õpetaja **nõudlikkust**, mis tagab õpiharjumuste kujunemise, õiged väärtused ja arusaamad ning paneb aluse edasisele edukale teadmiste omandamisele.

“Õpetaja peab olema lapsesõbralik, hooliv, koostöövalmis, aga ka kindlasti nõudlik”.

“Õpilast innustav ja tunnustav, enda nõudmistes järjekindel, ennast täiendav”.

“Lastega arvestamist, nõudlikkust, kindlaid raame, partnerlust”.

Partnerlus on järgmine oluline omadus, mida vanemad õpetajalt ootavad. Vanemate vastustest nähtub, et nad pole alati kohanud õpetaja tahet teha koduga koostööd, informeerida kodu lapsega toimuvast ega kaasata vanemaid probleemide lahendamisse.

“Et lapsevanem hoitaks lapse tegemistega kursis”.

“Avatud ja abivalmis suhtlemine – kodu ja lapsevanemaga”.

“Et vanem teaks, mis tegelikult koolis toimub, et ta saaks kaasa aidata, juhul kui on probleem”.

“Mõistvat suhtumist, kannatlikkust, koostöövalmidust vanematega”.

“Suhtlemist koduga (ka vanemates klassides)”.

“Äärmiselt vajalik on lapsevanema-õpetaja koostöö (et laps tahaks koolis käia ja et see oleks turvaline”.

Õpetajas nähakse peamist turvalise õhkkonna loojat koolis. Selleks oodatakse õpetajalt **tähelepanelikkust** lapse käitumise suhtes ja kohest objektiivset reageerimist.

“Et õpetaja märkaks kollektiivis toimuvat ja reageeriks toimuvale”.

“Et koolis ei oleks õpilaste vahel julma käitumist”.

“Et tekiks turvaline keskkond lapsele, kus avalduks ta võimed ja psüühika jääks terveks. Pöörata tähelepanu õpilaste tegevusele vaheajal ja pärast tunde”.

“Et nähakse, mis ka vahetundidel toimub”.

Õpetajalt oodatakse, et ta oleks lastele **eeskujuks** nii oma käitumise kui ka isiksuslike omaduste poolest.

“Õpetaja peaks olema lastele eeskujuks oma isikuomaduste (rahulikkus, kannatlikkus, abivalmidus) poolest”.

Professionaalsus sisaldab nii oskust asjad huvitavaks ja mõistetavaks teha kui ka rahulikku meelt lastega suhtlemisel.

“Tegeleda asjadega rahulikult ja kannatlikult ja asjad lastele lihtsaks ja arusaadavaks teha”.

“Kompetentsust ja sõbralikkust”.

Üks oluline omadus, mida vanemad õpetajalt ootavad, on **õiglane ja eelarvamustevaba suhtumine** igasse lapsesse, võrdne kohtlemine, iga lapse kui individuaalsuse austamine.

“Et võtaks last just selle lapsena, mitte selle pere järeltulijana – et puuduks eelarvamus”.

“Kohelda lapsi võrdselt!”.

“Et kõiki õpilasi koheldaks võrdselt”.

“Objektiivsust – et lapsi hinnataks nende oskustest lähtuvalt, mitte vanemate sotsiaalse staatuse järgi”.

“Tähelepanu igale lapsele, sõltumata õppetulemustest”.

“Sõbralikkus, võrdne suhtumine kõikidesse lastesse”.

Vanemad saavad aru, et tegelikult on ootused õpetaja suhtes väga kõrged ja õpetaja väsib. Seepärast soovitakse õpetajatele head tervist, terveid närve, huumorimeelt ja vastupidavust.

“Terved närvid ja lastearmastus + psühholoogiline koolitus igale koolitöötajale”.

“Tervet närvikava”.

“Ei tohiks olla närvilised”.

“Et nad oleks rahulikud, motiveeritud, rahul oma töö ja palgaga”.

“Õpetajana usun õpetajatesse, tean nende hädasid ja rõõme”.

“Et jätkuks energiat”.

Vanemate veendumus on, et kooli sobivad vaid need õpetajad, kes teevad oma tööd rõõmuga, kellele see töö pakub rahuldust.

“Et koolis töötaksid need, kes tõesti soovivad lastega tegelda. Ainult metoodilistest oskustest ei aita”.

“Et kõik teeksid oma tööd professionaalselt ja südamega”.

Lapsevanemad mõistavad esimese õpetaja väga olulist rolli oma lapse arengus.

“Esimese klassi õpilasele on oluline just see esimene “oma õpetaja” – kuidas ta edasi koolis õpib, saab hakkama”.

Seepärast ootavad nad kooli palju noori, kompetentseid, hea haridusega ja rõõmsameelseid õpetajaid, kusjuures oluliseks peetakse, et koolis oleks ka meesõpetajaid.

“Kahju, kui koolis töötab õpetajaid, kes pole eriti huvitatud oma tööst, kuid asemele pole ka võtta. Maakoolides on tihti nii”.

“On vaja noori, aktiivseid haritud õpetajaid”.

Kuidas kajastub täiendava personali vajaduses maakondlik aspekt?

Järgmisel joonisel esitatu kinnitab, et regionaalses lähenemises on märgatavaid erisusi, ja seda mitte ainult turvatöötaja vajaduses. Meie suurlinnade Tallinn ja Tartu, aga ka Ida-Virumaa ja Saaremaa lapsevanemad peavad turvatöötaja olemasolu vajalikumaks kui ülejäänud regioonide lastevanemad. Nimetatud piirkondade vastanutest üle poole soovisid turvatöötajat kooli. Turvatöötajat koolis ei pea vajalikuks 19,0% Hiiumaa lastevanematest, 18,9% Viljandimaa vanematest ning üle kümnendiku vastajatest, kes veel andsid sama vastuse, moodustasid Võru-, Põlva- ja Lääne-Virumaa laste vanemad.

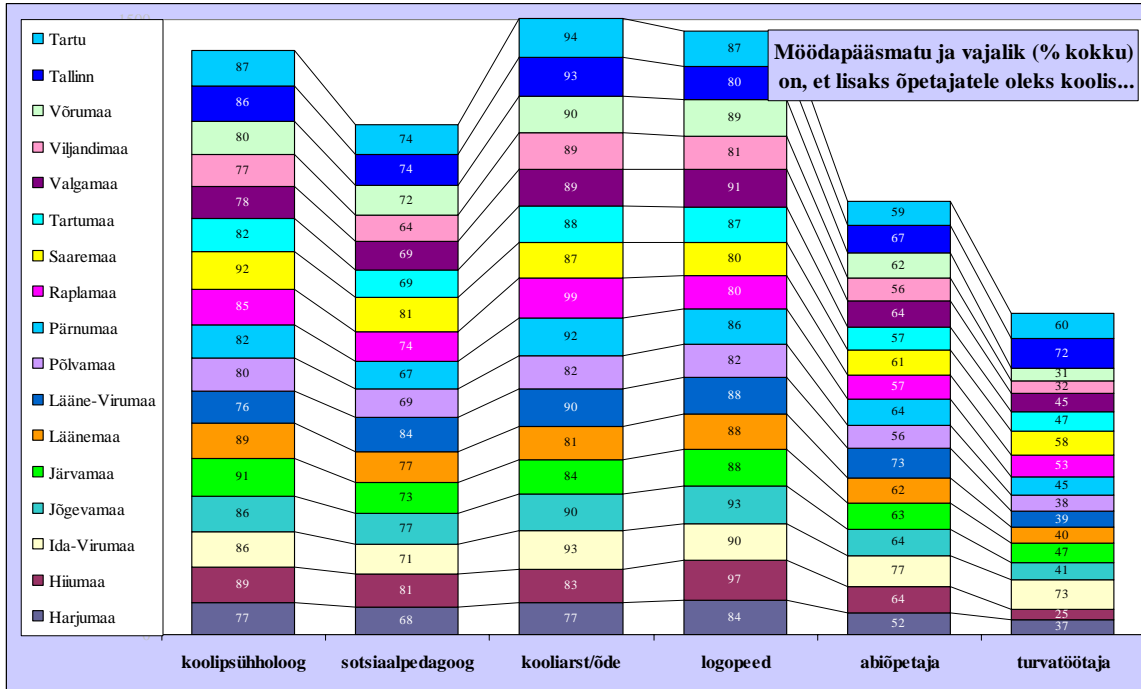
Väga oluliseks peetakse meditsiinitöötaja ja koolipsühholoogi kohalolu. Väiksem pole vajadus ka logopeedi järele. Üldjuhul pidas kaks kolmandikku vastajatest nii logopeedi kui ka meditsiinitöötaja olemasolu koolis kindlasti vajalikuks.

Abiõpetaja vajadust hindas möödapääsmatuks keskmiselt kolmandik vastajatest. Abiõpetaja olemasolu peeti vajalikuks teatud juhtudel samuti kolmandiku vastajate poolt. Kolmandik hinnanguid anti ka sotsiaalpedagoogi möödapääsmatule rollile koolides.

Praktiliselt iga teine vastaja nägi koolis kindlasti töötamas ka koolipsühholooge.

Vanema pilgu läbi nähakse kooli keskkonnana, kus nende laste eest ei peaks hoolt kandma ainult õpetust jagavad õpetajad, vaid veel kümmekonna ameti esindajad. Võib märkida, et vanemate arvates tänapäeva kool ilma tugiisikuteta enam last toetavalt ei toimi. Vägivald on sedavõrd sisse murdnud koolide ustest, et räägime omaette terminist “koolivägivald”. Turvamehed peaksid enamiku vanemate arvates lastele hirmuvaba koolimaja tagama.

Selle osa kokkuvõtteks märgime, et tänane kool ei tule vanemate arvates enam normaalselt toime, kui seal ei tööta psühholoogid, sotsiaalpedagoogid, meditsiinitöötajad, aga ka turvatöötajad ja abiõpetajad.

Joonis 19. Erinevate professionaalide vajalikkus tänases koolis

4.2. Suhtumisest huvitegevusse

Suhtumises huvitegevuse olulisusesse ja vajalikkusesse eristuvad maa- ja linnalaste vanemate arvamused. Hästi väljendab seda järgmine tsitaat:

“Maakohtades on kooli huvitegevus kordades tähtsam kui linnas”.

Maalaste vanemad, aga ka osa linnalaste vanemaist näeb huvitegevuses võimalust lapse isiksuslikuks arenguks, oma silmaringi laiendamiseks, oma võimete tundmaõppimiseks, aga ka sotsiaalsete oskuste arendamiseks, sõbra leidmiseks jne.

“Õpilaste omavaheliseks suhtlemiseks (ka väljaspool kooli)”.

“See on oluline ka sõprussuhete loomiseks, arendamiseks, hoidmiseks”.

“Laps leiab ringidest sõpru ja enesekindlust, kui seda muidu napib”.

“Lastele vahelduseks kooli argirutiinile, arenguks, meelelahutuseks, suhtlemiseks omaealistega”.

“Lapsel peaks olema võimalusi tegelda/tutvuda erinevate huviringidega. Nii laieneb lapse silmaring, arenevad arusaamad ja kujunevad välja konkreetsed eelistused”.

“Võimalus lapsel proovida oma võimeid, laiendada silmaringi”.

“Väärtushinnangute kujundamine ja loodushoid”.

“Lapsele distsipliini õpetamiseks – alustatu tuleb lõpetada”.

“Sisustab tundide järgse aja mõistlikult”.

“Mida väiksem laps, seda kergem on suunata õigele poole – samuti on oluline arendada sellega tahtejõudu”.

“Huvitegevus arendab ja lõõgastab last. Samas peab aega jätma ka lihtsalt olemiseks”.

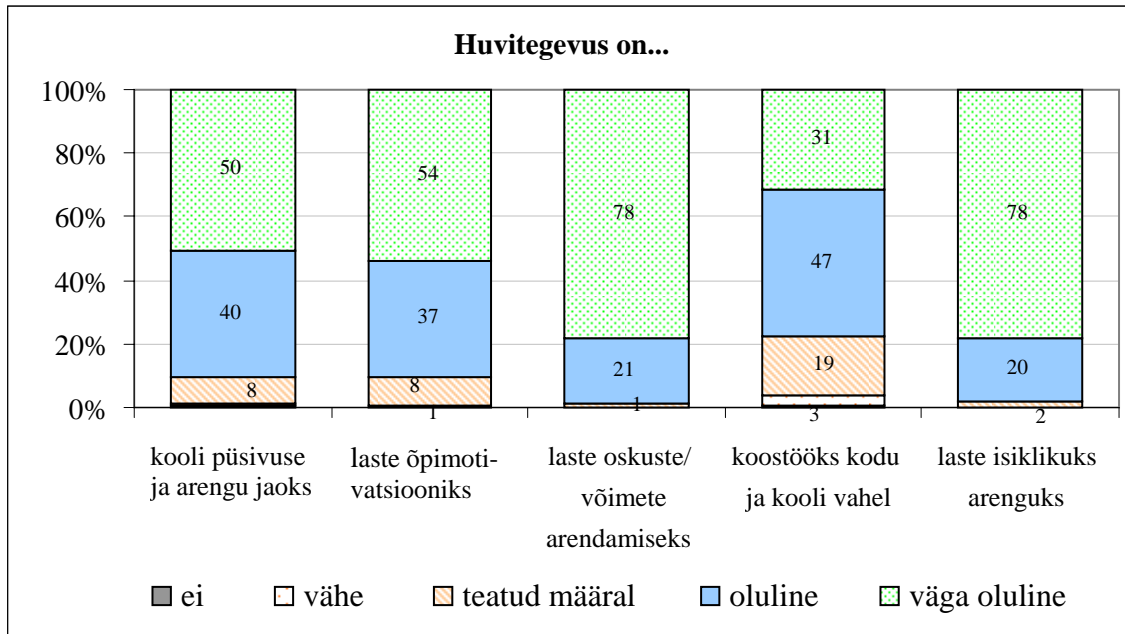
Osa linnavanemaist, kelle jaoks on kättesaadavad mitu huvikooli, leiavad, et huvitegevuste korraldamine pole kooli roll: kool peaks tegelema vaid ainealase süvenemisvõimaluse loomisega.

“Kool on õppimise, teadmiste omandamise paik – seega huvitegevus jäägu huvikoolide pärusmaaks. Õpetajad peaksid nn ringitööna töötama andekate lastega või vajadusel õpiraskustega lastega”.

“Koolis ei peaks tegutsema huviringid või kui, siis ei peaks ringijuhiks olema pika tööpäeva õpetanud õpetaja”.

“Huvikeskus on nii lähedal, et huviringe koolis palju ei tohiks olla”.

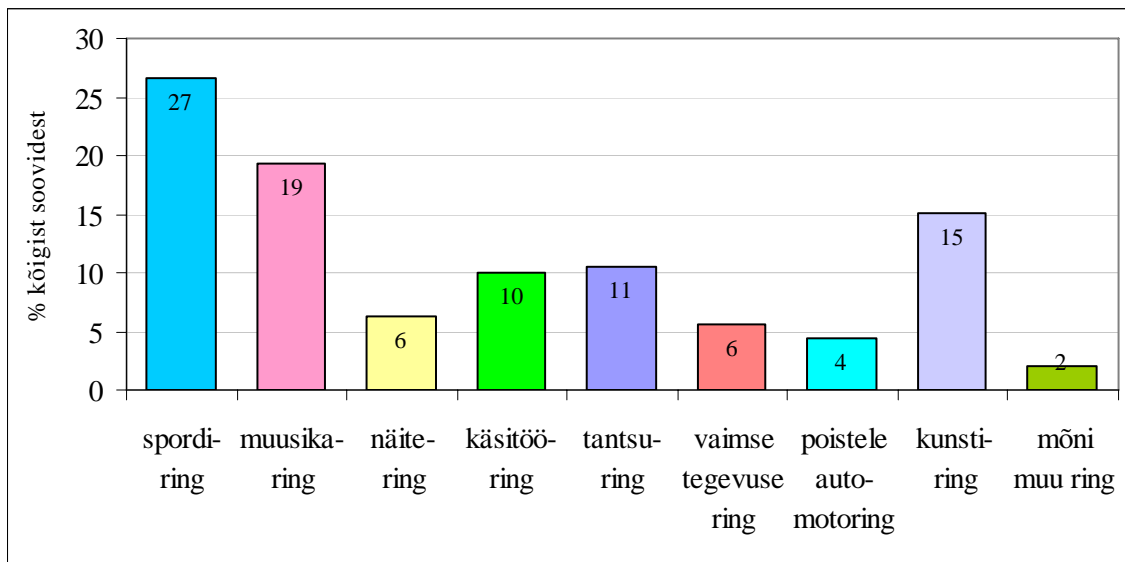
Joonis 20 illustreerib huvitegevusse suhtumise kvantitatiivseid näitajaid.

Joonis 20. Hinnangud huvitegevusele

Jooniselt 20 on näha, et vanemad hindavad huvitegevust eelkõige kui laste isiksusliku arengu ning lapse võimete-oskuste arengu tegurit.

Koolis soovitakse vähemalt järgmisi huviringe: (kokku esitas 774 vastajat 1948 soovi)

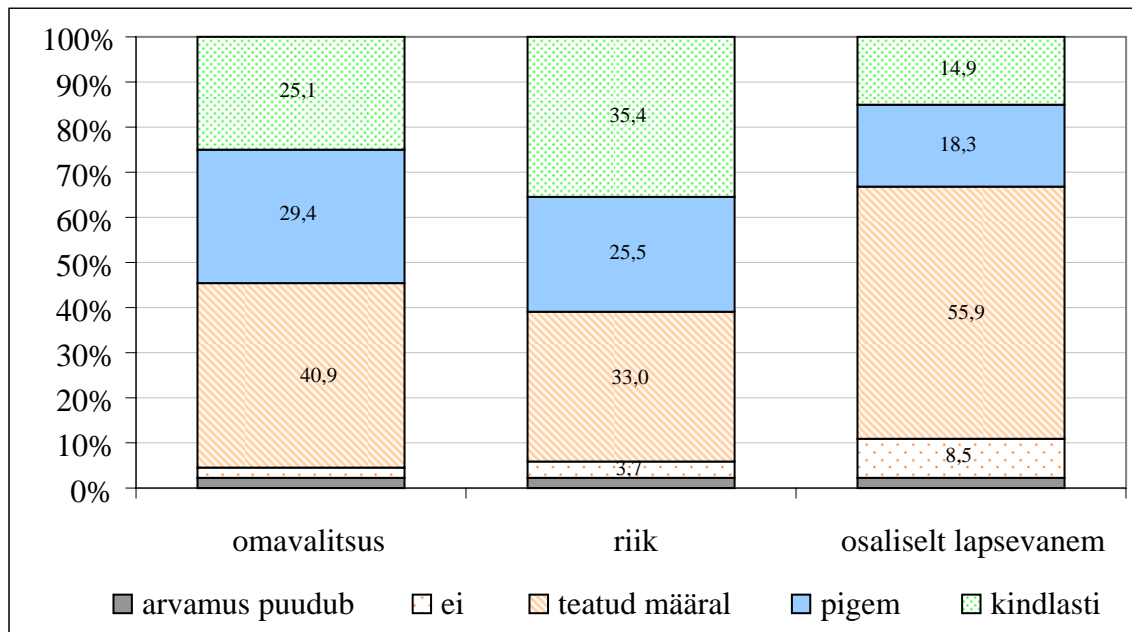

Joonis 21. Koolis soovitakse vähemalt järgmisi huviringe

Vanemate soovides domineerivad spordi-, muusika- ja kunstiringide võimalused koolides. Käsitöö- ja tantsuringid peaksid ka kättesaadavad olema enam kui iga kümnenenda vanema arvates.

Huvitegevuse rahastamisest

Huvitegevuse rahastajana näevad vanemad peale pakutud võimaluste riiki, omavalitsust, lapsevanemat, ka sponsorite leidmist. Nimetatakse ka kooli, kuigi kool on reeglina omavalitsuse hallatav asutus.

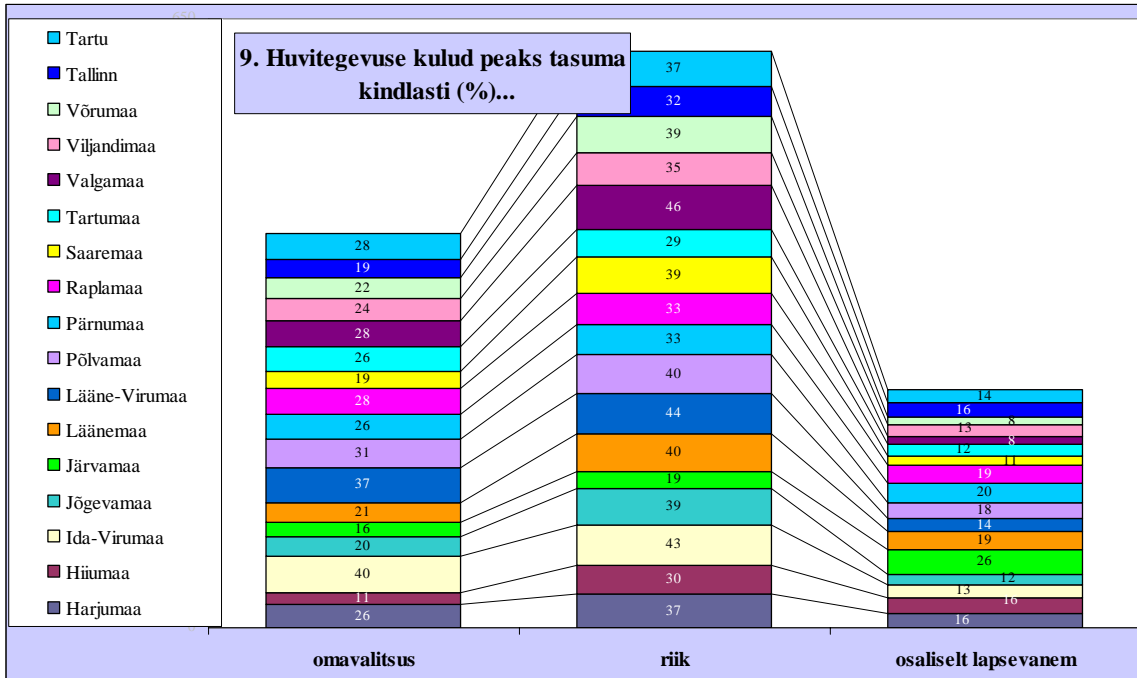

Joonis 22. Hinnangud huvitegevuse rahastamisele

Teadupoolest on laste haaratus ja võimalused huvitegevuseks linnades märgatavalt suuremad kui maapiirkondades. Kuidas selle foonil tuleb esile regionaalne aspekt vanemate hinnanguis? Jooniselt 22 saame teada, et suuremat toetust oodatakse eelkõige riigilt, seejärel kohalikest omavalitsustelt ja kolmandal kohal on vanemate eneste poolt huvitegevuse eest tasumine.

Maakondlikus aspektis kajastub vanemate erinev suhtumine huvitegevuse eest tasumisse. Lapsevanemad on nõus enam tasuma huvitegevuse eest Järvamaal. Märksa vähem ollakse selleks valmis Põlvamaal, Lääne- ja Ida-Virumaal ning Saaremaal.

Kokkuvõtlikult võib öelda, et vanemad näevad laste huvihariduse finantseerijana siiski kohalikku omavalitsust ja riiki.

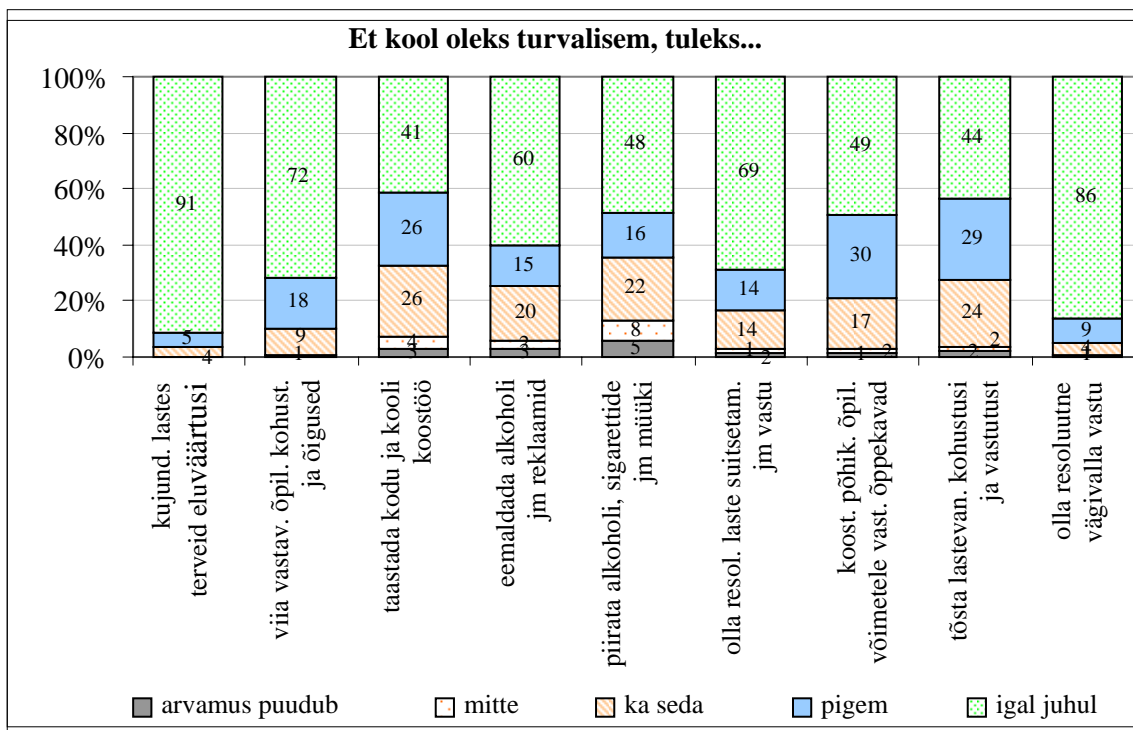

Joonis 23. Maakondlik aspekt hinnangutes huvihariduse kulude katmisele

4.3. Kooli turvalisusest

Ühiskonna ja kooli turvalisus ei jäta kedagi ükskõikseks. Koolikiusamise kõrval on tähtsad laste tervisega laiemalt seonduv, koostöö kooli ja partnerite vahel, aga ka suhtumine suitsetamise, alkoholi- ja teiste mõnuainete tarbimisse.

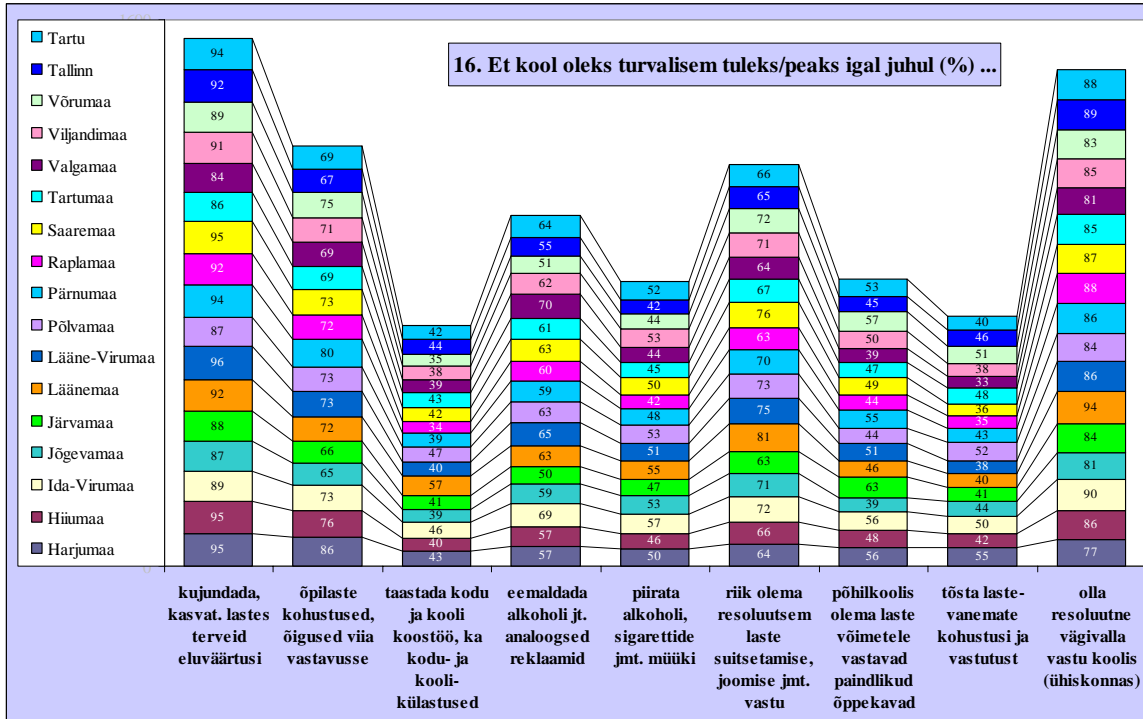
Et meie kool oleks turvalisem, peaks lastevanemate arvates pingutama nii väärtuskasvatust kui ka teistes olulistest kasvatustöö valdkondades.

Joonis 24. Kooli turvalisuse huvides on vajalik...

Mida siis ootavad vanemad riigilt kooli turvalisuse tõstmiseks? Seadusandlikku regulatsiooni laste kohustuste ja õiguste tasakaalu viimiseks. Arvatakse ka, et tuleks eemaldada alkoholi jm analoogsed reklaamid. Kas vanemad on nendes küsimustes üksmeelsed? Meie valitud variantide osas tuleb üksmeel esile nii tervete eluväärtuste kujundamise osas, ootustes riigile kui ka kohustuste ja vastutuse tõstmise vajaduses.

Järgmisel joonisel on maakonniti vastusevariandi “igal juhul” protsendid kõikidest võimalikest vastusevariantidest (vastusevariandid olid järgmised: 1 – arvamus puudub, 2 – mitte, 3 – ka seda, 4 – pigem, 5 – igal juhul).

Joonis 25. Kooli turvalisus maakondlikus aspektis

4.4. Hinnangutest kooli tugevusele

Järgmisena toome ülevaate vanemate antud seisukohtadest kooliasjus laiemalt. Hinnangu aluseks võetud kriteerium – kooli tugevuse seos – sai enamikus positsioonides väga kõrged hinded.

Vanemate seisukohast vaadatuna sõltub kooli tugevus “igal juhul” ja “oluliselt”:

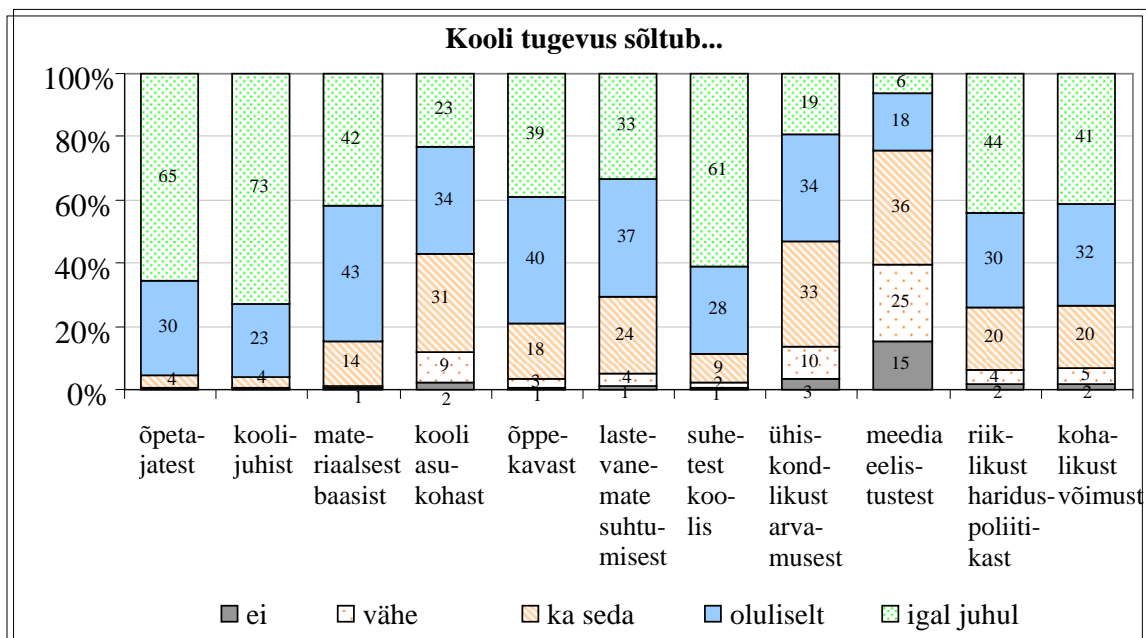
1. Koolijuhist	96%
2. Õpetajast	95%
3. Suhetest koolis	89%
4. Materiaalsest baasist	85%
5. Õppekavast	79%
6. Riiklikust hariduspoliitikast	74%
7. Kohalikust võimust	73%
8. Lastevanemate suhtumisest	70%
9. Kooli asukohast	57%
10. Ühiskondlikust arvamusest	53%
11. Meedia eelistustest	24%

Ankeedi koostajate pakutud variandid said rõhuvas osas vanematelt tugeva toetuse – kool sõltub tõepoolest väga mitmest asjaolust. Toodud reas on vaid üks, mille mõju koolile ei peetud üldjuhul oluliseks – meedia eelistused.

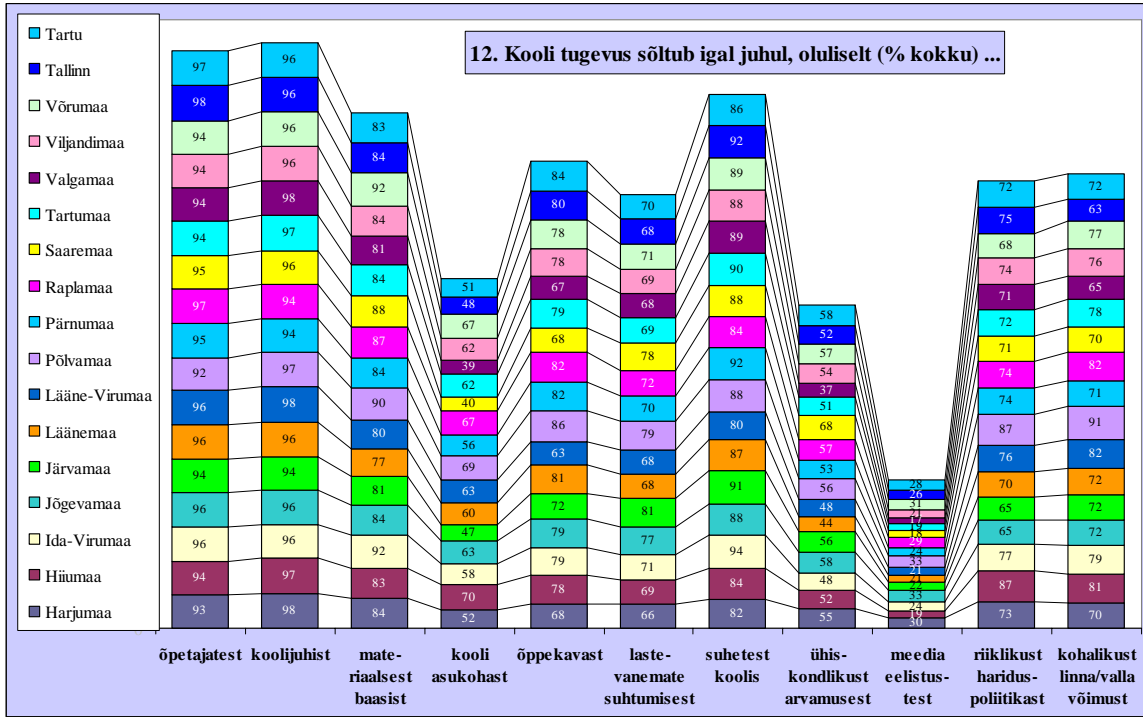
Ülaltoodud pingerea tippkolmik määrab rõhuvas osas kooli sise- ja väliskliima. Hinnang kooli asukohale ei saanud antud kontekstis väga tugevat toetust – pisut enam kui iga teine vastaja pidas ka seda igal juhul või lihtsalt oluliseks kooli tugevuse kriteeriumiks.

Hinnangud kooli asukohale olid erinevad maakohtades ja linnades antud vastustes. Maa-kohtades on asukohal arusaadavalt olulisem mõju kooli tugevusele kui Tallinnas ja Tartus.

Ka ühiskondlik arvamus sai natuke vähem toetushääli, aga siiski pidas iga teine lapsevanem seda aspekti igal juhul oluliseks.

Joonis 26. Kooli tugevust mõjutavad tegurid

Joonis 27. Maakondlik aspekt hinnangutes kooli tugevusele

Õpetaja ja koolijuhhi rolli hindavad oluliseks kõik maakonnad.

Kooli asukoha mõju kooli tugevusele hindavad mõneti madalamalt Rapla- ja Järvamaa lastevanemad. Ühiskondlikku arvamust ei peeta teistega võrdselt tähtsaks Valgamaal.

Õppekava sai tugevuskriteeriumina enam toetust Tallinnas ja Tartus kui maakondades.

Lastevanemate suhtumist kui kooli tugevuse üht näitajat pidas oluliseks 62,5% Järvamaa vanematest. Teistes maakondades oli sama näitaja neljandiku või kolmandiku vastajate arvamustes. Suhted koolis õpilaste ja õpetajate vahel said kõrge hinnangu ka kooli tugevuskriteeriumina. Polnud piirkonda, kus vanemad oleks suhteid koolis vähetähtsaks pidanud ehk alahinnanud.

4.5. Koostöö – kool ja partnerid

Koostööst kirjutades tähtsustavad vanemad eelkõige kooli koostööd koduga. Vanemate vastustest on tunda, et mitte alati pole kool olnud aldis koostööks koduga. Vanemate ühis-tegevuses nähakse suurt potentsiaali koolis ettetulevate probleemide lahendamisel ning turvalise arengukeskkonna loomisel laste jaoks laiemalt.

“Pean äärmiselt oluliseks usalduslikku suhet kooli ja lapsevanema vahel. Eesti kontekstis võidaks lapsevanemaga võtta ühendust ka lapse kiitmiseks, mitte ainult probleemide korral – sama kehtib ka lapsevanematele”.

“Õpilaste vanemad klassis – ühine seisukoht probleemide lahendamisel ja mõjutamine ühisel jõul”.

“Lapsevanemad omavahel”.

Olulisteks koostööpartneriteks peetakse veel huvi- ja spordikoole, kohalikke omavalitsusi ja nende allasutusi ning ka ettevõtjaid.

“KOV allasutused – noortekeskus, rahvamaja, teised koolid, spordihoone”.

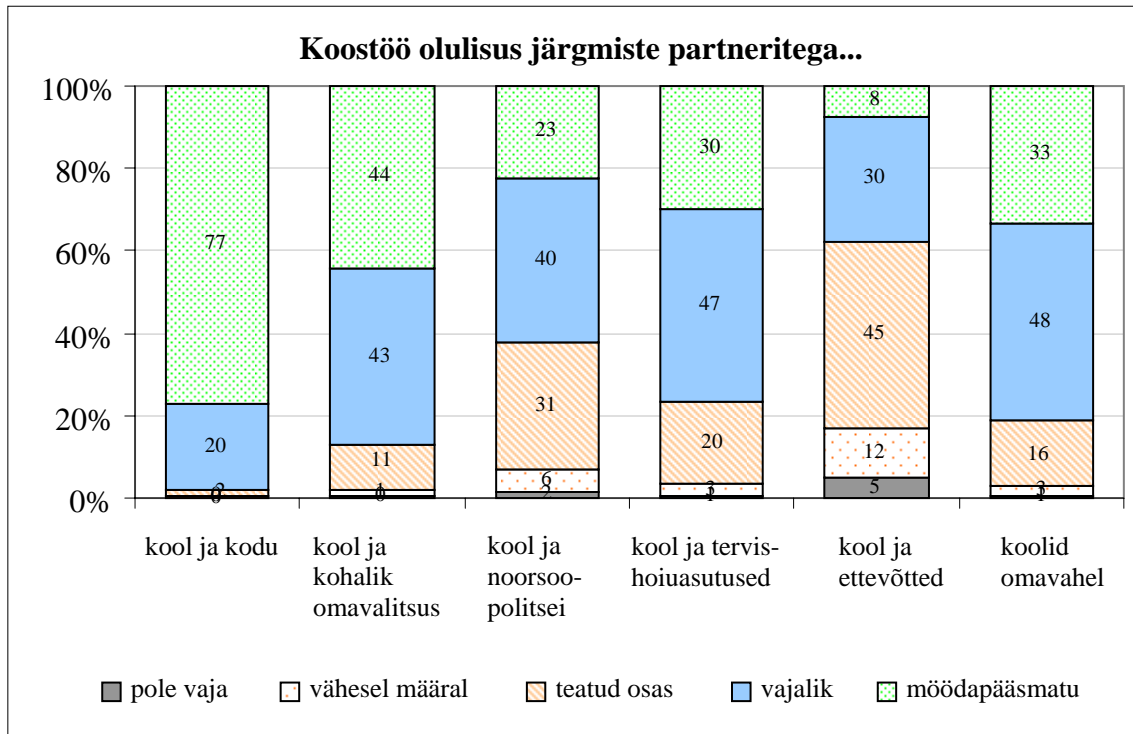
“Sotsiaalametnikud, näiteks lastekaitsetöötajad”.

“Noorteühendused, skaudid, gaidid 4H jne”.

“Spordiseltsid”.

“Ettevõtted kui lapsi arendav ja tutvustav on teretulnud, kui sellega ei kaasne turundus ja müügisurve”.

Samuti peetakse oluliseks kooli ja lasteasutuse koostööd – et informatsioon lapse kohta liiguks nende kahe asutuse vahel, kui laps läheb lasteasutusest kooli.

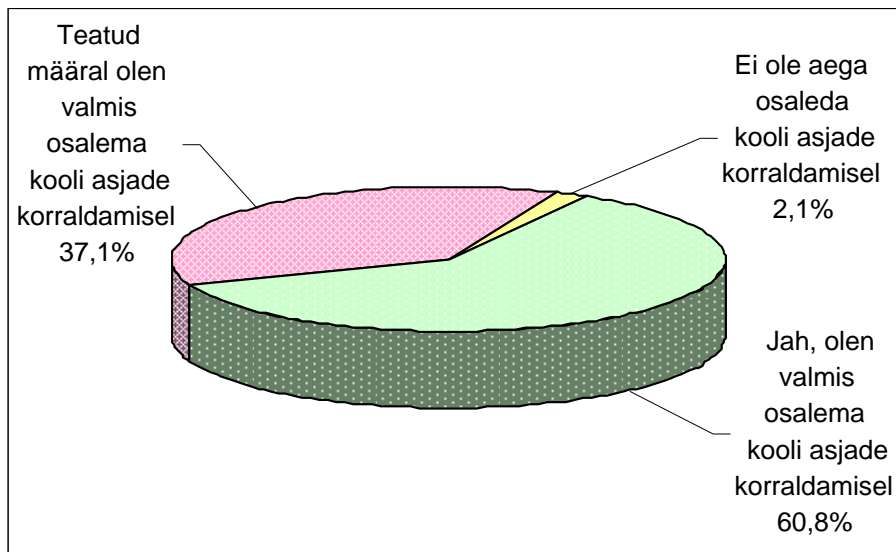

Joonis 28. Koostöö vajadus kooli ja partnerite vahel

Vanemate ootused kooli omanikule, kohalikule omavalitsusele on teadagi suured. Koostöö vajalikkust eeldab 86,7% vastajatest. Noorsoopolitsei/kohaliku konstaabliga soovib koostööd koolis näha 76,2% vanematest. See tõsiasi kinnitab eelmises osas kirjeldatud turvameeste möödapääsmatust koolitöötajate hulgas vanemate arvates.

Laste tervisele ja nende füüsilistele võimetele on samuti palju tähelepanu pööratud. Selle foonil oodanukski, et vanemad eeldavad meditsiinitöötajatega suuremat koostööd, vähemalt politseiga võrreldaval tasemel. Vaid 7,4% pidas sellist koostööd möödapääsmatuks ning 29,9% vajalikuks.

Osalemiseks kooli asjade korraldamisel ja oma panuse andmisel laste koolirõõmu püsimiseks on valmis 60,8% lastevanematest.

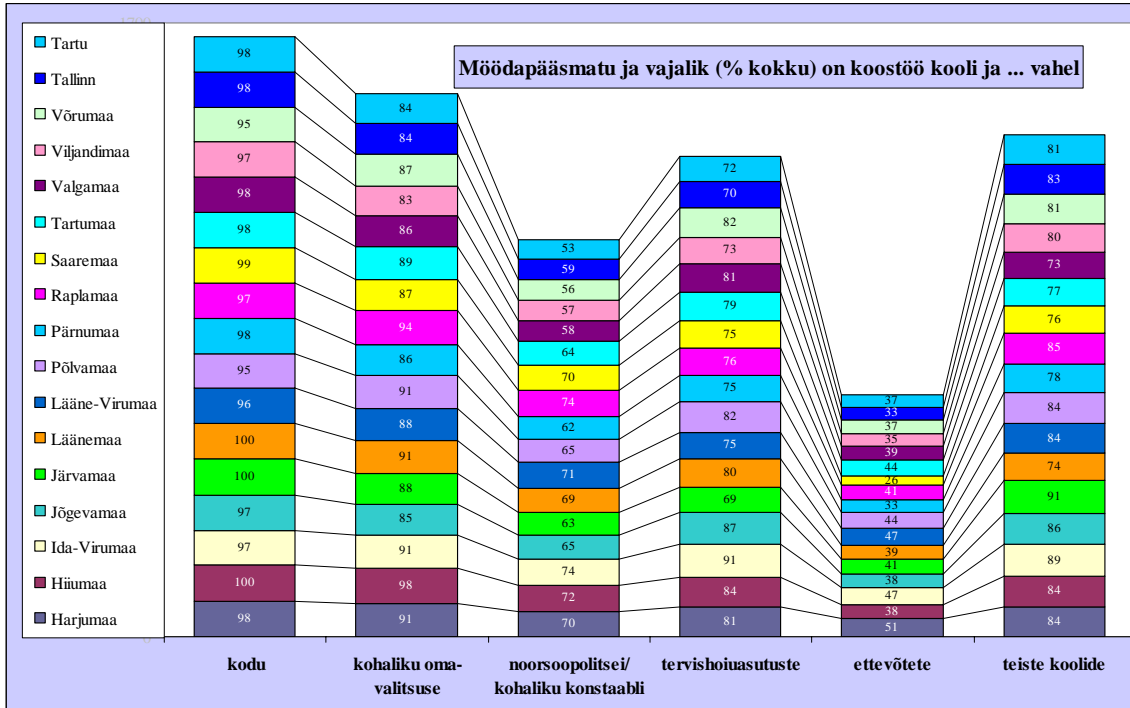
Joonis 29. Osalemisest kooli asjade korraldamisel

Vaid 2,1% vastas, et pole aega kooli asjadega tegelemiseks. Sõltuvalt asjaoludest ehk teatud juhtudel on oma panust valmis andma 37,1% vastajatest.

Seejuures on huvitav märkida, et mida kõrgem on vanema haridustase, seda harvem arvab ta, et ei leia aega koostööks kooliga.

Joonisel 30 esitatud kooli koostöös erinevate partneritega regionaalses aspektis domineeribki koostöö koduga.

Kõrged ootused on vanematel koostööle ka teiste partneritega – kohaliku omavalitsuse, meditsiiniuasutuste ja teiste koolidega. Vähemtähtsaks hinnatakse koostöövajadust ettevõtjatega.

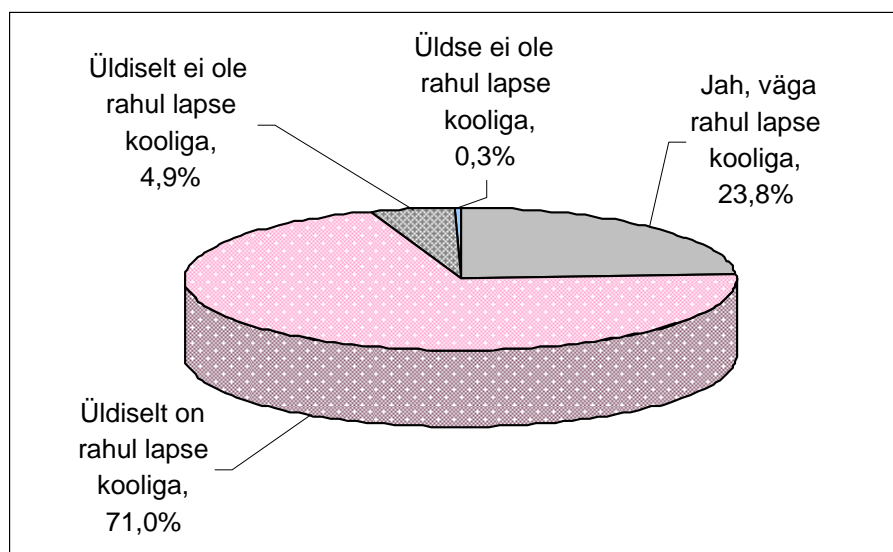
Joonis 30. Maakondlik aspekt kooli koostöös partneritega

5. LASTE KOOLIELUGA SEOTUD MURED JA RÕÕMUD. VANEMATE KOGEMUSED

5.1. Rahulolust tänase kooliga, kus lapsed juba käivad

Palusime hinnata neil vanemal, kelle vanemad lapsed juba koolis käivad, rahulolu oma lapse kooliga. Rahulolu-rahulolematuse suhet iseloomustab joonis 31.

Jooniselt on näha, neid, kes pole lapse kooliga rahul, on kokku 5,3% vastanuist, väga rahul on seevastu peaaegu neljandik vanemaist.

Joonis 31. Rahulolu oma lapse kooliga

Oluliseks vanema **rahulolu** kriteeriumiks osutus siin **lapse rahulolu**.

“Laps on rahul – meile sellest piisab”.

“Oluline on, et laps läheb hommikul hea tujuga kooli”.

Järgmisena tähtsustati **õpetajat** ja tema loodud õhkkonda ning **koostööd koduga**, lisaks koolikeskkonda.

“Algklassilapsele on kõige tähtsam tema õpetaja. Sellest sõltuvad lapse koolirõõm ja tulevased õpiharjumused. Natuke ebakindlaks teeb see aeg, kui õpetaja peaks vahetuma”.

“Meil on head õpetajad ja laps on läinud alati hea meelega kooli”.

“Väga hea õpetaja. Üldist kooli tuge ei tunneta”.

“Toimib süsteem kool-kodu: sõbralik, turvaline”.

“Õpetajad töökad ja sõbralikud, maja ilus ja uus – sooviks veel poisile suuremat huvitegevuste võimalust”.

“Väike algkool, hea suhe õpetajaga, väga hea koostöö”.

Tähtis osa rahulolus on ka **huvitegevuste võimalusel**.

“Väike kool. Hea koostöö õpetajate vahel. On huviringid, sõbralikkus, konservatiivsus”.

“Hea tase, tugevad õpetajad, kodule lähedal, tasuta trenni võimalus”.

“Head õpetajad, tingimused, ringid”.

Kooliga rahulolu peamised tegurid võiks kokku võtta järgmise nelja tsitaadi abil:

“Väike kool. Hea koostöö õpetajate vahel. On huviringid, sõbralikkus, konservatiivsus”.

“Hea tase, tugevad õpetajad, kodule lähedal, tasuta trenni võimalus”.

“Laps tahab õppida ja kooli minna, pole kuulnud vägivallast; õpetajal on aega tegelda individuaalselt”.

“Lastel on olnud väga head algklassiõpetajad. Põhikoolis said ise hakkama, gümnaasiumis ka tublid.”

5.2. Kooliga rahulolematuse põhjused

Nagu järgmistest tsitaatidest näha, on nagu rahulolu, nii ka **rahulolematuse** põhjuseks sageli **õpetaja** – see puudutab nii õpetaja suhtumist lapsesse, erapoolikust, kui ka seda, et õpetajad vahetuvad või õpetajaid polegi.

“Põhikooli osas esineb liiga palju ebakompetentseid õpetajaid, õpikoormus suur, lastel stressirohked aastad”.

“Klassijuhataja ei meeldi, kuna ei suuda aidata lahendada puberteedieas laste probleeme. Noor veel. Algklassiõpetaja oli väga tugev – on võrdlusmoment”.

“Rahulolematuse põhjuseks õpetajate (keeruline probleem õpetajate ja laste vahel) ja kiusamine, õpetajate poolt vananenud vaated juhtkonnas e ebapedagoogiline käitumine”.

“Püürkonna ainus gümnaasium. Valikut pole. Väga liikuv õpetajate pere, pinged kooli majandamise ja selle juhatajaga.”

“Kui koolis pole õpetajat, ei ole ka tulemust loota”.

“Kuna häid õpetajaid napib, siis mõne aine õpetaja ei suuda siiski edastada teadmisi õpilastele”.

“Kahjuks ei saa õpetajate valikuga rahul olla. Õpetajate seas võiks samuti olla konkurents”.

“Õpetajad võiks lastega suheldes unustada ülbuse, üleoleku, alandamise”.

“Õpetajad peaks olema nooremad”.

“Suurendada tuleb vanemate-kooli suhet ja vanematele õpetajatele tuleb meelde tuletada, et NSV Liitu ei ole enam – iganenud õpetamisviisid”.

Eraldi äramärkimist vajab vanemate kogemus, et õpetaja pole valmis koostööks koduga lapse huvides:

“Probleem on olnud õpetajaga, kes ei soovinud aidata lapsel matemaatikas edasiminekut ehk ei soovinud leida parimat lahendust lapse jaoks. Jäi ükskõikseks”.

Üheks rahulolematuse põhjuseks osutus ka kooli väärtusmaailm, mis on ju samuti õpetajate kujundada.

“Teist last samasse kooli panna ei soovi, kuna lapsele sisendatakse, et need lapsed, kes siin koolis käivad, on erilised, targemad”.

Kui **huviringide** olemasolu oli rahulolu põhjuseks, siis nende **puudumine** põhjustab rahulolematust.

“Sportimise vähene võimalus, puudub korralik staadion, väike vald, vähesed rahalised võimalused”.

Rahulolematust põhjustavad ka **liiga suured koolid ja klassid**, mis toovad kaasa suure kära ja liigse pinget.

“Ei meeldi, et kool on liiga suur (õpilasi palju). Algklasside osa võiks olla eraldatud”.

“Vahetunnid kipuvad olema väga-väga kärarikkad ja tormilised. Väiksemaid lapsi see väsitab ja hirmutab”.

“Ei ole rahul, soovin väiksemat kooli”.

Rahulolematust võib põhjustada nii **laste suur koormus** kui ka liiga kergekäeline suhtumine õppetöösse, valikute ja süvenemisvõimaluste puudumine, individuaalse lähenemise puudumine.

“Koolipäeva lühendatakse liiga kergekäeliselt (või jääb ära). Sageli jääb ära tunde, mida ei võeta järele. Samuti perereisid õppetöö ajal – see on lubamatu”.

“Võiks olla rohkem valida lisaaineid (kallakuid) ja ringiteemasid”.

Kahjuks polnud harvad ka vanemate konstateeringud, et neil **puudub** oma laste jaoks **valikuvõimalus** – seda seetõttu, et tegu on piirkonna ainsa kooliga või ainsa eestikeelse kooliga või et ümbruskonnas puudub lapse eeldusi arvestava süvaõppe võimalus.

“Peame leppima, kuigi oleks soovinud lapsele paremat haridust”.

“Tunnen puudust, et lõpetati nn tasemeõpe reaalinetes, sest seetõttu kannatavad nii klassi tugevamad, kes ei saa küllaldaselt stiimulit, kui ka nõrgad, kes ei suuda tehtavat küllaldaselt mõista ning kaotavad õpihuvi. Laste kiirus on erinev”.

Üks vanem andis väga kriitilise hinnangu kogu meie koolisüsteemile:

“Sellises koolisüsteemis, mis rõhub faktide omandamisele, mitte õppimisoskuse omandamisele ja loovuse arendamisele, on raske paremat tahta ja saada. Koolisüsteem peab põhimõtteliselt muutuma”.

5.3. Vanemate mured ja rõõmud, mis seostuvad oma lapse kooliskäimisega

Küsisime vanematelt ka nende murede ja rõõmude kohta seoses nende suuremate laste kooliskäimisega.

Hirmud-mured enne lapse kooliminekut

Oli vanemaid, kelle lapsed seni veel pole koolis käinud, kuid kes siiski panid kirja oma **mured**. Need olid seotud hirmuga lapse kohanemise, toimetuleku, tema sotsiaalsete oskuste ja intellektuaalsete võimete, tervise, kooliteekonna turvalisuse ja võimaliku koolivägivallaga.

“Kas valitud kool on lapsele sobivaim, sest koolivahetus on lapsele raske?”

“Kas ta leiab sõpru ja õpib teistega arvestama, meeskonnana käituma? Kas temas tekib huvi erinevate ainete vastu? Kas ta saab hakkama koolivälisel ajal liiklusega, vanemate laste ja muude turvalisusega seotud asjadega?”

“Kas ta hakkab tundma rõõmu kooliskäimisest? Milline hakkab olema tema õppeedukus?”

“Kas minu laps on päris iseseisev?”

“Kardan väga, et last hakatakse ta kehakaalu pärast norima”

“Et suudaks keskenduda, osa võtta tundidest, harjuks kohustustega”

“Kas õpetaja on piisavalt hea, oskab ainet õpetada huvitavalt, et laps õpiks ja jätaks ka meelde?”

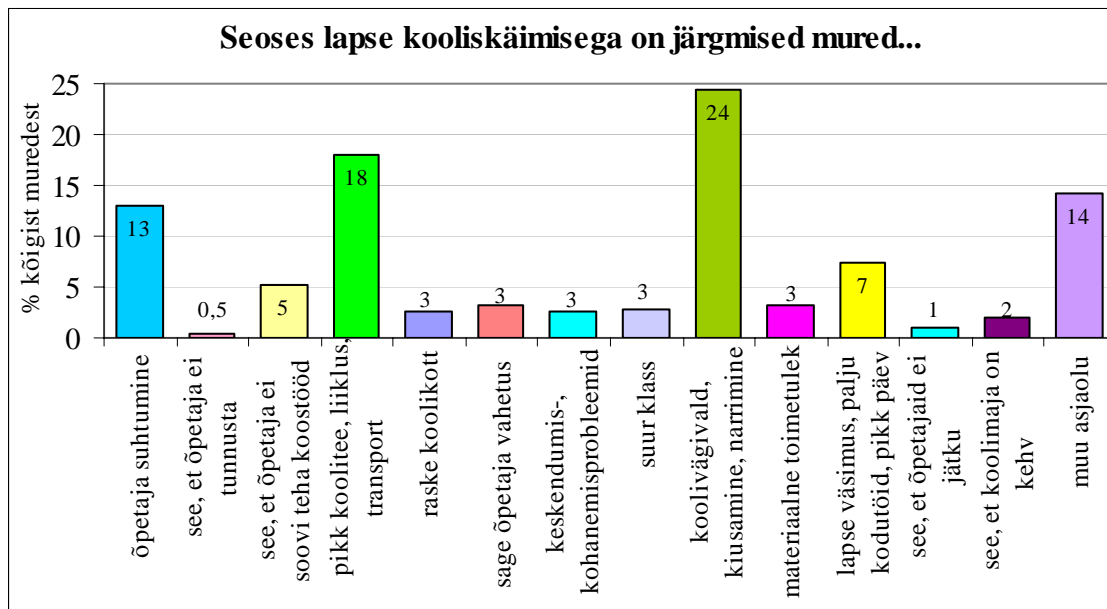
“Ajakirjanduses kajastatu põhjal on hirm koolivägivalla ees”

“Hirm, et laps haigestub või magab kogemata sisse”

Kogetud mured

Tundsime huvi, millised on vanemate mured, mis seostuvad lapse kooliskäimisega. Kokku nimetas 511 vastajat 663 muret.

Lapse kooliskäimisega seotud murede jaotuvus on esitatud joonisel 32. Jooniselt on näha, et kõigist lapse ja tema vanemate kogetud muredest toodi kõige sagedamini esile koolivägivald, kiusamine, narrimine (umbes neljandik kõigist muredest); järgnesid erinevad õpetajaga seotud mured – kokku 22,5% kõigist nimetatud muredest (õpetaja suhtumine, soovimatus koostöök, õpetajate vahetumine või puudumine); kolmas murede rühm on seotud pika kooliteega, liikluse ja transpordiga. Pingereas neljas murede allikas on lapse väsimus, mis on põhjustatud pikast koolipäevast ja hulgast kodutöödest. Järgnevad materiaalne toimetulekus (vajadus osta kooliks erinevaid vahendeid) ja kooli materiaalse keskkonna kvaliteet.

Joonis 32. Vanemate muredest

Allpool illustreerime vanemate muresid tsitaatidega ankeetidest:

Kõige sagedasem murevaldkond on **kaasõpilaste koolivägivald**, kusjuures vanemad on kogenud, et kool ei pööra vägivaldale piisavalt tähelepanu või distantseerub probleemist hoopiski. Mõnikord on siiski abi saadud koolipsühholoogilt.

“Vägivaldne käitumine kaasõpilaste suhtes, millele ei pöörata piisavalt tähelepanu”.

“Seoses koolis narrimisega ei soovinud laps koolis käia, tänu koolipsühholoogile asi lahenes”.

“Pool aastat (II klassis) käisid minu lapsega samas klassis sotsiaalselt raskest perest lapsed ilmsete käitumishäiretega. Õppetöö oli häiritud. Vägivald kasvas oluliselt. Laste omavaheline suhtlemine oli sassis. Eksperiment lõppes erikooliga. Ülejäänud lapsed põdesid pool aastat kevadeni välja”.

“Kui klassis on õpilane, kes ei allu tunni korrale, siis raskendab see kõigi ülejäänute õppe-tegevust”.

Kogetud mured seostuvad olulisel määral **õpetaja suhtumisega, tema erapoolikuse, koostöotahte puudumise, lapse halvustamise ja lapse kohta käiva informatsiooni puuduliku edastamisega.**

“Õpetaja vaimne terror on viinud selleni, et laps ei ole tahtnud kooli minna”.

“Üksikute õpetajate isiklikud ambitsioonid on osutunud suuremaks kui lapse edasine käekäik hariduses”.

“Mure, kui laps tuleb teisest lasteaiast, teda ei võeta omaks ja õpetaja ei aita kaasa, et asi paraneks, vaid laseb mõjutada end teiste lapsevanemate poolt, eriti kes on materiaalselt paremal järjel”.

“Teatud pedagoogid on käitunud laste suhtes ebaeetiliselt, kuid need probleemid oleme suutnud koheselt lahendada”.

“Kohanemiskasutused lapsel kooli vahetamisel keskastmesse astumisel. Kooli kaugus ja transport”.

“Õpetajate erinev suhtumine üleminekul algklassidest põhikooli ja siis eelmise õpetaja töö laitmise. Kiituskirjaga lõpetajast saab õpetamata laps”.

“Õpetaja hindab ebaõiglaselt, õpetaja norib lapse kallal. Lapsed ei taha koolis käia, kuna ütlevad, et see, mida kästakse õppida, on mõttetu ja tarbetu!!! Ja seejuures takerdutakse pisiasjadesse”.

“Tuleb tegeleda hirmudega, mida laps tunneb kooli minnes, ning sellest tingitud terviseprobleemidega (psüühilised eelkõige)”.

“Lapsed ja õpetaja teevad vahet, kes lastest on rikkast perest. Kui ei, siis noritakse”.

“Kohati on tunda koolipoolset ükskõiksust probleemide lahendamisel. Kooli-kodu suunal ei liigu info, mis peaks liikuma”.

Lapsed on erinevad ja nende õppimisvõime pole ühesugune. Nii tunnevad aeglasemate või rahutute laste vanemad **puudust võimalusest saada täiendavaid konsultatsioone või järelaitamist.**

“Mõnedes ainetes oleks vajanud rohkem järeleaitamistunde. Hinded pannakse mitte teadmiste, vaid puudumiste ja tegemata tööde eest”.

“Väheke oli raskusi reaalinete ja võtsime ise tasulisi lisatunde, kuna õpetaja vastas palvele, et tema palk on nii väike, et tema ei hakka rohkem ületunde tegema”.

“Abiõpetajat peab ise otsima, paluma. Aineõpetaja konsultatsioonitund on sisuliselt hinnete parandamise koht. See ei toimi”.

Vanemad on tundnud muret ka selle pärast, et **laps pole suutnud kohaneda** – võtta omaks kooli esitatud reegleid ja rakendada tahet õppetöös.

“Poistel käitumis- ja unustamisprobleemid. Lastele vaja selgitada nende kohustusi ja vastutust. Suhted kaaslastega vajasid õppimist”.

“Kodus tuleb sundida õppetükke tegema. Kipub olema unistaja-tüüp, natuke hajameelne”.

“Et laps oleks hoolsam”.

Muret teeb **lapse päeva jätkumine pärast kooli** – seda eriti pikapäevarühma puudumisel. Selle probleemiga seondub ka mure lapse turvalisuse pärast.

“Lapse tegevuse korraldamine enne/pärast kooli, kui vanemad tööl”.

“Algklassides pärast tundide lõppu vaba aja veetmine”.

“Turvalisus nii kooli minnes, olles kui ka tulles”.

“Turvalisus – et jõuaks ilusti kooli ja pärast koju”.

Mõned vanemad on mures selle pärast, et **nõudmised on kõrged** ja lapsed väga koormatud, teised aga selle pärast, et **ei nõuta piisavalt**.

“Õppekava maht ja tempo kiire ka võimekate ja tublide laste jaoks”.

“Liialt vähe stiimulit tööks, sest õppeprogramm laste koolis on neile liialt kerge ja saavutatakse ilma tööta. Ei teki tööharjumust”.

“Keeleõppe hiline algus”.

“Nõrk kool nõrkade nõudmistega”.

Muret teevad ka **lapse vajadus väga vara tõusta, raske koolikott ja pikad päevad**.

“Varane tõusmine, bussiga koolimine”.

“Üliväga raske koolikott, mina ei jõuaks sellega kõndida. Poisil seljavalud ja selgroog ragiseb 5. kl”.

Kogetud rõõmud

Mille üle on saanud vanemad rõõmustada seoses oma laste kooliskäimisega? Kokku nimetas 595 vastajat 845 kooliga seotud rõõmu.

Kui koolimuredega seostus palju lapsevälist, siis rõõmudest domineerib just lapsega seotu. Nagu näha jooniselt 33, võib vanemate **rõõmu ja rahulolu peamiste põhjustena** esile tuua **lapse tubliduse, tema piüüdlused ja õnnestumised (40% kõigist nimetatud rõõmudest)**, seda nii õppimises kui ka huvitegevustes: spordis, isetegevuses.

“Lastel on väga head pead, omandavad kergelt. Meeleolukad esinemised kooli kontsertidel”.

“Head hinded ja soov koolis käia. Ma arvan, et lapsel on koolis tähelepanelikud ja heatahtlikud partnerid: õpetaja ja psühholoog. Meil on vedanud”.

“Talle väga meeldib koolis, on leidnud sealt head sõbrad, huviringid. Ema ja õpetajana olen rahul heade hinnetega”.

“Hea õppeedukus, aktiivne osalemine huviringides, vahvad kontserdid tähtpäevadel. Lastel on esinemiskogemus ja on saanud tunnustada”.

“Tubli laps ise, kes on suutnud pika tee peaaegu lõpuni käia”.

“Ta on aktiivne ja seltsiv”.

“Tahe koolis käia, sõbrad, head suhted, edusammud, kohusetunne, aineolümpiaadidel esinemine, võistlustel ja laulupeol maakonna esindamine”.

“Laps soovib kooli minna ja ootab seda aega”.

“Head õpitulemused ja sõbralikud suhted klassis”.

“Poiss õpib rõõmuga, huviringides meeldib käia. Info lapse käekäigu kohta on olemas”.

“Laps on edukalt hakkama saanud nii õppimise kui ka klaveriklassi lõpetamisega. Läbis katsed, et jätkata õpinguid... keskkooli 10. klassis”.

“Kui avastad, et laps esineb koolinäidendis hästi”.

“Iseseisvus, vastutustunde kujunemine”.

“Iseseisvuse areng, toredad sõbrad”.

Jooniselt 33 on näha, et teise olulise rõõmu põhjusena tuli esile õpetaja – tema loovus, oskused, isiksus jne.

Vanemad tunnevad väga suurt rõõmu, kui näevad, et last õpetavad **targad ja tublid õpetajad** meeldivas õpikeskkonnas.

“Toredad õpetajad, vahvad edasimineked, meeldiv arengukeskkond”.

“Klassijuhataja isiksus, pühendunud ringijuhid”.

“Väga turvaline kool, andekad õpetajad, head traditsioonid”.

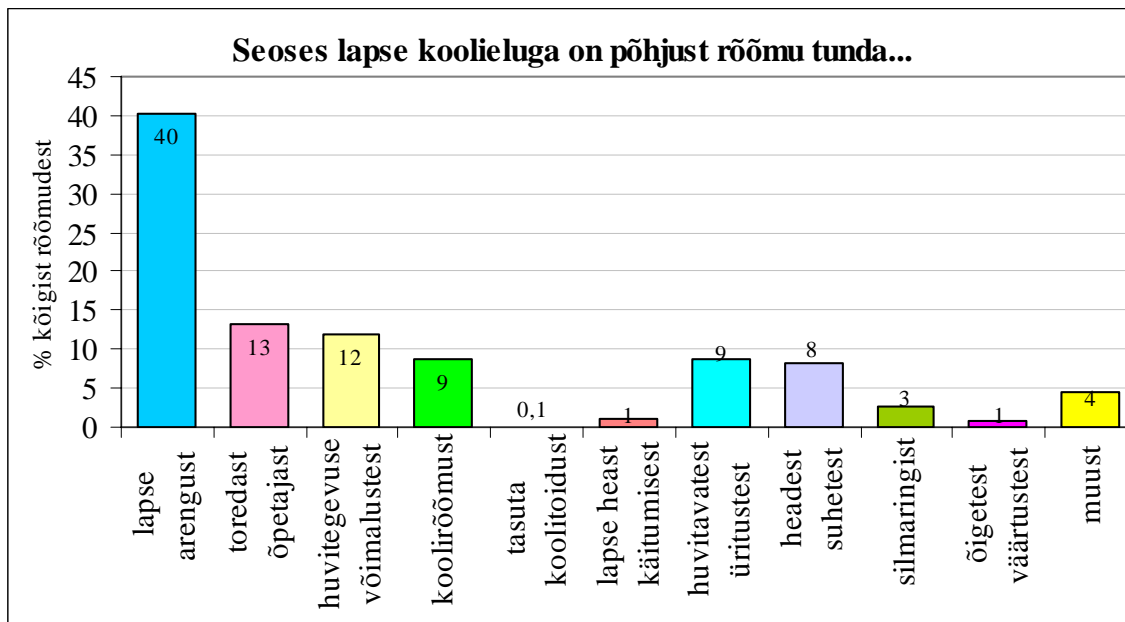
Rõõmu pakub see, kui laps on leidnud häid **sõpru**.

Vanemad rõõmustavad selle üle, kui koolis korraldatakse palju **huvitavaid üritusi**, mis laiendavad lapse silmaringi.

“Lisaks lapse soovile koolis käia saab laps osa võtta erinevatest võistlustest ja üritustest. Ka erinevad kontserdi- ja teatrikülastused. Kõige tähtsam: laps tahab koolis käia ja õppida ning konflikte ja arusaamatusi õpetajatega ei ole”.

Kuna joonis kajastab vanemate vastuste alusel saadud kategooriaid, siis väärib tähelepanu, et tasuta koolitoit on juba ilmselt nii iseenesestmõistetav hüve, et seda märkis rõõmu põhjusena vaid 0,1% vastanutest – seega vaid kaks vastanut.

Samas ei saa jätta tähelepanuta, et oluline rõõmuallikas on kooli loodud võimalus lapse silmaringi avardamiseks – üritused, külastused ja kindlasti huvitegevus. Sageli mainitakse lapse eduelamuse allikana just huvitegevust.

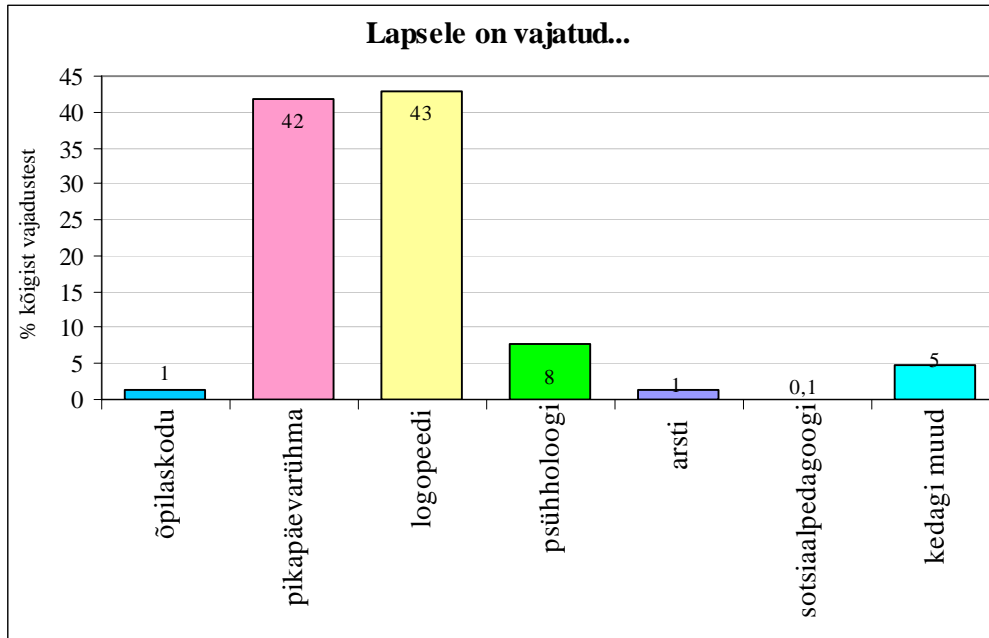

Joonis 33. Koolirõõmudest

5.4. Teenuste vajadus ja kättesaadavus

Tundsime huvi, milliseid teenuseid on vanemad oma lastele vajanud ja milliseid tegelikult saanud.

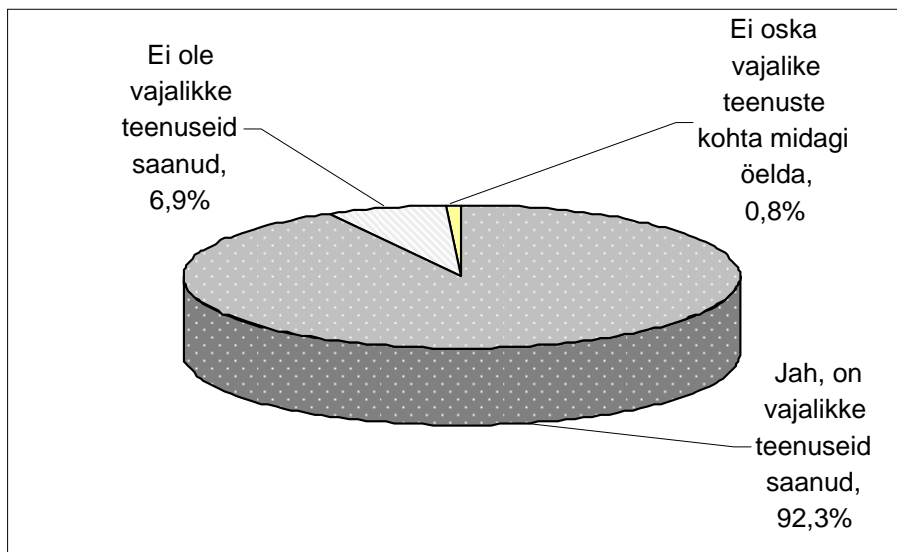
Kokku nimetas 673 vastajat 917 teenuse vajadust. Jooniselt 34 näeme, et kaks kõige vajalikumat teenust on logopeedi teenus (43% vajalikest teenustest) ja pikapäevarühma võimalus (42% vajalikest teenustest). Järgnesid psühholoogi ning ka meedikute teenused.

Joonis 34. Hinnangud erinevate teenuste vajadusele

Nagu näeme jooniselt 35, on vajalikke teenuseid saanud 92,3% vajadusest. Samas tuleb siiski tõdeda, et 6,9% juhtudest on jäänud teenus saamata. Kommentaaridest saame teada, et ebapiisavalt on jätkunud logopeedi teenust, üldse pole kättesaadav lastepsühhiaatri, aga mõnel juhul ka mingi teise eriarsti teenus. Tuntakse vajadust, et psühholoogi teenus oleks kättesaadav koolis.

Kas olete vajalikke teenuseid saanud?

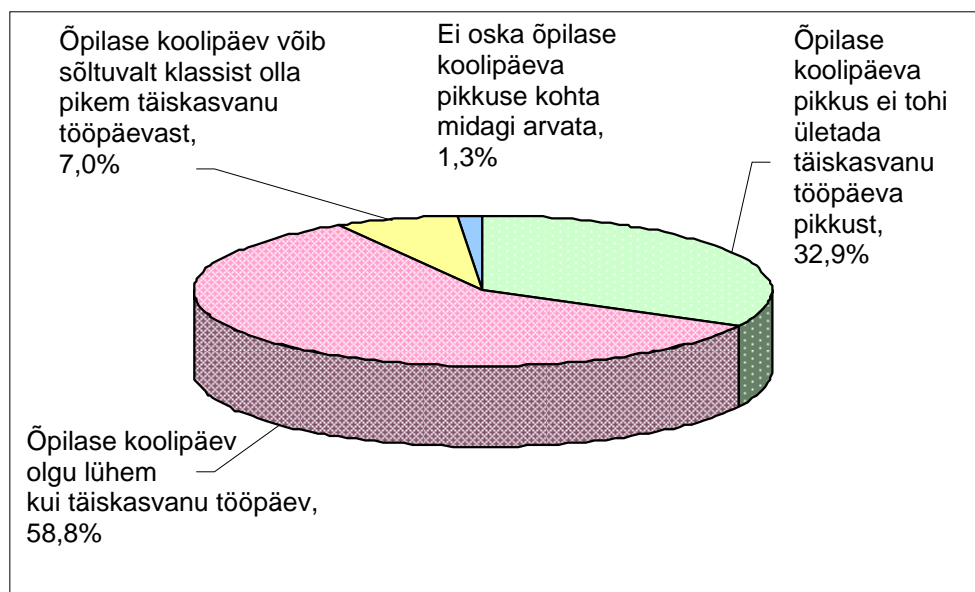
Joonis 35. Hinnangud vajalike teenuste saamisele

Esines aga ka juhtumeid, kus lapsele polnud kättesaadav pikapäevarühma võimalus, kuigi see teenus peaks põhimõtteliselt olema igale lapsele kättesaadav. Kokkuvõtteks võime öelda, et ehkki viimasel ajal on koolidesse tulnud mitu oma ala spetsialisti, ei ole vajalikud teenused siiski kõigile kättesaadavad.

6. HINNANG KOOLIKORRALDUSELE, HARIDUSSÜSTEEMILE JA VÕIMALIKELE MUUDATUSTELE

6.1. Koolikoormusest – koolipäeva pikkusest ja pikapäevarühmast

Meie küsitud hinnangule koolipäeva pikkuse kohta reageerisid vanemad mitmeti. Kolmandik oli nõus väitega, et õpilase koolipäev ei tohiks pikem olla kui täiskasvanutel – seega kuni 8 tundi 40-tunnise töönädala puhul. Enam kui pooled polnud meiega nõus ja vastasid, et see olgu lühem – 57,4% vanematest. Teisalt ei puudunud ka need, kes arvasid, et see võiks sõltuvalt klassist ka pikem olla – ehk siis vanemas kooliastmes.

Joonis 36. Arvamused õpilase koolipäeva pikkuse kohta

Kommentaaries on vanemad üldjuhul seisukohal, et lapse päev on liiga pikk ja kodutöid ei tohiks nii palju või nii koormavaid olla.

“Lapse koolipäev olgu lühem! See on absurd, et laps ei tohi töötada üle 4 tunni, kui koolipäev on 6 tundi + 1–2 tundi koduseid töid!”

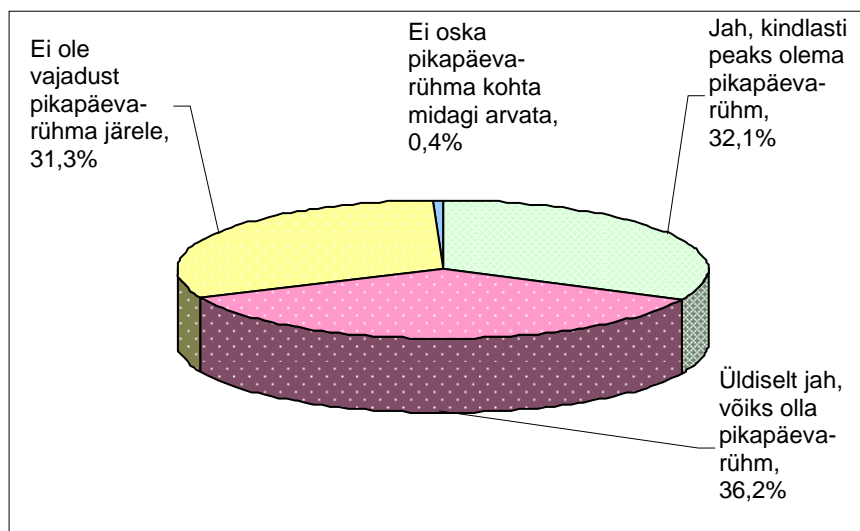
“Olen arvamusel, et 95% koolitööst võiksid lapsed ära teha koolis. Kodus võiksid lapsed teha midagi lõbusat ja praktilist koolis omandatu kinnistamiseks.”

Pikapäevarühmast

Küsimus koolipäeva pikkusest, kodutööde mahust ja koolikoti raskusest võib meie arva-tes seostuda küsimusega lapse viibimisega kooliseinte vahel laiemas aspektis ja mitte ainult õppetundide ajal. Tegevus koolis pärast tunde on ühelt poolt huvitegevus ja võib teiselt poolt olla ka ettevalmistus järgmiseks koolipäevaks. Niinimetatud pikapäevarühma vormi kasutatakse mitmes koolis tulenevalt ka koolitranspordi liikumisest.

Jooniselt 37 näeme, et umbes kolmandik lapsevanemaid peab pikapäevarühma olemasolu kooli juures väga vajalikuks ning teine kolmandik üldiselt vajalikuks. Seega vaid kolmandik küsitatud peredest tuleb ilma selle teenuseta toime.

Kas vajate oma lapsele pikapäevarühma kooli juures? Vastuse saame jooniselt 37.

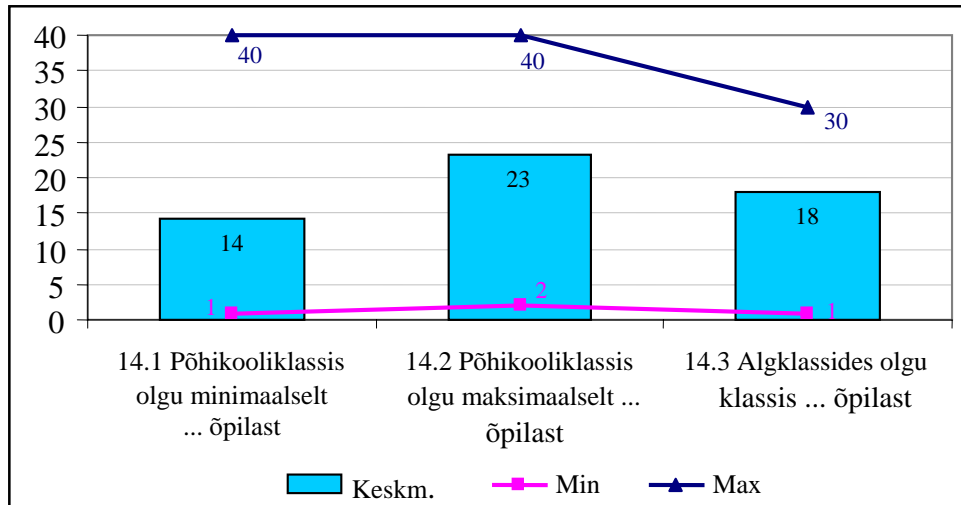
Joonis 37. Pikapäevarühma vajadusest kooli juures

Vanemate soov pikapäevarühma olemasoluks kooli juures võib tulla ka nende eneste tööpäeva kestusest ja pere transpordivõimalustest laps koolist koju tuua.

6.2. Õpilaste arvust klassis ja liitklassidest

Tundsime huvi ka vanemate eelistuste vastu kooliklassi suuruse osas. Siin varieerusid vastused olulisel määral (vt joonis nr 38) ja olid ilmselt väga subjektiivsed. Ilmselt oli siin õigus ühel isal, kes vastas, et selle küsimuse puhul tuleks toetuda haridusteadlaste arvamustele.

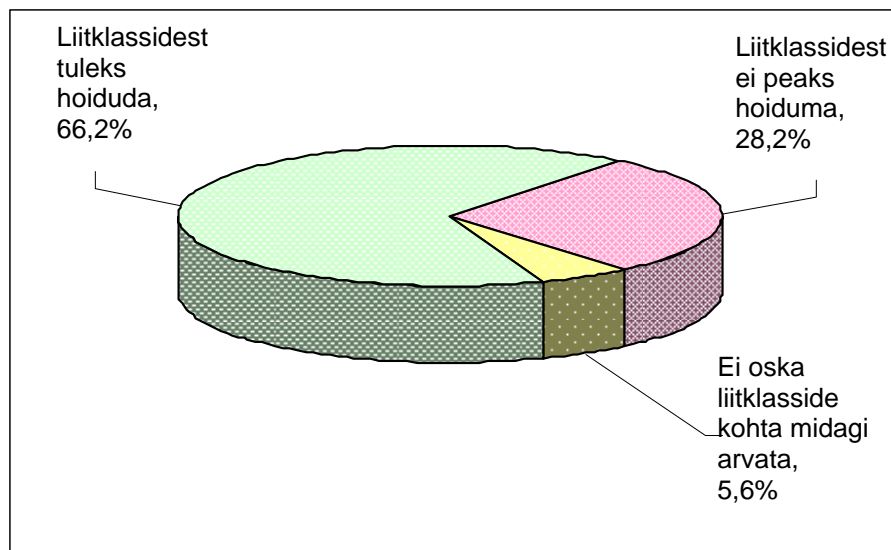
Põhikooliklassis olgu vanemate arvates keskmiselt minimaalselt 14 õpilast ja keskmiselt maksimaalselt 23 õpilast, sh algklassides kõige rohkem 18 õpilast.

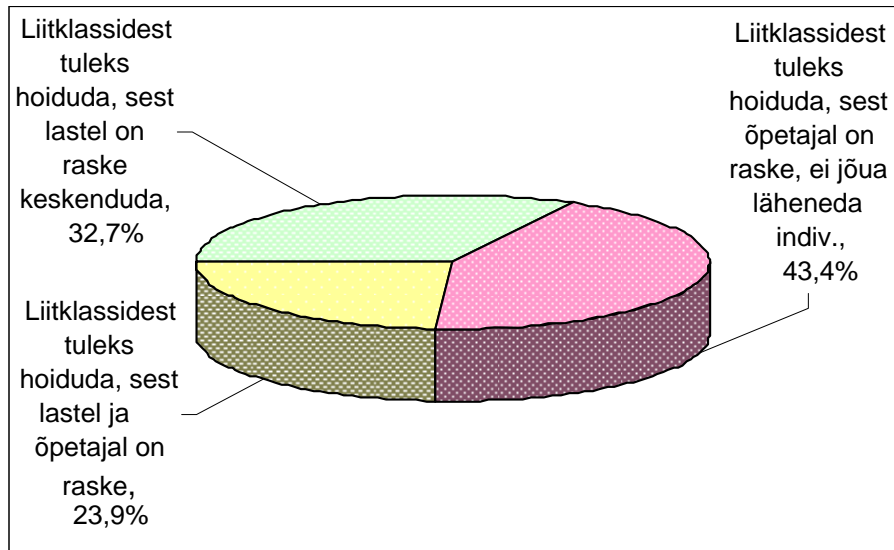
Joonis 38. Õpilaste arvust põhikooliklassides

Liitklassidest

Kas liitklassidest tuleks hoiduda?

Joonis 39. Liitklassidest tuleks hoiduda, sest...

Joonis 40. Liitklassidest tuleks hoiduda, sest...

Küsimusele liitklasside kohta andsime kallutatud suuna, küsides: kas liitklassidest tuleks hoiduda?

Kaks kolmandikku neist, kes sellele küsimusel vastasid, olid liitklasside vastu ja 28% poolt. Viiendik ei avaldanud arvamust.

Suhtumine liitklassidesse on väga erinev ja näib sõltuvat hindaja isikliku kogemuse olemasolust.

On vanemaid, kes ütlevad ausalt, et neil puudub selles küsimuses arvamus, on aga ka neid, kes sama ausalt tunnistavad, et nende hinnangud on eelarvamuslikud, samas leidub neidki, kellel on isikliku kogemuse tõttu olemas kindel seisukoht. Üldjuhul on neil vanemil, kes ise on käinud liitklassis, positiivne suhtumine sellesse vormi. Nad teavad, et liitklassis on reeglina väga vähe õpilasi ja seetõttu on õpetajal võimalik igale lapsele individuaalselt läheneda ning teisalt nähakse positiivsena seda, et liitklassis õppimine annab lapsele head iseseisva töö harjumused.

“Olen ise õppinud algklassides ja ei näe põhjust seda kritiseerida”.

“Ei näe midagi halba”.

“Maakoolides võib olla 1–2 last klassis, liitklass toimib hästi. Suuremate klasside puhul (üle 6 lapse klassis) enam mitte”.

“Liitklassis õpivad väiksemad ka suuremate kõrvalt ja suuremad peavad väiksematega arvestama. Tekib nn puu-efekt”.

“Liitklassid arendavad lapsi”.

“Õpivad olema iseseisvamad”.

“Liitklassist tulevad parimad tulemused”.

“Arendab lapsi mitmekülgsemalt”.

“Arendab lapse iseseisva mõtlemise ja töö oskust”.

“Liitklassist saab laps harjumuse iseseisvaks õppimiseks”.

“Täiendatakse üksteist, õpitakse rohkem teistega arvestama ja pingutama”.

“Kui õpetaja suudab arusaadavalt tegelda mõlema klassiga, arendab keskendumisvõimet ja tähelepanu koondamist”.

“Kui on vähe lapsi, on liitklassis õppimine arendavam”.

Järgmine oluline argument liitklassi kasuks on see, et liitklassidega töötamine annab võimaluse kohaliku kooli säilitamiseks ja seega väikestel lastel turvaliselt koolitee alustamiseks.

“Maal pigem liitklass kui laps kaugel koolis”.

“See võimaldab väiksemates koolides õpet jätkata kodule lähemal, hoiab elu üleval küla-kohas”.

“Pigem olgu lapse kodu lähedal kool liitklassiga, kui see, et laps peab sõitma kaugemale kooli, kus on veel suured klassid”.

“Kui on valida, kas liitklassiga väike kool või suur kool 20 km kaugusel, siis kindlasti liitklass”.

“Kui on vähe lapsi ja kodu lähedal, ei tasuks kooli sulgeda, pigem klassid liita, et laps saaks kodu lähedal koolis käia”.

Muidugi sõltub liitklassi töö edukus õpetaja meisterlikkusest.

“Tugev õpetaja saab liitklassiga hästi hakkama”.

Nii lähtub ka suur osa vastuargumentidest sellest, et õpetajal napib selleks tööks oskusi, kogemusi ja jõuvarusid.

“Meie haritud õpetajad ei vea välja”.

“Eeldab õpetaja keskendumist kahele erinevale teemale korraga, mis aga ei toimi sageli”.

“Liitklassiõpetajaks on vaja õppida, seda metoodikat ja praktikat meie pedagoogide väljaõppel enam ei käsitleta. Lisaks on see raske õpiraskustega õpilastele”.

“Liitklassis on vajalik abiõpetaja”.

Paljud vanemad usuvad, et õpetajal ei jää liitklassis aega individuaalseks lähenemiseks ja ainele keskendumiseks.

“Niigi vähene isiklik tähelepanu lapsele jääb veelgi väiksemaks”.

“Keegi ikka kannatab – õpilane ei saa täit tähelepanu õpetajalt”.

“Individuaalne lähenemine puudub”.

“Kaob individuaalsus ja korralik aineõpe”.

Osa vanemaist on seisukohal, et liitklassi mõju oleneb erinevatest teguritest ja hinnang tuleb anda konkreetsest olukorrast lähtudes.

“Oleneb õpilaste arvust”.

“Oleneb liitklassi suurusest”.

“Liitklassis peaks olema lisa-abiõpetaja”.

“Nooremad võidavad, vanemad kaotavad”.

“Liitklassis ei tohiks olla I klass – õpetajal on raske”.

Saadud andmete alusel saame väita, et liitklassi puhul nähakse nii häid kui ka halbu külgi ja olemasoleva kogemuse puhul pigem häid.

6.3. Põhihariduse ja põhikooli tulevikust

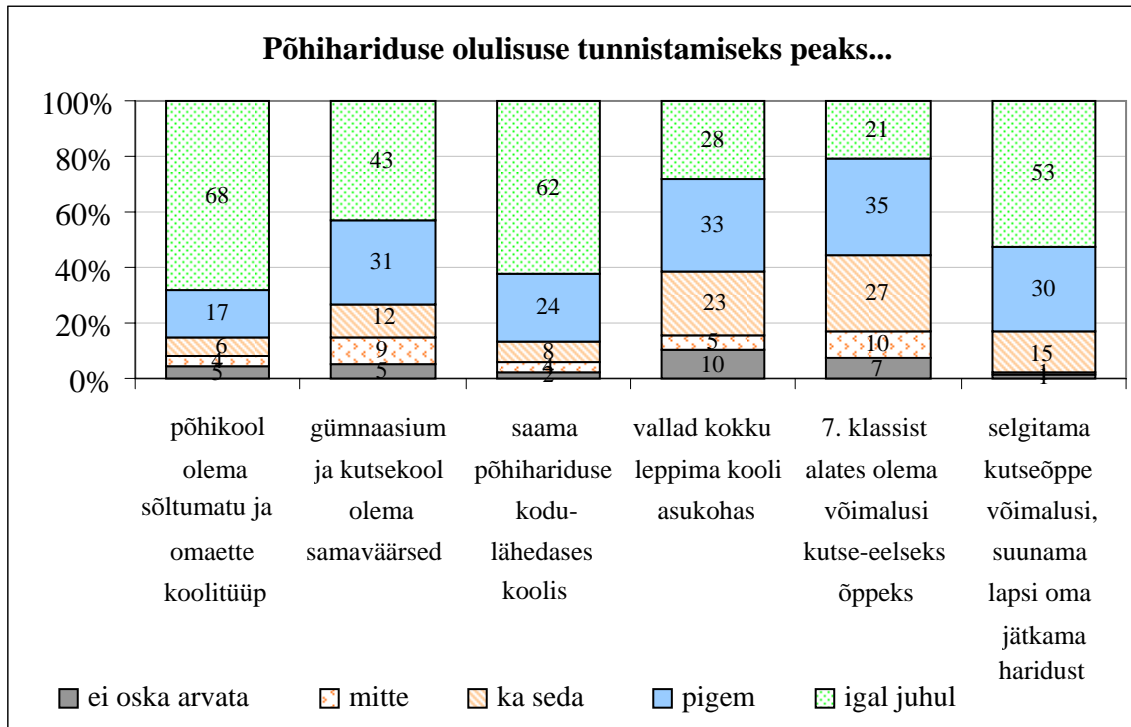
Üldhariduse tuleviku teemal on viimastel aastatel peetud palju diskussioone ja need jätkuvad. Tugeva põhikooli mõiste hakkab juurduma laiema avalikkuse arusaamas.

Kas põhikool peaks kujunema iseseisvaks koolitüübiks? Kas see tuleks ka õppekava osas lahutada gümnaasiumiastmest? Kas põhikooliklassideta gümnaasium kujuneb domineerivaks üldkeskharidust andvaks õppeasutuseks? Kas kutsekool teise taseme haridusasutusena saab samaväärse kohtlemise osaliseks nagu gümnaasium? Need olid 2008. aasta alguses vastamata küsimused. Mida arvasid sellest meie ankeedi täitjad?

Joonisel 41 toodu kinnitab veenvalt, et põhikool on sõltumatu ja omaette koolitüüp. Seda meelt on 2/3 vanematest. Kutsekooli samaväärsust gümnaasiumiga toetab 43% vastajatest, kusjuures 21% on seisukohal, et põhikooli vanemas astmes alates seitsmendast klassist võiks juba õppida mõndagi kutsetega seotut, s.t olla kutse-eelses õppes.

Enam kui pooled kodud soovivad näha põhikooli õppekavas kutsevalikuga seonduvat. Põhiharidus on kõigile lastele väga oluline.

Põhikool olgu eraldiseisev ja sõltumatu (siinkohal: teistest koolitüüpidest) koolitüüp, mis annab haridusele põhja – “igal juhul” 68,5% vastajate arvates, millele lisandub veel 16,9% “pigem omaette” kool. Üle poole vanematest oli seisukohal, et omavalitsused, eriti vallad, võiksid kokku leppida kooli pidamise suhtes, kui lapsi on juba väheks jäänud.

Joonis 41. Põhi- ja teise taseme haridusasutustest

Gümnaasium ja kutsekool olgu “igal juhul samaväärsed” koolitüübid teise taseme hariduses – nii arvas 43% vastajatest. Vastajatest 31% valis vastusevariandi “pigem samaväärsed” koolitüübid.

Kui regionaalses aspektis hinnatakse 60–70% tasemel põhikooli sõltumatust, tema omaette õppeasutusena olemise mõttes, siis kutsekooli ja gümnaasiumi samaväärsust mõistetakse piirkonniti erinevalt. Vähemalt Tallinna ja Järvamaa elanikud on selles osas arvamusi avaldades tagasihoidlikumad. Võrumaa vanematest on siiski 83% eraldiseisva põhikooli poolt. See on heas korrelatsioonis ka nende sooviga, et põhikool asugu kodu lähedal.

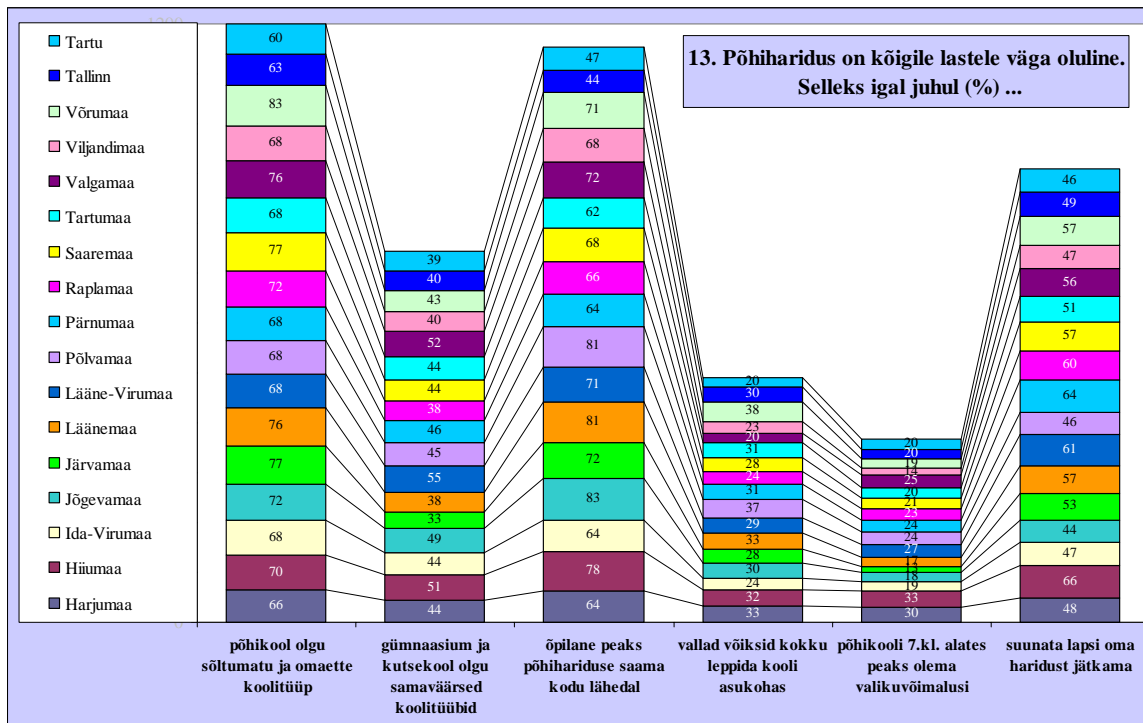
Hiiu- ja Raplamaa lastevanematest arvab pisut suurem osa kui teistes piirkondades, et põhikoolid peaksid selgitama õpilastele edasiõppimisvõimalusi.

Seitsmenda klassi järel enam valikuvõimalusi soovitakse maakonniti erinevalt: vähem pööratakse sellele võimalusele tähelepanu Viljandi- ja Järvamaal.

Vastuolulisust sisaldab vanemate hoiak viia oma laps eelistatavalt keskkooli ja samas toetada põhikooli omaette koolitüübina. Kuna ei küsitud nn puhta gümnaasiumi ideesse suhtumist, siis vastati ehk tänapäevast eraldiseisvat põhikooli silmas pidades.

Kui üle riigi võttes pooldatakse omavalitsuste kokkulepete sõlmimist koolide püsimiseks/jätkamiseks, siis regionaalselt on pilt märgatavalt keerulisem: Läänemaal, Hiiu- ja Harjumaal ning Võrumaal on vähemalt kolmandik vanemaid seda meelt, et omavalitsused peaksid igal juhul kokku leppima piirkondlikus koolivõrgus. Mujal ollakse tagasihoidlikumad kokkuleppe soovis ja ilmselt selle võimalikkuses.

Joonisel 42 on toodud vanemate hinnangud maakondlikus võtmes.

Joonis 42. Maakondlik aspekt hinnangutes põhi- ja teise taseme haridusasutustele

2008. aasta kooliskäivate laste vanematest neljandik peab igal juhul oluliseks põhikooli kolmanda astme õppe diferentseerimist eelkuteõppe suunas, ning kolmandik toetab sama seisukohta “pigem” võimalust kasutades.

Põhikoolid peaksid igal juhul suunama õpilasi kutseõppe suunas valikuid tegema 52,6% vastanute arvates.

6.4. Haridussüsteemile ja -korraldusele antud üldhinnangutest

Andes hinnangut Eesti hariduspoliitikale laiemalt on vanemad suhteliselt kriitilised. Nad tahaks näha järjepidevust, võrdseid võimalusi kõigile lastele olenemata nende elukohast, kaalutletud ja läbi räägitud otsuseid nii hariduse sisu kui ka koolivõrgu osas ning õpetaja väärtustamist ühiskonnas.

Väga oluliseks peetakse, et kõik lapsed saaksid kooliteed alustada kodu lähedal.

Riigi osa haridusasjades

“Riigi osa peaks olema järjepidev ja mitte poliitiliste erakondade tõmbetuules liikatav ja tõmmatav, mida ta kahjuks praegu on”.

“Riik peab stabiilset suunda ajama, mitte tõmblema iga aasta”.

“Enne riiklikke muutusi on meil vaja arutada ja testida. Muutes on vaja valida mitme variandi vahel”.

“Riik peaks garanteerima võrdselt hea ja konkurentsivõimelise põhihariduse, olenemata lapse elukohast”.

“Riigi hariduspoliitika jätab soovida ega jõua asjaosalisteni”.

“Väikeses Eesti riigis peaks olema üks haridussüsteem, koolivõrk ning iga omavalitsus ei võiks siin oma suvast, raha kokkuhoiust või muust soovist lähtuvalt toimetada. Seda eriti maal”.

“Hariduse andmine pole mäng liivakastis. Koolidega ei saa toimida põhimõttel: KINNI-LAHTI. Kui on lapsi, peab olema ka kodukool”.

“Riik peaks rohkem panustama õpetaja väljaõppele ja väärtustama nende tööd”.

“Igal juhul haridus edasi arenema peab, sest ühiskond liigub edasi, sellega muutuvad lapsed, lapsevanemad ja nende nõudmised”.

Koolide sulgemisest

“Igas piirkonnas peaks säilima vähemalt 6-klassiline algkool, sest laste koolipäev koos sõiduga kooli ja tagasi on väga pikk ja väsitav. Sellest tekib koolitüdimus. Ka side kooli ja kodu vahel jääb nõrgaks”.

“Riik ju minu meelest koole sulgebki. Lisaks omavalitsused. Kool pole ennast kunagi vabatahtlikult likvideerinud”.

“Kooli sulgemise otsus tuleks kooskõlastada ikka piirkonna elanikega”.

“Väikeseid koole peab hoidma, et laps ei peaks kodust kaugel õppima”. “Kas üldse on vaja sulgeda? Ja kui on, siis peaks olema lapsele transport teise kooli ja tagasi. Küllalt on neid lapsi, kes käivad jala mööda maanteed, et jõuda bussipeatusesse. See on nõme”.

Koolide pingeridadesse suhtutakse üldjuhul eitavalt

“Eksamitulemuste pingeread ei peegelda kooli headust”.

“Pingeread ei ole väga objektiivsed, sest süvaõppega koolid ja piirkondlikud koolid on komplekteeritud väga erinevalt ning neid ei ole päris õige keskmise järgi võrrelda. Ei anna objektiivset infot”.

“Pingeread on ebaetilisused. Põhjustavad lastes stressi”.

“Koolide pingeread tekitavad lihtsalt mõttetuid lisapingeid”.

“Kõik koolid, eriti piirkonna koolid peaksid olema ühtviisi head, sest katsete tulemusel on võetud eliitkoolidesse vaid võimekad, neil pole probleemlapse, kes piirkonnas tuleb vastu võtta”.

“Ei tohiks olla nn eliitkoole – lastele peaks olema võrdne haridus – vähemalt põhi-koolis”.

Oli aga neidki vanemaid, kes võtavad koolide pingeridasid väga üheselt ja tõsiselt.

“Stabiilselt madala tulemusega koolides tuleks vahetada juhtkond või kool sulgeda”.

Õpetaja rolli kasvatajana peavad vanemad väga oluliseks

“Õpetaja roll kasvatajana on oluline, kuna suure osa päevast on õpetaja eeskujuks arenevale noorele inimesele”.

“Õpetaja roll on väga oluline. Minu vanemal lapsel oli ÕPETAJA – tõeline. Oleks selliseid rohkem”.

“Pean väga oluliseks algklassiõpetaja rolli, kes jätab jälje kogu eluks”.

“Õpetaja suhtumisest lapsesse ja aine edasiandmisest sõltub, kas laps tahab hea meelega koolis käia või ei”.

“Eriti algklassides sõltub õpetajast väga palju, kuidas lapsel koolis läheb”.

On vanemaid, kes pole rahul praeguste õpetajatega.

“Õpetaja hea tase on probleemiks”.

“Vähem peaks koolis olema nõukaaegseid õpetajaid”.

Osa vanemaist on mõistnud, et õpetajale on jäetud varasemast vähem võimalusi oma kasvatuslikke eesmärke realiseerida:

“Tundub, et praegu on õpetajal vaid kohustused ja õpilasel õigused – tuleks leida kuldne kesktee”.

“Õpetaja on muudetud lapsevanemate, laste ja ühiskonna nõudmiste objektiks, selles olukorras on kõik pea peale keeratud”.

“Õpetajal peab olema rohkem õigusi korralekutsumiseks”.

Arutledes lapsevanema rolli üle kooli töö korraldamisel, tõdetakse järgmist:

“Lapsevanematel ei näi olevat aega ega tahtmist oma lapsega ja tema röömudega ning muredega tegelda. Arvan, et lapsevanemad peaksid kooli toetama ja lastele rohkem aega pühendama”.

“Vanemad peavad vastutama lapse eest”.

“Peaks olema koostöö kooli ja pere vahel – ühised üritused, väljaskäimised, sport”.

“Lapsevanema rolli kooli töökorralduses peaks tõstma”.

“Rohkem kodu ja kooli koostööd. Parem läbisaamine, koos on parem suunata last ja ühtsama nõuda lapselt”.

“Laste kasvatajad on eelkõige pere, lapsevanemad. Väärtushinnangud ja suhtumised saavad alguse kodust”.

Leidus ka vanem, kes tõdes, et vanemal tuleks

“Õpetada ja kasvatada lapsi nii, et nad ei sooviks iga hinna eest saada kõrgharidust, vaid leiaks selle, mis neid tõeliselt huvitab”.

Koolirõõmu kadumise üle arutledes nähakse ühe põhjusena sotsiaalseid muutusi, muutunud väärtusi ühiskonnas.

“Rahamaailma tarbijamentaliteet tekitab võistlusjanu kõigis. Võistluses nõrgemad ongi koolirõõmuta õpilased”.

“Pinged ühiskonnas, mis on kandunud kooli, suhteliselt paindumatu õppekava, sotsiaalne ebavõrdsus jne on paljudelt lastelt võtnud koolirõõmu. Siit suur protsent koolikohustuse mittetäitmist”.

Koolirõõmu kadumist seostatakse ka kõrgeenenud nõudmistega lapsele, pikkade ja väsitavate koolipäevadega, suurte klassidega, mis teevad võimatuks iga lapse märkamise.

“Õpilastel puudub koolirõõm, sest ainekavad on ülepaisutatud, õppimise kõrvalt ei jää aega huvitegevustega tegelda, klassid on suured, õpetaja ei jõua iga lapseni. Kogu koolisüsteem vajab uuendamist”.

“Arvan, et õpilastel kulub koolitööde tegemiseks liiga kaua aega – see väsitab ja tekitab stressi”.

Mõnigi vanem nägi koolirõõmu kadumise taga vigu õpetaja käitumises, suhtumises lapsesse.

“Paljudel õpilastel puudub koolirõõm, sest a) õppekavad on liiga üle pingutatud,

b) õpetajate ja õpilaste omavahelised suhted on halvad, kuna paljud õpetajad ei suuda lapsi kohelda võrdväärsetena ja tunnistada oma vigu ega vabandada lapse ees”.

Vanemad on nõus, et kooli ei saa vaadelda eraldi ühiskonnast, vaid kool on pigem ühiskonna peegel: kõik ühiskonnas toimuv leiab oma kajastuse ka koolielus.

“Laps on ühiskonna peegel. Kui lapsel on kodus midagi halvasti, võtab ta selle kooli kaasa ja sealt need kahlused alguse saavadki”.

“Koolis kajastub kõik see, mis ühiskonnas toimub – seetõttu peavad õpetajad tundma vastutust ja võimalust muuta ühiskonda paremaks. Aga samuti lapsevanemad”.

“Laps on kodu peegel, kool on ühiskonna peegel. Pinged koolide vahel tekitavad eelarvamusi. See jõuab ka lasteni ja võtab motivatsiooni alla”.

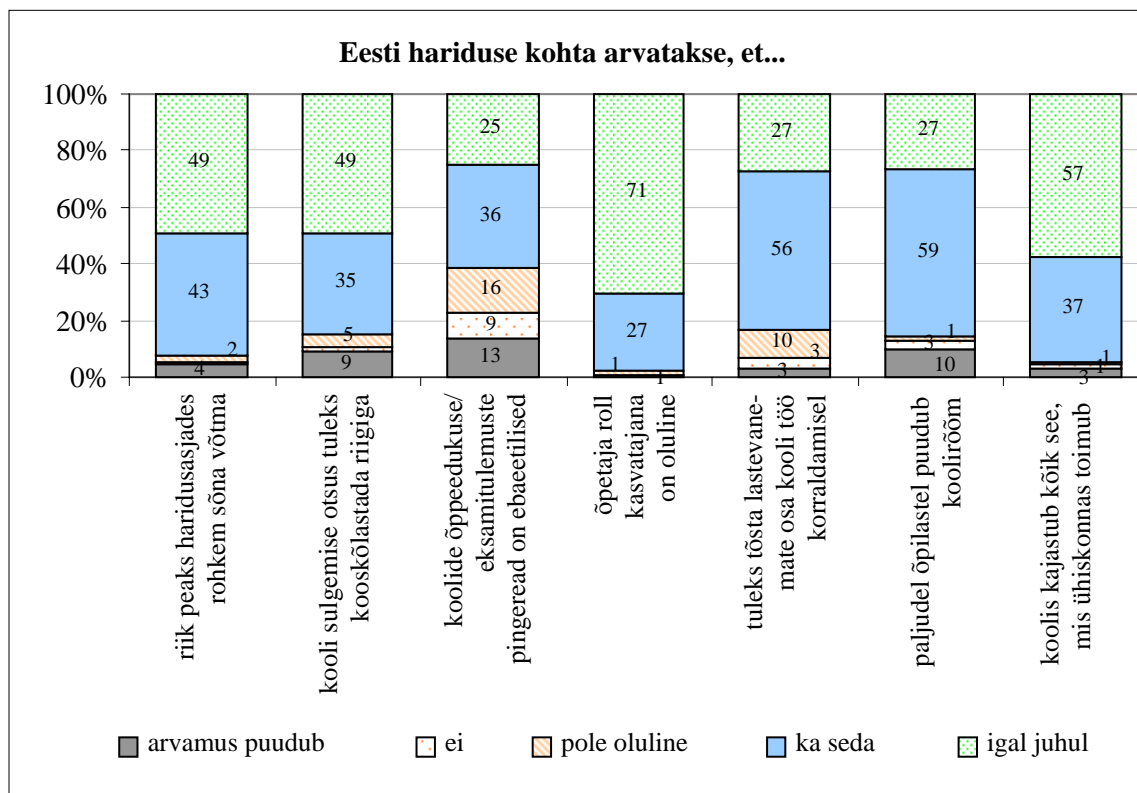
“Riik algab koolist – ettevõtlus, ärieetika, suhtlemisoskus, elukutsed, terviklik käitumine, tolerantsus. Riigi mudel ei ole kodu, vaid kool”.

“Koolivägivald ja probleemid on superhea näide neid ümbritsevas ühiskonnas toimuvast. Kool peaks olema meeldiv koht, kuhu laps rõõmuga läheb”.

“Koolivägivald – vaadake, mis toimub tänavatel, televisioonis, kinos, meedias – paistab, et on lausa tähtis teisele haiget teha”.

“Kool on ühiskonna peegel ning analüüsiks ja ebameeldivuste muutmiseks ei tule lapsi siunata, vaid peeglist vaadata ja ennast korrigeerida”.

Joonis 43 illustreerib vanemate hinnanguid erinevatele hariduselu aspektidele üldisemalt vaadates.

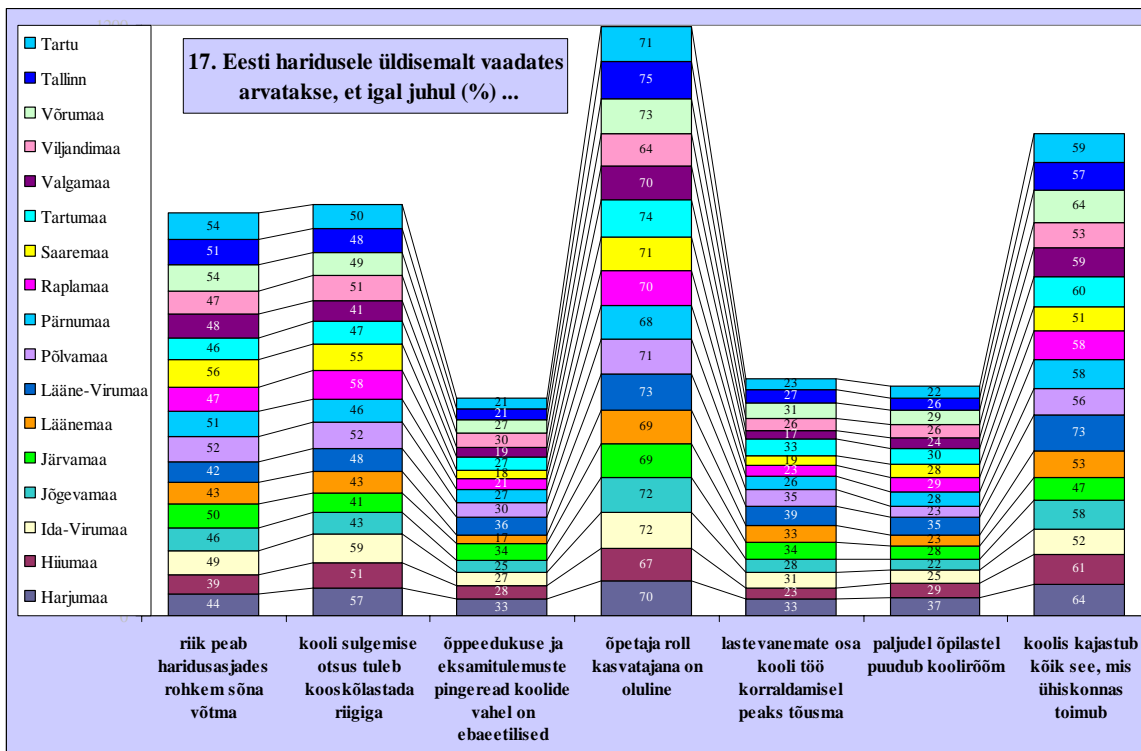

Joonis 43. Eesti haridusele üldisemalt vaadates arvan, et...

48,5% vastanud vanemaist on seisukohal, et kooli sulgemisel tuleks igal juhul tegutseda kooskõlastatult riigiga, 35% vastanuid arvab, et seda tuleks teha üldjuhul – seega kokku tervelt 84%. Vaid 4,9% olid seisukohal, et kooli sulgemise kooskõlastatus pole oluline ja 8,6% ei avaldanud oma arvamust. Ilmselt on seegi üks kohtadest, kus KOV ja riik peaksid koostööd tegema? Samas võib meenutada vanemate eelistusi kooli valikul suurte koolide osas, mida sulgemine ei ähvarda.

Ankeedi koostajate poolt pakuti välja küsimus ka pingeridade koostamise kohta koolide vahel. Pool vastajatest pidas koolide pingeridu ebaetilisteks, 15,7% pidas neid mitteoluliseks. 8,8% avaldas arvamust, et need n-õ read koostada on õige ja 13,0% jäid vastusest eemale – arvamus puudub.

Vastused maakonniti, vastusevariandi “igal juhul” protsendid kõikidest võimalikest vastusevariantidest (vastusevariandid olid järgmised: 1 – arvamus puudub, 2 – ei, 3 – pole oluline, 4 – ka seda, 5 – igal juhul).

Joonis 44. Eesti haridusele üldisemalt vaadates, arvan, et ...

Mida vanemad veel soovisid ütelda?

Pakkusime vastanud vanemaile võimaluse lisada oma mõtteid seoses käsitletud temaga. Järgnevalt lisatud mõtted võtavad sisuliselt kogu uurimuse kokku:

Lapsevanema rollist: *“Lapsevanemad peavad lapsele kodus selgeks tegema õppimise vajalikkuse ja selgitama viisakaid käitumisreegleid ning õpetajad suhtuma lastesse kui võrdväärtetesse partneritesse – siis kannab töö vilja”.*

“Me peame ise kasvatama rõõmsamaid ja õnnelikumaid lapsi, siis on ka koolipsühholoogil vähem tööd. Kodust ei tohiks kaasa tulla arvamust, et raha eest saab kõike”.

Koolist kui lapse arengu keskkonnast: *“Julgen arvata, et kool on pigem liiga stressi tekitav ja seostatav justkui ellujäämiskursusega, kuigi peaks olema loomulikult jätkuks elus. Ja need õpetajad, kellel puudub enesekontroll, võiksid leida uue töö”.*

“Õpetaja ja õpilase vahel võiks tekkida vastastikusel austusel põhinev sõbrasuhe. Laps ei tohiks õpetajat karta ega õpetaja lapsi väimselt ega füüsiliselt terroriseerida”.

Kodustest ülesannetest: *“Kool on õppimise koht, kodus peab laps puhkama ja tegelema huvidega. Kodus õppimisele EI”.*

7. ARUTELU

Avalikkuse üha laienev kaasamine haridusajade üle peetavatesse kõnelustesse ning vastuvõetavate otsuste ettevalmistavasse protsessi on väga oluline. Samas on vajalik lisaks statistilistele materjalidele omada ka üldistatud arusaamu ning hinnanguid meie kooli homse päeva kohta. Käesoleva projekti läbiviimisel saadi lastevanemate hinnangud, aga ka ettepanekud ühe või teise koolitüübi püsivuse ning meie haridusajade kohta laiemalt. Võttes küsitluse respondentideks kõigi maakondade lastevanemaid, saime ülevaate koolivõrku mõjutavatest teguritest maakondades ja riigis tervikuna.

Riikliku hariduspoliitika mõju kooli tugevusele hindavad lastevanemad ühe olulise tegurina homsele koolile mõeldes. Paljud arvavad, et hariduspoliitika igal juhul mõjub. Ükskõikseid selles küsimuses praktiliselt pole. Võime küsida: kas väites, et meil puudub riiklik haridusstrateegia ja seega ka selgelt väljendunud hariduspoliitika, tuleks olla vaoshoitum? Enamik vastajatest arvab, et “see” (hariduspoliitika) mõjub ja järelikult on see ka olemas. Kas tegemist võiks olla peasjalikult kohaliku hariduspoliitikaga? Selles osas aitab meid vanemate antud hinnang kohaliku omavalitsuse mõjust kooli tugevusele.

Märkame, et hinnangud hariduspoliitika mõjule üldse ja hinnangud kohaliku võimu osatähtsusele hariduses on praktiliselt kokkulangevad – seega mõju on olemas. Milles see väljendub? Pöördudes näiteks hariduse rahastamise juurde, selgub, et vanemate arvates ongi hariduspoliitika tegelikkuses see, kui lapsed on koolis, nende koolitoit toetatud, õppevahendite eest tasutud, huvitegevus rahastatud jne. Kas neil pole õigus?

Kooli õpikeskkonna reorganiseerimisel tuleb lähtuda kõigi osapoolte – kooli juhtkonna, õpetajate, õpilaste ja lastevanemate – koostöö põhimõtetest. Lapse kasvatuses tegelev võrgustik on seda tugevam, mida tugevamat rolli etendab selles lapsevanem.

Tavahinnangutes on sageli kooli maine mõju koolivaliku otsuse langetamisel olulisemaks hinnatud. Oodanuks seda ka antud küsitluses. Kas me ülehindame meedias avaldatud tabelite, pingeridade, kirjelduste vms osatähtsust? Kooli lähedus kodule näib märksa suuremat rolli mängivat – väga oluline oli see 63%-le ja mõjutas 18% arvates.

Kas eeltoodus sisaldub teatud vastuolu inimeste hinnangu ja nende reaalse käitumise vahel? Hindame küll kooli kodulähedust, aga viime lapse esimesse klassi kooli, kus on ka gümnaasiumiaste. Keskkoolid/gümnaasiumid aga ei saa paikneda kõikidele kodudele lähedal, sest nende piirkond on märksa laiem kui alg- või põhikoolil.

Kuidas seda vastuolu lahendada, sest üha vähem koole paikneb kodu läheduses? Mis on juba toimunud ja toimub edaspidi maapiirkondades? Kui arvestada perede kolimist asuladesse ja linnadesse, siis kodu läheb ise koolile lähemale. Jätkuv sisemigratsioon on otsest seotud meie koolivõrgu kujunemisega, olles selle üks peateguritest madala iibe järel.

Kas ja kui palju mõeldakse sealjuures valikutele pärast põhikooli lõpetamist? Kas ka kutsekooli nähakse ühe võimalusena haridusteel?

Võrdväärsete haridusvõimaluste tagamine põhihariduse osas on riigi ja omavalitsuste kohustus. Küsimuseks aga jääb, kuidas vähendada majandusliku kihistumise mõju hariduslikule kihistumisele?

2008. aasta kooliskäivate laste vanematest neljandik peab igal juhul oluliseks põhikooli kolmanda astme õppe diferentseerimist eelkuteõppe suunas ning kolmandik toetab sama seisukohta “pigem” võimalust kasutades.

Teiselt poolt võiks osa õpilasi jätkata pärast kuuendat klassi põhikooli üldainete õpinguid diferentseeritult mõne ainevaldkonna suunas. Taoline õppekava lisaks õpilastele valikuvõimalusi ja teeks õppimise paindlikumaks, teenides koolispüsimumise eesmärki.

Seitsmenda klassi järel soovitakse enam valikuvõimalusi maakonniti erinevalt: vähem pööratakse sellele võimalusele tähelepanu Viljandimaal ja Järvamaal. Ühe võimalusena kumab selle küsimuse asetusest läbi ka nn progümnaasiumi astme võimalikkus tulevikugümnaasiumide juures.

Kas koostöö kooli ja tervishoiuasutuse vahel on midagi omaette seisvat? Meie respondentide arvamustest jäi kõlama, et laste tervise jälgimise ja toetamisega nii koolieelses lasteasutuses kui ka koolis on probleeme. Samuti on väga suur vajadus erinevate toetavate teenuste järele, mis pole võrdset kättesaadavad kõigile lastele.

Pilk meie ankeedi lõpuküsimusele “Kas olete valmis osalema kooli asjade korraldamisel ja andma oma panuse koolirõõmu püsimumiseks?” antud vastustele kinnitab vanemate siirust ootuste-hinnangute osas koostööle. Väidetavalt on igal juhul valmis kooliasjades kaasa rääkima ja ka praktiliselt panustama kaks lapsevanemat kolmest. Kui kolmandik vastas, et on valmis teatud määral panustama, siis praktiliselt pole lapsevanemat, kes kavatseb kooliasjadest eemale jääda.

Kui vaatlesime ja analüüsisime vanemate hinnanguid ja ootusi koolipersonalile, nägime, et ootused õpetajale on väga kõrged, kuid mitte alati ei vasta õpetaja neile ootustele. Seejuures kerkisid küsimused.

- Kas võime järeldada, et teatud osas on õpetajad enda käest ära andnud või loobunud mitmest eelkõige laste kasvatuses seotud rollist – õpilase psühholoogiline toetamine, tema käitumise tagamaade mõistmine ja iseloomu erisuste äratundmine ning sellega igapäevatoos arvestamine?
- Kas ka õpetaja ise peab täna loomulikuks, et kool ei saa enam hakkama, kui seal ei tööta eespool nimetatud töötajad?
- Kas õpetaja ei näe lapsevanemates enam partnerit lapse õpetamisel-kasvatamisel ?
- Kas eelõeldu pole oluliseks väljakutseks õpetajakoolitusele ja täiendkoolitusele?

Ankeedivastustest jääb mulje, et sõltumata haridustasemest on meie lastevanematele omane otsuste vastuvõtmine lapse eest ja ilma temata. Nagu ei usuta, et 15–17-aastane põhikooli lõpetaja võiks olla juba küllalt küps ise otsuseid langetama teda puudutavas või vähemalt neid koos vanematega arutama? Otsustusvõime toetamine peaks aga algama lapse esimestest eluaastatest ja kindlasti tuleks seda lasteasutuses ning peres igati toetada.

Projekti “Koolivalikut mõjutavad tegurid” realiseerimine näitas muuhulgas, kuidas olemasolevad koostöövõrgustikud toimivad ja milliseid võimalusi saab kasutada nende laiendamiseks.

Projekti läbiviimine oli ka suurepärane näide/võimalus täiskasvanute kaasamiseks hariduselu sõlmküsimustes seisukohti võtma ja oma ettepanekuid tegema.

8. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Seadsime käesoleva uurimuse eesmärgiks ülevaate saamise 2008. aastal kooli minevate laste vanemate arvamustest ja hinnangutest, mis seostuvad oma lapse eelseisva kooliteega: kooli valik ja seda mõjutavad tegurid, ootused koolile ja õpetajale, mõtted hariduspoliitiliste ja koolivõrku puudutavate otsuste tegemise kohta, aga ka pere vanemate laste koolikäimisega seonduvatest muredest-rõõmudest.

Nimetatud eesmärgil koostasime ankeedi ja anketeerisime maakondade haridusametite ning lasteasutuste juhtkondade abil 2326 pere lapsevanemaid.

Uurimistulemuste alusel võime väita järgmist.

- Lapsevanemad on üldjuhul väga rahul lasteasutusega, kus laps käis, ja selle asutuse kaudu tehtud tööga lapse arendamisel ja ettevalmistamisel kooliks. Tuntakse rõõmu lapse arengu üle kompetentsete ja sõbralike pedagoogide käe all. **Suurimaks murekohaks on ebapiisavad võimalused laste tervise jälgimiseks. Vanemad ootavad lasteasutuselt ka enam võimalusi vanemate nõustamiseks kasvatus- ja lapse arengu toetamise probleemides.** Erivajadustega laste vanemad näevad vajadust abiõpetaja või tugiisiku järele. Mõnel juhul teeb muret ka pedagoogide sage vahetumine.
- Oma lapsele esimese kooli valimise kriteeriumid sõltuvad paljuski pere elukohast. Maapiirkondade jaoks on päris kindlasti esmaseks kriteeriumiks kooli lähedus kodule, mis tagab lapse koolipäeva normaalse pikkuse ja turvalise teekonna kooli ja kodu vahel. Samuti on maapiirkondade vanemate jaoks olulised huvitegevuste võimaluse olemasolu ja sõbralik koolikeskkond.
- Kooli läheduse nõudega seostub ka suhtumine liitklassi. Need vanemad on seisukohal, et pigem liitklassidega kodukool kui suur kool kaugel. **Liitklassiga seondub neil vanemal lapse suurem iseseisva töö oskus.**
- On ka grupp vanemaid, kes peavad oluliseks, et laps ei peaks korduvalt kooli vahetama ja uue keskkonnaga kohanema. Need vanemad eelistavad oma lapse jaoks kesk-kooli – seega ei näe nad üldse võimalust, et peale põhikooli teeb laps valiku kutsekooli kasuks.
- Linnas elavad vanemad diferentseeruvad oma eelistustelt nendeks, kes samuti hindavad kooli lähedust kodule või ka mingeid logistilisi kriteeriume (sama teekond huvikooli, vanemate töökoha lähedus, sobiv linnatransport), ja nendeks, kes algusest peale valivad oma lapsele kooli kas siis selle maine või eeldatava kõrge õppetaseme alusel. Viimane kriteerium on iseloomulik Tallinna ja Tartu peredele, kuna neis linnades on võimalik süvaõpe alates kooli algklassidest. Need vanemad peavad normaalseks ka esimesse klassi astumist konkursside alusel ja koolide pingeridade koostamist. Ülejäänud vanemad on seisukohal, et esimesse klassi astuvaid lapsi ei peaks traumeerima sisseastumiskatsete ja hilisemate pingeridadega.
- Nii murede kui ka rõõmude oluliseks allikaks koolis on õpetaja. **Vanemad ootavad õpetajalt eelkõige lapsesõbralikkust, õiglast ja võrdset suhtumist lastesse, aga muidugi ka kompetentsust, s.o oskusi ja teadmisi ning nõudlikkust** nii õpioskuste

kujundamisel ja õppeaine vahendamisel kui ka klassi sotsiaalse elu jälgimisel ja regu-

leerimisel. Samuti oodatakse õpetajalt väga sujuvat infovahetust ning koostöötahet perega.

- Vanemate jaoks on väga oluline, et kool oleks lapse jaoks turvaline keskkond – selle tagamiseks peetakse loomulikuks, et koolis töötavad peale asjatundlike õpetajate ka sellised spetsialistid nagu **koolipsühholoog, sotsiaalpedagoog, logopeed ja turvataja**. Korduvalt nimetati vajadust meditsiinitöötaja olemasolu järele.
- Kooli turvalisusega seondub koolivägivalla problemaatika. Mitmel perel on kogemusi, et nende lapsed pole koolivägivalla ilmnemisel vajalikku tuge või abi saanud ja õpetaja on probleemist distantseerunud. Viimane kinnitab seisukohta, et **koolipsühholoogi ja/ või sotsiaalpedagoogi olemasolu koolis on väga oluline**. Teisalt on see ilmselt ka väljakutse õpetajakoolitusele.
- Uurimisandmete alusel võime väita, et vanematel on kogemus: **õpetajad on tööga üle koormatud** ja nad ei nõustu tegema lisatööd kas siis aeglasemate või mitte nii andekate lastega. Puudub võimalus saada sisulist järeleaitamist. See paneb nii lapsed kui ka vanemad väga raskesse olukorda, mis sunnib otsima tasulisi eratunde. Sageli pole see peredele jõukohane. Selline olukord viitab vajadusele abiõpetaja või tugiõpetaja järele neile õpilastele.
- Lapsevanemad on seisukohal, et kooli sulgemise otsust tuleks arutada ka lastevanematega ja siin peaks ka riik oma sõna ütleva ehk siis: **omavalitsus ei tohiks kergekäeliselt koole sulgeda**.
- Vanemad näevad **suurt vajadust hariduspoliitiliste otsuste ning koolivõrgu planeerimise järjepidevuse ja süsteemsuse järele**. Kõikumine poliitiliste muutuste tõmbetuultes ei tee koolile head.
- Vanemad on üldiselt nõus seisukohaga, et **tänase haridussüsteemi võti on tugev põhikool**, mis annab oskused ja teadmised elus ja sotsiaalsetes suhetes toimetulekuks, loob eeldused edasise haridustee valikuks, paneb aluse lapse isiksuslikule arengule ja tema väärtussüsteemile.
- On vanemaid, kes nõustuvad **põhikooli- ja gümnaasiumiastme lahutamise ja teise taseme hariduse – keskkool, kutsekool – samaväärsete valikutena käsitlemisega**, kuid suure osa vanemate jaoks on see mõte veel uus ning vajab edasist tutvustamist, diskuteerimist. Vanemad soovivad olla kaasatud hariduspoliitiliste otsuste tegevusse.
- Vanemate jaoks **on oluline kindel ja turvaline perspektiiv – milline kool on jätkusuutlik**, kas õpetajaid jätkub, kas lapsel ei teki vajadust ootamatult kooli vahetada. Selle kindluse loomiseks on oluline erinevate institutsioonide koostöö ja lepete sõlmimine ning neist otsustest ka perede informeerimine.

LISA 1. Ankeet lastevanematele

Lapse hariduse valikul on otsustav sõna vanematel.

Eesti Vabariigi põhiseadus § 37

Lugupeetud kooliastuva lapse vanem!

Teadaolevalt läheb teie laps eeloleval sügisel kooli. Meie koolide tänase ja homse päeva suhtes on väljendatud mitut seisukohta. Millised on Teie arvamused ja ka mured, mis seonduvad Teie laste koolieluga? Kas Te soostuksite neid meiega jagama?

Käesolev küsimustik antakse paljude lasteaedade kaudu lastevanematele maakondades ja linnades. Te saate oma seisukoha avaldada etteantud valikutes sobiva (5 – maksimum, 1 – miinimum) ringitamisel ja jäetud tühikutesse oma arvamuse kirjutamisel.

Uurimuse eesmärk on saada üldistatud andmeid ja kasutada neid ühe lähtekohana koolivõrgu tulevikku kujundatavate ettepanekute ja seisukohtade osas.

Ankeet on anonüümne. Korraldajad ootavad avameelseid ja siiraid seisukohti, mille üldistus tehakse üldkättesaadavaks.

EESTI KOOSTÖÖ KOGU

TALLINNA ÜLIKOOLI SOTSIAALTÖÖ INSTITUUT

1. Vaadates tagasi oma lapse lasteaiaperioodile, võin väita, et lasteaed valmistas last ja peret kooliastumiseks. (Palun ringitage sobiv number igal real.)

	Igal juhul kindlasti	Ka seda	Vähesel määral	Mitte	Arvamus puudub
1. Arendas lapse vaimseid eeldusi, selgusid lapse võimed	5	4	3	2	1
2. Arendas lapse sotsiaalseid oskusi (suhtlemine, eneseanalüüs jne)	5	4	3	2	1
3. Arendas last füüsiliselt (koormustaluvus, töövõime, liikumisaktiivsus)	5	4	3	2	1
4. Arendas loovust	5	4	3	2	1
5. Kujundas arusaamu üldtunnustatud reeglite täitmise vajalikkusest	5	4	3	2	1
6. Andis lapsele konkreetseid õpioskusi	5	4	3	2	1
7. Nõustas vanemaid	5	4	3	2	1
8. Jälgis lapse tervist (tervishoiutöötaja)	5	4	3	2	1
9. Vahendas infot lasteaias toimuvast	5	4	3	2	1
10. Tutvustas tulevase kooliga	5	4	3	2	1

Midagi tahaks veel lisada

.....

.....

2. Meie pere soovib, et laps alustab kooliteed (märgi kool).....

.....

See kool on: (1) lähim kool, (2) piirkonna kool (3) muu

3. Millest lähtute kooli valikul? (Palun ringitage sobiv number igal real.)

	Mõjutas väga	Mõjutas	Teatud määral	Pigem ei	Üldse ei mõjutanud
1. Kooli maine	5	4	3	2	1
2. Kooli lähedus kodule	5	4	3	2	1
3. Liiklusolud/turvalisus kooli jõudmisel	5	4	3	2	1
4. Koolitranspordi olemasolu	5	4	3	2	1
5. Lapse edaspidine haridustee	5	4	3	2	1
6. Huvitegevuse võimalused	5	4	3	2	1
7. Süvaõppe võimalused	5	4	3	2	1
8. Meie pere traditsioonid – see on ka meie vanemate kool	5	4	3	2	1
9. Lapse sõprussuhted	5	4	3	2	1
10. Meie vanem lapse(d) õpib selles koolis	5	4	3	2	1

Lisan omalt poolt, et koolivalikul on peamine.....

.....

.....

4. Juhul, kui on mitme paralleelklassiga kool või piirkonnas on valida koolide vahel, siis peaks Teie arvates esimesse klassi komplekteerimisel lähtuma:
(palun ringitage sobiv number igal real)

	Igal juhul	Pigem	Ka seda	Ei	Puudub arvamus
1. Lapse/õpilase võimetest	5	4	3	2	1
2. Lapse /õpilase huvidest	5	4	3	2	1
3. Vanema soovist	5	4	3	2	1
4. Kooli eelistustest	5	4	3	2	1

5. Kooli võimalustest	5	4	3	2	1
6. Perekonna majanduslikust seisust	5	4	3	2	1
7. Vanemate positsioonist	5	4	3	2	1
8. Võõrkeelte õppimise võimalustest	5	4	3	2	1
9. Koolikatsete tulemustest	5	4	3	2	1

Lisage omalt poolt mõni tabelis puuduv põhjendus/valikuvõimalus 1. klassi komplekteerimiseks.....

.....

.....

5. Oleme/kavatseme meie lapse kooliminekuks valmistudes:

(palun ringitage sobiv number igal real)

	Igal juhul	Pigem	Ka seda	Vähesel määral	Üldse mitte
1. Tutvunud/tutvuda tulevase kooliga kohapeal	5	4	3	2	1
2. Kohtunud/kohtuda õpetajatega	5	4	3	2	1
3. Kohtunud/kohtuda koolijuhiga	5	4	3	2	1
4. Tutvunud/tutvuda kooli õppekavaga	5	4	3	2	1
5. Oleme tutvunud/tutvuda tulevase kooli koduleheküljega Internetis	5	4	3	2	1

6. Meie pere arvates on tänasesse kooli lisaks õpetajatele vaja:

(palun ringitage sobiv number igal real)

	Mööda-pääsmatu	Enamasti vajalik	Teatud juhul	Harva	Pole vaja
1. Koolipsühholoogi	5	4	3	2	1
2. Sotsiaalpedagoogi	5	4	3	2	1
3. Kooliarsti/kooliõde	5	4	3	2	1
4. Logopeedi	5	4	3	2	1
5. Abiõpetajat	5	4	3	2	1
6. Turvatöötajat	5	4	3	2	1

On kedagi veel toetama tarvis?.....

.....

Teie ootused õpetajatele jt kooli töötajatele

.....

.....

7. Kui oluliseks peate kooli koostööd erinevate partneritega ?

(Palun ringitage sobiv number igal real.)

	Mööda- pääsmatu	Vajalik	Teatud osas	Vähesel määral	Pole vaja
1. Kodu ja kool	5	4	3	2	1
2. Kool ja kohalik omavalitsus	5	4	3	2	1
3. Noorsoopolitsei / kohalik kons- taabel	5	4	3	2	1
4. Tervishoiuasutused	5	4	3	2	1
5. Ettevõtted	5	4	3	2	1
6. Koolid omavahel	5	4	3	2	1

Mis jäi ülal märkimata?

.....

.....

8. Huvitegevusest rääkides arvan, et see on: (palun ringitage sobiv number igal real)

	Väga oluline	Oluline	Teatud määral	Vähe	Ei
1. Kooli püsivuse ja arengu jaoks	5	4	3	2	1
2. Laste õpimotivatsiooniks	5	4	3	2	1
3. Laste oskuste/võimete arendamiseks	5	4	3	2	1
4. Koostööks kodu ja kooli vahel	5	4	3	2	1
5. Laste isiksuslikuks arenguks	5	4	3	2	1

Omalt poolt lisan.....

.....

.....

9. Kes peaks rahastama huvitegevust? (Palun ringitage sobiv number igal real.)

	Kindlasti igal juhul	Pigem	Teatud määral	Ei	Arvamus puudub
1. Kulud peaks tasuma omavalitsus	5	4	3	2	1
2. Kulud peaks tasuma riik	5	4	3	2	1
3. Osa kuludest tasub lapsevanem sõltuvalt huviringist	5	4	3	2	1
4.	5	4	3	2	1

Oma lapse koolis soovime vähemalt järgmisi huviringe.....

10. On väidetud, et õpilase koolipäeva pikkus koos kodutöödega ei tohiks ületada täiskasvanu tööpäeva pikkust

- (1) nõus
- (2) lapse koolipäev olgu lühem
- (3) võib pikem olla sõltuvalt klassist
- (4) ei oska arvata

11. Kas vajate oma lapsele pikapäevarühma kooli juures?

- (1) jah, kindlasti
- (2) üldiselt jah
- (3) ei

12. Eesti kooli tulevikule mõeldes arvan, et kooli tugevus/püsivus sõltub:
 (palun ringitage sobiv number igal real)

	Igal juhul	Oluliselt	Ka seda	Väheselt	Ei
1. Õpetajast	5	4	3	2	1
2. Koolijuhist	5	4	3	2	1
3. Materiaalsest baasist	5	4	3	2	1
4. Kooli asukohast	5	4	3	2	1
5. Õppekavast, ainekavad sealhulgas	5	4	3	2	1
6. Lastevanemate suhtumisest	5	4	3	2	1
7. Suhetest koolis õpilaste, õpetajate jt vahel	5	4	3	2	1
8. Ühiskondlikust arvamusest	5	4	3	2	1
9. Meedia eelistustest	5	4	3	2	1

10. Riiklikust hariduspoliitikast	5	4	3	2	1
11. Kohalikust linna/valla võimust	5	4	3	2	1

13. Põhiharidus on kõigile lastele väga oluline. Selleks:

(palun ringitage sobiv number igal real)

	Igal juhul	Pigem	Ka seda	Mitte	Ei oska arvata
1. Põhikool olgu sõltumatu ja omaette koolitüüp – annab haridusele põhja	5	4	3	2	1
2. Gümnaasium ja kutsekool olgu samaväärsed koolitüübid – keskhariidus	5	4	3	2	1
3. Õpilane peaks põhihariduse saama kodulähedases koolis	5	4	3	2	1
4. Vallad võiksid kokku leppida kooli asukohas (laste arv on väike)	5	4	3	2	1
5. Põhikooli 7. klassist alates valikuvõimalusi kutse-eelseks õppeks	5	4	3	2	1
6. Selgitada kutseõppe võimalusi, suunata lapsi oma haridust jätkama	5	4	3	2	1

14. Põhikooliklassis olgu minimaalseltõpilast ja maksimaalselt..... õpilast, sh algklassides.....õpilast

15. Kas liitklassidest tuleks hoiduda? (1) jah (2) ei

Palun põhjendage valikut.....
.....

16. Mida ja kuidas tuleks ette võtta, et meie kool oleks turvalisem?

(Palun ringitage sobiv number igal real.)

	Igal juhul	Pigem	Ka seda	Mitte	Arvamus puudub
1. Kujundada/kasvatada meie lastes terveid eluväärtusi	5	4	3	2	1
2. Õpilaste kohustused ja õigused viia vastavusse	5	4	3	2	1
3. Taastada kodu ja kooli koostöö, kodu- ja koolikülastused sealhulgas	5	4	3	2	1
4. Eemaldada alkoholi jt analoogsed reklaamid	5	4	3	2	1
5. Piirata alkoholi, sigarettide jmt müüki veelgi	5	4	3	2	1

6. Riik olgu resoluutsem laste suitsetamise, joomise jmt vastu võitlemisel	5	4	3	2	1
7. Põhikoolis olgu laste võimetele vastavad paindlikud õppekavad	5	4	3	2	1
8. Lastevanemate kohustuste ja vastutuse tõstmine	5	4	3	2	1
9. Olla resoluutne vägivalda vastu koolis (ühiskonnas)	5	4	3	2	1

17. Eesti haridusele üldisemalt vaadates arvan, et: (palun ringitage sobiv number igal real)

	Igal juhul	Ka seda	Pole oluline	Ei	Arvamus puudub
1. Riik peab haridusajades rohkem sõna võtma	5	4	3	2	1
2. Kooli sulgemise otsus tuleb kooskõlastada riigiga	5	4	3	2	1
3. Õppe edukuse ja eksamitulemuste pingeread koolide vahel on ebaeetilised	5	4	3	2	1
4. Õpetaja roll kasvatajana on oluline	5	4	3	2	1
5. Lastevanemate osa kooli töö korraldamisel peaks tõusma	5	4	3	2	1
6. Paljudel õpilastel puudub koolirõõm	5	4	3	2	1
7. Koolis kajastub kõik see, mis ühiskonnas toimub	5	4	3	2	1

Palun põhjendage Teile olulisemat seisukohta.....

18. Milliste ootustega läheb Teie laps kooli?

- (1) rõõmsa ootusega
- (2) hirmu ja vastumeelsusega
- (3) ei oska midagi arvata

Meie peres on 1 laps 2 last 3 ja enam last, sh käivad koolis.....

19. Kui teil on kooliealisi lapsi, siis millises koolis nad käivad/on käinud:

- 1.. lasteaed-alkkool
- 2.. liitklassidega alkool
- 3.. tavaklassidega alkool
- 4.. põhikool
- 5.. keskkool
- 6..

20. Kas olete rahul oma lapse/ laste kooliga?

1. jah, väga 2. üldiselt jah 3. üldiselt ei 4. üldse mitte

Palun põhjendage oma arvamust

.....
.....
.....

21. Millised on olnud Teie mured seoses oma lapse kooliskäimisega?

.....
.....
.....

22. Mille üle on olnud põhjust rõõmu tunda seoses oma lapse koolieluga?

.....
.....
.....

23. Milliseid teenuseid olete oma lapsele vajanud (õpilaskodu, pikapäevarühm, logopeed, teised spetsialistid, millised?).....

.....
.....
.....

24. Kas olete vajalikke teenuseid saanud?

- (1) jah (2) ei

25. Mida soovite lisada käsitletud teemal?

.....
.....
.....

26. Nüüd mõni küsimus Teie kohta:

- Küsitluse täitis ema (1) täitis isa (2) täitsime koos (3)

Teie haridus:.....

27. Kas olete valmis osalema kooli asjade korraldamisel ja andma oma panuse laste koolirõõmu püsimiseks?

- (1) jah (2) teatud määral (3) ei, pole aega

Oleme väga tänulikud, et Te oma pere kogemusi ja seisukohti meiega jagasite!

*Sihtasutus Eesti Koostöö Kogu
Tallinna Ülikooli Sotsiaaltöö Instituut*

LISA 2. Tabelid

Tabel 1. Koolieelsed lasteasutused ja õppurid
ESA, 01.01.2008

Maakond	Linn/maa	Koolieelseid lasteasutusi	6–7-aastaseid lapsi koolieelsetes lasteasutustes kokku
Harju maakond KOOS Tln-ga	maal	48	1138
	linnas	158	4565
Harju maakond KOOS Tln-ga		60	5703
Hiiu maakond	maal	5	66
	linnas	2	43
Hiiu maakond KOKKU		7	109
Ida-Viru maakond	maal	13	132
	linnas	49	1354
Ida-Viru maakond KOKKU		62	1486
Jõgeva maakond	maal	17	223
	linnas	5	150
Jõgeva maakond KOKKU		22	373
Järva maakond	maal	17	183
	linnas	4	164
Järva maakond KOKKU		21	347
Lääne maakond	maal	13	107
	linnas	6	155
Lääne maakond KOKKU		19	262
Lääne-Viru maakond	maal	23	362
	linnas	7	330
Lääne-Viru maakond KOKKU		30	692
Põlva maakond	maal	16	181
	linnas	2	60
Põlva maakond KOKKU		18	241
Pärnu maakond	maal	29	349
	linnas	16	557
Pärnu maakond KOKKU		45	906
Rapla maakond	maal	28	323
	linnas	4	88
Rapla maakond KOKKU		32	411
Saare maakond	maal	14	146
	linnas	7	212
Saare maakond KOKKU		21	358

Tartu maakond	maal	26	389
	linnas	37	1192
Tartu maakond KOKKU		63	1581
Valga maakond	maal	15	110
	linnas	7	229
Valga maakond KOKKU		22	339
Viljandi maakond	maal	25	170
	linnas	12	343
Viljandi maakond KOKKU		37	513
Võru maakond	maal	15	204
	linnas	4	180
Võru maakond KOKKU		19	384
KÕIK KOKKU	maal	304	4083
	linnas	320	9622
KÕIK KOKKU		624	13 705

Tabel 2. Liitklassid Eesti koolides maakonniti
EHIS, 10.11.2008

		Koolide arv kokku, kus on liitklasse	Liitklassikomplektide arv kokku
Harju maakond		16	40
	maal	10	25
	linnas	6	15
Hiiu maakond		3	7
	maal	3	7
Ida-Viru maakond		11	38
	maal	7	31
	linnas	4	7
Jõgeva maakond		13	32
	maal	13	32
Järva maakond		6	14
	maal	5	12
	linnas	1	2
Lääne maakond		14	32
	maal	13	31
	linnas	1	1
Lääne-Viru maakond		16	40
	maal	14	36
	linnas	2	4

Põlva maakond		10	27
	maal	9	25
	linnas	1	2
Pärnu maakond		22	53
	maal	20	48
	linnas	2	5
Rapla maakond		13	33
	maal	13	33
Saare maakond		9	25
	maal	9	25
Tartu maakond		11	23
	maal	8	17
	linnas	3	6
Valga maakond		10	25
	maal	10	25
Viljandi maakond		12	29
	maal	10	23
	linnas	2	6
Võru maakond		8	25
	maal	7	22
	linnas	1	3
KÕIK KOKKU		174	443
	alevik/küla	151	392
	linn/alev	23	51

Tabel 3. Üldhariduskoolid Eestis maakonniti
EHIS, 10.11.2008

		Lasteaed- algkool	Algkool	Lasteaed- põhikool	Põhikool	Põhikool ja güm. ühe asutusena
Harju maakond		9	6	5	40	79
	maal	5	2	4	23	10
	linnas	4	4	1	17	69
Hiiu maakond					5	2
	maal				5	1
	linnas					1
Ida-Viru maakond				1	14	29
	maal			1	6	5
	linnas				8	24

Jõgeva maakond		6	1	4	7	8
	maal	6	1	4	7	3
	linnas					5
Järva maakond		3		1	11	8
	maal	3		1	10	2
	linnas				1	6
Lääne maakond		1	5	2	12	5
	maal	1	4	2	9	2
	linnas		1		3	3
Lääne-Viru maakond		4	1	5	17	13
	maal	3	1	5	14	5
	linnas	1			3	8
Põlva maakond		2	3	2	11	6
	maal	2	3	1	11	3
	linnas			1		3
Pärnu maakond		10	2	1	24	14
	maal	9	2	1	18	2
	linnas	1			6	12
Rapla maakond		5	3	4	9	6
	maal	5	3	4	9	1
	linnas					5
Saare maakond		2		4	12	4
	maal	2		4	10	2
	linnas				2	2
Tartu maakond		5	2	1	20	25
	maal	5	2	1	11	8
	linnas				9	17
Valga maakond		3	1	4	7	6
	maal	3	1	4	5	2
	linnas				2	4
Viljandi maakond		4	1	6	17	8
	maal	4	1	6	14	1
	linnas				3	7
Võru maakond				2	13	9
	maal			2	11	3
	linnas				2	6
KOKKU		54	25	42	219	222
	maal	48	20	40	163	50
	linnas	6	5	2	56	172